

YVA-yhteysviranomaisen tukiaineisto

Ympäristöministeriö

PÄIVITETTY 6.4.2021

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Sisällysluettelo

Alkusanat	1
1 YVA-menettelyn tarkoitus ja tavoitteet	2
2 ELY-keskuksen YVA-toiminta.....	6
2.1 ELY-keskuksen YVA-tehtävät.....	6
2.2 ELY-keskuksen YVA-tehtävien organisointi ja resursointi	7
2.3 Yhteistyö ympäristöministeriön kanssa	8
2.3.1 Ministeriön tehtävät ja yhteistyön periaatteet.....	8
2.3.2 Yhteinen työtila Tiimerissä.....	9
2.3.3 YVA-yhteysviranomaisen peruskurssi eOppivassa	10
2.4 Verkkosivut yhteysviranomaisen työvälineenä	11
2.4.1 YVA-lain mukaiset asiakirjat ja henkilötietojen suoja	11
2.4.2 YVA-lain mukaisten asiakirjojen julkisuudesta.....	12
3 YVA-menettelyn soveltamisala.....	13
3.1 Hankeluettelo	13
3.2 YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksessa	15
3.2.1 Toimivaltainen viranomainen	15
3.2.2 Yksittäistapausten tunnistaminen	15
Hankkeen, muutoksen tai laajennuksen koko lähellä hankeluettelon kokorajaa	16
Useita hankkeita vaikutusalueella.....	16
Hankeluettelon kokorajaa selvästi pienempi hanke	16
Uudet hanketyypit.....	16
3.2.3 YVA-päätöksen teko yksittäistapauksessa	17
Päätöksentekomenettelyn vireille tulo	17
Päätöksentekoa varten tarvittavat tiedot.....	17
Kuuleminen.....	18
Päätöksen sisältö	18
Päätöksen antamisen määräaika	20
3.2.4 Päätöksen tiedoksianto ja muutoksenhaku	21
4 YVA-menettely	23
4.1 Yhteysviranomainen	25
4.2 Yhteistyö eri tahojen kanssa	27
4.2.1 Hankkeesta vastaava	27
4.2.2 Aukkaat, yhdistykset ja muut alueen toimijat	28
4.2.3 Viranomaiset ja muut lausunnonantajat.....	29
4.2.4 Hankkeesta vastaavan YVA-ryhmät	30
4.3 Ennakkoneuvottelu	31
4.3.1 Ennakkoneuvottelun osallistujat	31
4.3.2 Ennakkoneuvottelun sisältö	31

4.4	Arviointiohjelmavaihe	33
4.4.1	Arviointiohjelman sisältö	33
4.4.2	Kuuleminen ja lausuntopyynnöt	33
4.4.3	Arviointiohjelmalausunto	35
4.5	Arviointiselostusvaihe	37
4.5.1	Arviointiselostuksen sisältö	37
4.5.2	Hankkeesta vastaavan neuvonta	38
4.5.3	Kuuleminen ja lausuntopyynnöt	38
4.5.4	Perusteltu päätelmä	39
4.5.5	Puutteellisen arviointiselostuksen täydentäminen	42
4.6	YVA-menettelyn kustannukset	43
4.6.1	Arviointiohjelmalausunnosta ja perustellusta päätelmästä perittävät maksut	43
4.6.2	Maksun määräytyminen	44
5	YVA-menettelyn ja muiden menettelyjen yhdistäminen	47
5.1	YVA-menettely ja Natura-arviointi	47
5.1.1	Arviointien yhdistäminen	47
5.1.2	Menettely yhdistämistapauksissa	48
5.2	YVA ja kaavoitus	49
5.2.1	Kuulemisten yhteensovittaminen	49
	Edellytykset kuulemisten yhteensovittamiselle	49
	Arviointiohjelman kuulemisen yhteensovittaminen	50
	Arviointiselostuksen kuulemisen yhteensovittaminen	50
5.2.2	YVA-menettelyn ja kaavoituksen yhdistäminen	51
	Edellytykset menettelyiden yhdistämiselle	53
	Kaavoituksen vireilletulo	53
	Kaavan valmisteluaineiston laatiminen	57
	Perusteltu päätelmä yhteismenettelyssä	58
	Puutteellisen arviointiselostuksen täydentäminen yhteismenettelyssä	59
5.3	Ympäristövaikutusten arvioinnin ja lupamenettelyn yhteensovittaminen	59
5.3.1	Selvitysten yhteensovittaminen	59
5.3.2	YVA-menettelyn ja ympäristölupamenettelyn yhteensovittaminen	60
5.3.3	YVA-menettelyn ja vesilupamenettelyn yhteensovittaminen	61
6	Valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset	62
6.1	Suomessa olevalla hankkeella on rajat ylittäviä vaikutuksia	63
6.1.1	Ilmoitus toiselle valtiolle YVA-menettelyn alkamisesta -notifiointivaihe	63
6.1.2	Arviointiselostus kommenteille –neuvotteluvaihe	65
6.1.3	Luvan toimittaminen toiselle valtiolle	66
6.1.4	Käännöskustannukset valtioiden rajat ylittävissä hankkeissa	66
6.2	Toisen valtion hankkeella on vaikutuksia Suomeen	67
7	YVAn huomioon ottaminen lupamenettelyssä ja luvassa	68
7.1	YVA-menettelyn ja lupapäätöksenteon suhde	68
7.2	Hanketta koskevat luvat ja muut päätökset	68
7.3	YVAn tuloksien huomioon ottaminen luvassa	70
7.4	Perustellun päätelmän ajantasaisuuden varmistaminen	71

8	Erityisteemat.....	73
8.1	Hankekokonaisuuden määrittely.....	73
8.2	Kokonaisvaikutusten arviointi.....	74
8.3	Digi-YVA	74
8.4	Maanpuolustusta ja siviilivalmiutta koskevat erityissäännökset	75
8.5	YVA-lain muutoksenhakusäännökset.....	76
8.5.1	Valitusoikeus arvioinnin puuttumisen tai puutteellisuuden perusteella	76
8.5.2	Muutoksenhaku arviointimenettelyn soveltamista koskevaan päätökseen	77
8.6	Pakkokeinot	77
8.7	Kansalliset kielikysymykset	77
8.7.1	YVA-päätös	78
8.7.2	Arviointiohjelman ja arviointiselostuksen kieli	78
8.7.3	Arviointiohjelmasta ja arviointiselostuksesta tiedottaminen ja kuuleminen	79
8.7.4	Asiakirjojen kääntäminen.....	79
8.7.5	Yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta ja perusteltu päätelmä	79
8.7.6	Saamen kieli.....	80
	Liite 1. Arviointiohjelmalausunnon tarkistuslista	81
	Liite 2. Perustellun päätelmän tarkistuslista	84
	Luettavaa.....	88

Alkusanat

Tämän tukiaineiston tarkoituksena on toimia yhteysviranomaisen apuna ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA-menettely, YVA) annetun lain ja asetuksen soveltamiseen liittyvissä työtehtävissä ja tukea lainsäädännön valtakunnallisesti yhtenäistä soveltamista.

Aineisto kattaa yhteysviranomaisen tehtävät uudistuneen lainsäädännön mukaisessa YVA-menettelyssä sekä toimivaltaisen viranomaisen tehtävät koskien YVA-menettelyn soveltamista yksittäistapauksessa. Materiaalissa käsitellään myös yhteysviranomaisen tehtäviä erityistilanteissa, kuten YVA- ja kaavoitusmenettelyn yhdistämisessä tai valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä. Materiaalissa on otettu huomioon julkista kuuluttamista koskevat, 1.1.2020 voimaan tulleet sekä YVA-menettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittamista koskevat, 1.9.2020 voimaan tulleet säännösmuutokset.

Materiaalin pohjana on toiminut Lasse Tallskogin ja Markku Turtiaisen ympäristöministeriölle vuonna 2004 tekemä YVA-tukiaineisto (päivitetty vuonna 2006). Muuna aineistona on käytetty mm. ympäristöministeriön vuoden 2017 tietopakettia uudistuneesta YVA-menettelystä, ympäristöministeriön raporttia YVA-yhteysviranomaistoiminnan kehittämisestä (2015), Ismo Pölösen ja Juha Perhon tuottamaa tutkimustietoa uudistuneesta YVA-menettelystä (Suomen Akatemian rahoittama hanke YVA-oikeus murroksessa) sekä Luovan ympäristötoimialan toimintakulttuuri, palvelut ja prosessit –projektikokonaisuuden yhteistä raporttia ja siihen liittyviä aineistoja (2019). Ennakkoneuvotteluita ja viranomaisyhteistyötä koskevissa osioissa on hyödynnetty Uudenmaan ELY-keskuksen ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston kehittämishankkeen raportteja Yhteisneuvottelut ja viranomaisyhteistyö (2016) sekä Sujuvat ympäristömenettelyt (2017).

Tukiaineiston pohjatyön on edellä mainittujen lähteiden pohjalta tehnyt Kimmo Jalava ympäristöministeriön toimeksiannosta. Työtä on ohjannut ympäristöministeriön kokoama työryhmä, johon kuuluivat edellä mainittujen lisäksi Minna Torkkeli, Lasse Tallskog ja Päivi Saari ympäristöministeriöstä, Leena Ivalo Pirkanmaan ELY-keskuksesta, Anni Panula-Ontto-Suuronen Etelä-Savon ELY-keskuksesta, Juha Perho Pohjois-Savon ELY-keskuksesta sekä Niina Pirttiniemi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksesta. Tukiaineiston on viimeistellyt Piia Kähkölä ja Seija Rantakallio ympäristöministeriöstä.

1 YVA-menettelyn tarkoitus ja tavoitteet

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely, YVA) avulla pyritään vähentämään tai kokonaan estämään hankkeen haitallisia ympäristövaikutuksia. Hankkeet voivat olla esimerkiksi moottoriteitä, kaatopaikkoja tai voimalaitoksia. YVAssa hankkeen ja sen vaihtoehtojen vaikutukset arvioidaan suunnittelun yhteydessä ennen päätöksentekoa, jolloin tuleviin ratkaisuihin voidaan vaikuttaa. YVA on osa hankkeen suunnittelua ja sen tulokset on otettava huomioon hankkeen lupaharkinnassa ja luvassa.

Hankkeesta vastaava huolehtii tarvittavien ympäristöselvitysten tekemisestä. Suunnittelusta voi vastata yksityinen tai julkinen taho. Menettelyä ohjaa ja valvoo yhteysviranomaisena toimiva ELY-keskus. Ydinenergialain alaisissa hankkeissa yhteysviranomaisena toimii työ- ja elinkeinoministeriö.

YVA-menettelyyn voivat osallistua kaikki ne, joihin hanke saattaa vaikuttaa. Tiedonsaanti ja osallistumismahdollisuus ovatkin menettelyn kulmakiviä.

Termeistä

Ympäristövaikutusten arviointimenettely – voidaan käyttää myös termejä arviointimenettely, YVA-menettely tai vain YVA. Huomioitavaa, koska YVA taipuu kuin sana, niin silloin ei käytetä kaksoispisteitä (esim. YVAssa).

Ympäristövaikutusten arviointi – on yleistermi, joka kattaa sekä YVA-menettelyn että suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin.

YVA-menettelyllä tarkoitetaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (252/2017, jäljempänä YVA-laki tai YVAL) määriteltyä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, jota sovelletaan todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttaviin hankkeisiin ja niiden muutoksiin. YVA-menettelystä säädetään lisäksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (277/2017, jäljempänä YVA-asetus tai YVAA).

YVA-lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja sen yhtenäistä huomioon ottamista sekä suunnittelussa että päätöksenteossa ja myös parantaa kaikkien oikeutta ympäristöä koskevan tiedon saantiin ja osallistumiseen. Tältä osin laki edistää myös perustuslain 20 §:n turvaaman ympäristöperusoikeuden toteutumista.

YVA-lain mukainen ympäristövaikutuksen määritelmä korostaa laajaa ympäristövaikutuskäsitettä, johon sisältyvät vaikutukset ihmisiin ja yhteisöihin, luonnonympäristöön, yhdyskuntiin, maisemaan ja kulttuuriperintöön sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen. Määritelmään kuuluu myös eri tekijöiden välisten vuorovaikutussuhteiden tarkastelu, mikä edistää kokonaiskuvan muodostamista arvioitavista vaikutuksista.

YVA-menettelyssä tunnistetaan, arvioidaan ja kuvataan hankkeen ja sen toteuttamisvaihtoehtojen merkittävät ympäristövaikutukset. YVA-menettelyn avulla saadaan tietoa siitä, mitä tietyn hankkeen toteuttaminen käytännössä merkitsisi ja millaisia vaikutuksia se aiheuttaisi ympäristölle. YVA tulisi tehdä niin aikaisessa vaiheessa, että hankkeen toteuttamisella on vielä vaihtoehtoja. Vaihtoehtojen muodostamisen tavoitteena on löytää vaihtoehto, jolla olisi mahdollisimman pienet haitalliset ympäristövaikutukset. Tämän vuoksi vaihtoehtojen vaikutusten vertailu on tärkeää. Menettelyssä tuotettavan tiedon tarkoituksena on tukea suunnittelua ja päätöksentekoa. Lopputulemana pitäisi olla ymmärrys hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista sekä keinot ehkäistä haitallisia vaikutuksia. Hankkeesta vastaava tekee kuitenkin itse ratkaisun valittavasta vaihtoehdosta.

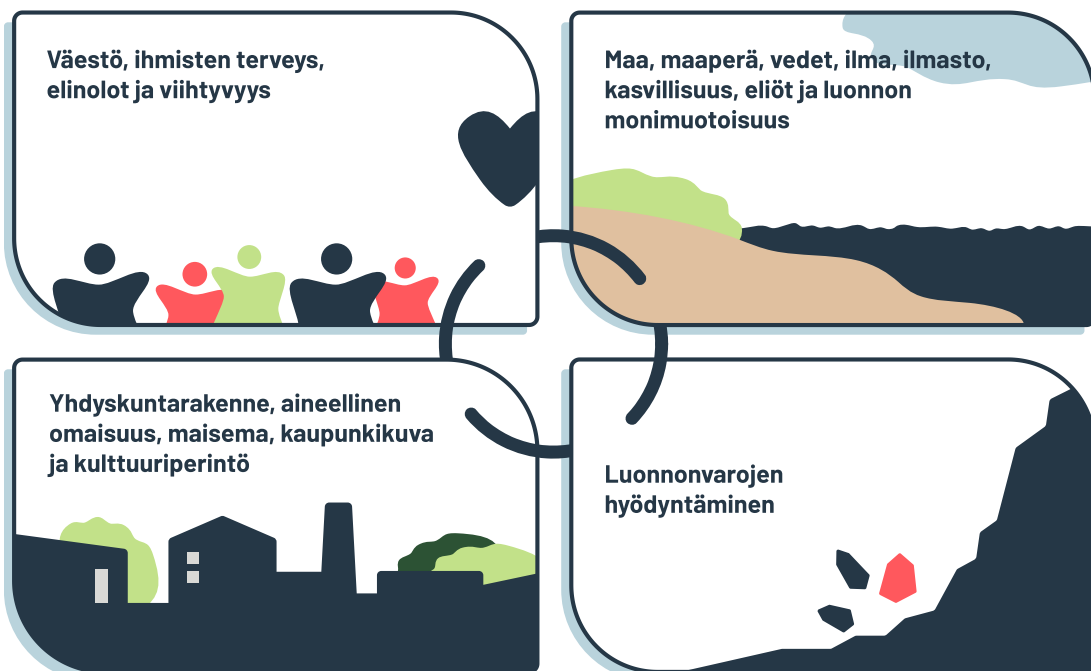
Kuva 1 YVA-menettely on parhaimmillaan kaikkea tätä. (Piirros Kimmo Jalava)

Ympäristövaikutuksen määritelmä YVA-laissa

Ympäristövaikutuksella tarkoitetaan hankkeen tai toiminnan aiheuttamia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia Suomessa ja sen alueen ulkopuolella (YVAL 2 §:n 1 alakohta):

- a) väestöön sekä ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen;
- b) maahan, maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen sekä eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen, erityisesti niihin lajeihin ja luontotyypeihin, jotka on suojeltu luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY ja luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/147/EY nojalla;
- c) yhdyskuntarakenteeseen, aineelliseen omaisuuteen, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön;
- d) luonnonvarojen hyödyntämiseen; sekä
- e) a–d alakohdassa mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

On huomioitava todennäköisesti merkittävien ympäristövaikutusten arvion ja kuvauksen on katettava hankkeen välittömät ja välilliset, kasautuvat, lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät ja väliaikaiset, myönteiset ja kielteiset vaikutukset sekä yhteisvaikutukset muiden olemassa olevien ja hyväksytyjen hankkeiden kanssa (YVAA 4 §:n 2 mom.).

Kuva 2

Menettelyn tavoitteena on varmistaa, että vaikutusalueen asukkailla ja muilla tahoilla on mahdollisuus saada tietoa suunnitteilla olevista ympäristöön vaikuttavista hankkeista, osallistua vaikutusten arviointiin ja vaikuttaa näin hankkeiden suunnitteluun.

YVA-lainsäädäntö määrittää menettelyn vaiheet ja menettelyssä tuotettujen asiakirjojen sisältövaatimukset. Näitä ovat hankkeesta vastaavan tuottamat arviointiohjelma (YVA-ohjelma) ja arviointiselostus (YVA-selostus) sekä yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta ja perusteltu päätelmä.

YVA-menettelyn ajankohta saattaa vaihdella hankkeen suunnittelun elinkaarella. YVA-menettelyn selvitysten sisältö ja yksityiskohtaisuus määräytyvät tapauskohtaisesti, koska hankkeet ja niiden ympäristön erityispiirteet ovat yleensä aina erilaisia. YVA-menettelyn mitoittaminen kulloiseenkin hankkeeseen sopivaksi on osa yhteysviranomaisen ammattitaitoa.

2 ELY-keskuksen YVA-toiminta

2.1 ELY-keskuksen YVA-tehtävät

Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus, ELY) ohjaa ja valvoo YVA-menettelyn täytäntöönpanoa toimialueellaan¹, huolehtii siitä, että hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely järjestetään², tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa (YVA-päätös)³, toimii yhteysviranomaisena⁴ sekä huolehtii YVA-laissa ja -asetuksessa sille säädettyistä muista tehtävistä. Ydinenergialaissa tarkoitettuja ydinlaitoksia koskevissa hankkeissa vastaavia tehtäviä hoitaa työ- ja elinkeinoministeriö.

Yhteysviranomaisella tarkoitetaan viranomaista, joka huolehtii YVA-menettelyn järjestämisestä ja ohjauksesta.

Yhteysviranomaisen tehtävänä on:

- Ennakkoneuvottelujen järjestäminen ja mahdollisiin muihin asiaan liittyviin tapaamisiin osallistuminen
- Lausuntojen pyytäminen ja tilaisuuden varaaminen mielipiteiden esittämiseen arviointiohjelmasta
- Lausunnon antaminen arviointiohjelmasta
- Lausuntojen pyytäminen ja tilaisuuden varaaminen mielipiteiden esittämiseen arviointiselostuksesta
- Puutteellisen arviointiselostuksen täydentämisestä ilmoittaminen
- Perustellun päätelmän antaminen
- Perustellun päätelmän ajantasaisuuden arviointi pyynnöstä
- Kaavoituksen ja ympäristövaikutusten arvioinnin yhdistämisestä tai kuulemisten yhteensovittamisesta sopiminen kaavoituksesta vastaavan viranomaisen kanssa
- YVA-selostuksen ja ympäristölupahakemuksen kuulemisen yhdistämisestä sopiminen lupaviranomaisen kanssa
- Kansainväliseen kuulemiseen tarvittavien asiakirjojen toimittaminen ympäristöministeriölle
- Valitus arvioinnin puuttumisen tai puutteellisuuden perusteella

¹ YVAL 32.2 §

² YVAL 2 § 6 alakohta

³ YVAL 11.1 §

⁴ YVAL 10.1. §

2.2 ELY-keskuksen YVA-tehtävien organisointi ja resursointi

YVA-tehtävien hoitamisen keskeisenä tavoitteena on, että arviointimenettelyn soveltamistarvetta koskevat päätökset sekä arviointiohjelmasta annettavat lausunnot ja perustellut päätelmät ovat laadukkaita ja valtakunnallisesti yhtenäisiä. ELY-keskusten on huomioitava YVA-toiminnan organisoinnissa ja resursoinnissa seuraavat asiat.

- **Tehtävien hoitoon on riittävä asiantuntemus.** YVA-laki edellyttää, että ELYssä YVA-tehtäviin osallistuvilla on kulloisenkin hankkeen laadun ja laajuuden sekä tehtävän vaativuuden edellyttämä riittävä asiantuntemus.⁵
- **Viranomaisen toimet ovat puolueettomia.** Varmistutaan siitä, että YVA-lain mukaiset tehtävät toteutetaan puolueettomasti ja niin, että niiden toteuttamisessa ei jouduta eturistiriitatilanteisiin.
- **YVA-tehtävien hoitamiseen on riittävät resurssit.** YVA-laki sisältää määräajat YVA-menettelylle ja YVA-päätökselle. Nämä tehtävät hoidetaan aikarajoja noudattaen. Esittelijän lisäksi YVA-menettelyssä tarvitaan hanketyyppeihin ja erilaisiin vaikutuksiin erikoistuneita asiantuntijoita. ELYssä on myös resursoitava YVA-hankkeita ja yksittäispäätöksiä koskevia tietoja ELYn verkkosivujen ja ympäristö.fi –palvelun ajantasalla pitäminen sekä kuulemisen järjestämiseen liittyvät tehtävät, kuten lausuntopyyntömateriaalin lähettäminen ja lausuntoyhteenvedojen kokoaminen on myös huomioitava resurssitarpeen määrittelyssä.
- **Esittelijä.** YVA-menettelyn tunteminen on esittelijän ydinosaamista. Esittelijän lisäksi arviointiohjelmien ja –selostuksien tarkistamiseen sekä näistä annettavien lausuntojen ja perusteltujen päätelmien laatimiseen osallistuu ELYssä useita asiantuntijoita. Hyvä käytäntö on, ettei esittelijä vaihdu kesken YVA-menettelyn.
- **YVA-tiimi ja -verkosto.** Tehokkaan toiminnan takaamiseksi ELY-keskuksen kannattaa muodostaa pysyvä YVA-tiimi tai verkosto niistä asiantuntijoista, jotka hoitavat YVAan liittyviä tehtäviä ELYssä. Tiimin tulisi kattaa riittävä asiantuntemus ja sen kannattaa kehittää toimintapa tehtävien hoitamiseen. Verkostoon kuuluvat henkilöt voivat ilmoittautua ympäristöministeriön postituslistalle ajankohtaisten tiedotteiden saamiseksi.
- **YVA-yhteyshenkilö.** Ympäristöministeriölle ilmoitetaan kunkin ELY-keskuksen YVA-yhteyshenkilö, jonka tehtävänä on vastata tai koordinoida ministeriön ajoittain tarvitsemat tietopyynnot.

ELY käsittelee yksittäistapauksessa tehtävät YVA-päätökset eikä ole vielä silloin yhteysviranomainen.

⁵ YVAL 33 §

2.3 Yhteistyö ympäristöministeriön kanssa

2.3.1 Ministeriön tehtävät ja yhteistyön periaatteet

YVA-lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta sekä ympäristövaikutusten arvioinnin yleinen kehittäminen kuuluvat ympäristöministeriölle. ELY-keskus on vastuussa lain soveltamisesta yksittäisissä hankkeissa.

Yhteydenpito ympäristöministeriöön on tarpeen asioissa, jotka koskevat:

- Tilannetta, jossa ympäristöministeriö määrää YVA-lain 11 §:n mukaisesti, mikä ELY-keskuksista tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta.
- Tilannetta, jossa ympäristöministeriö määrää YVA-lain 10 §:n mukaisesti, mikä ELY-keskus toimii hankkeen yhteysviranomaisena.
- Tilannetta, jossa hankkeella on valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. Havaitessaan, että hanke saattaa aiheuttaa maan rajojen ulkopuolelle ulottuvia todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, tulee yhteysviranomaisen ottaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yhteys ympäristöministeriöön Espoon sopimuksen soveltamisen käynnistämiseksi.

Yhteydenpito ympäristöministeriöön saattaa olla joskus tarpeen myös tehtäessä päätöstä arviointimenettelyn soveltamisesta tai hankeluettelon soveltamisesta. Yhteydenpito voi olla tarpeen erityisesti silloin, kun hanke on valtakunnallisesti merkittävä tai hanketyyppi on uusi eikä siitä ole aiempaa soveltamiskokemusta. Toimivalta hankeluettelon soveltamisessa ja yksittäispäätöksissä on kuitenkin aina ELY-keskuksella.

Ympäristöministeriö järjestää ELY-keskusten YVA- ja SOVA-tehtäviä hoitaville vuosittain neuvottelupäivät. Lisäksi järjestetään tietoiskuja, koulutuksia tai keskusteluita erityisaiheista, joihin on mahdollista osallistua etänä. Ympäristöministeriö ylläpitää postituslistaa ELY-keskusten YVA ja SOVA tehtäviä hoitavista asiantuntijoista. Tiedonvälitys ministeriön ja ELYjen välillä hoidetaan pääasiallisesti sähköpostilla.

2.3.2 Yhteinen työtila Tiimerissä

Ympäristöhallinnon ohjauksen ja kehittämisen työtila Tiimerissä sisältää aineistoa, jota voidaan hyödyntää koko ympäristöhallinnossa. Työtila on avoin ELY-keskusten, AVI:n, SYKE:n ja YM:n henkilökunnalle. Työtila sisältää mm. YM:n johdon ja ELY/AVI Y-johtajien kokousaineistot, Alueuutiset, OHKE-hankkeiden loppuraportit, ympäristöhallinnon koulutus- ja neuvottelupäivien aineistot, ohjeita ja oppaita sekä jatkossa myös erilaisten verkostojen aineistoja ja toimintamalleja. Työtilasta löytyy YVA- ja SOVA –asiantuntijoille tarkoitettuja aineistoja (mm. mallipohjia). Kirjautumisohje Tiimeriin löytyy tämän sivun tietolaatikosta.

Näin pääset Tiimeriin

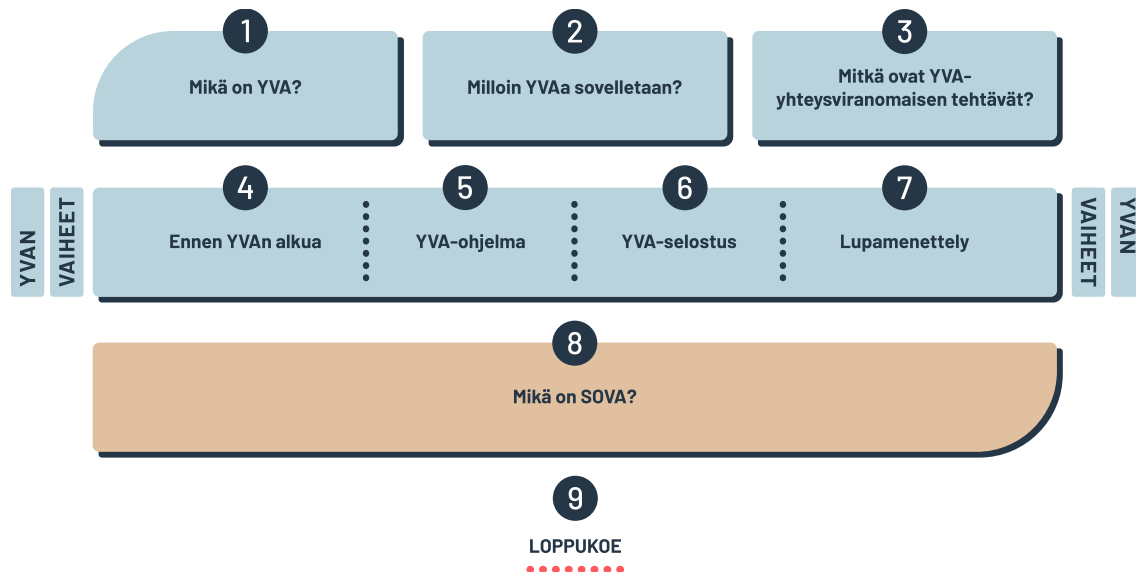
YVA-SOVA asiantuntijoille on Tiimerissä oma kansio, joka sisältää yhteisiä aineistoja: Tiimeri > Ympäristöhallinnon ohjaus ja kehittäminen > verkostot > YVA-SOVA asiantuntijat

Tiimeriin rekisteröityminen:

- Siirry tila.tiimeri.fi
- Rekisteröidy käyttäjäksi napsauttamalla: Uusi käyttäjä? Rekisteröi Eduuni-ID tästä
- [Tarkempi ohje Tiimeriin rekisteröitymisestä](#)

2.3.3 YVA-yhteysviranomaisen peruskurssi eOppivassa

Uusille yhteysviranomaisille löytyy peruskurssi HAUSin ylläpitämästä eOppivasta nimellä Ympäristövaikutusten arviointi –ota haltuun YVA ja SOVA (eoppiva.fi). Se sisältää perustiedot YVAsta, YVAN soveltamisalasta ja yhteysviranomaisen tehtävistä.

Kuva 3 YVA-koulutus yhteysviranomaisille eOppivassa sisältää 7 osaa ja loppukokeen. Tämän lisäksi koulutus sisältää osuuden suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista.

2.4 Verkkosivut yhteysviranomaisen työvälineenä

Ymparisto.fi -palvelussa oleva YVA-hankkeiden tietokanta sisältää YVA-menettelyt ja niiden asiakirjat sekä YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskevat päätökset (ymparisto.fi/yva). ELY-keskukset päivittävät sivuille oman alueensa hankkeiden tiedot ja sivutpidetään ajan tasalla. Myös YVAN ja kaavoituksen yhteismenettelyä koskevat hankkeet kirjataan sivuille.

YVA-lain muutoksella (1408/2019) 1.1.2020 voimaan tulleiden säännösten mukaan päätökset YVA-menettelyn soveltamisesta, arviointiohjelma ja -selostus sekä perusteltu päätelmä tulee julkaista yhteysviranomaisen verkkosivulla hallintolain mukaisella julkisella kuulutuksella. Hallintolain mukaiset kuulutukset on selkeyden vuoksi tarkoituksenmukaista julkaista ELY-keskuksen kuulutuksille tarkoitettulla verkkosivulla. Tämän lisäksi jokaisesta YVA-menettelystä tehdään oma hankesivu ymparisto.fi -sivustolle, jolla myös julkaistaan kuulutetut arviointiohjelma, -selostus ja perusteltu päätelmä sekä YVA-lain 18 §:n mukaisesti muuten julkaistava yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunto. Sivu täyttää yleisempää YVA-menettelyyn liittyvää tiedottamisvelvoitetta, ja sille voidaan viedä laajemminkin vaikutustenarvioinnin aineistoja.

2.4.1 YVA-lain mukaiset asiakirjat ja henkilötietojen suoja

YVA-lain mukaisia asiakirjoja verkkosivuilla julkaistaessa otetaan huomioon tietosuojalain (1050/2018) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston yleisen tietosuoja-asetuksen ((EU) 2016/679) tavoitteet yksityisyyden suojasta siten, että henkilötietojen julkaisemista verkkosivuilla pyritään välttämään.

Verkkosivuilla vietävistä asiakirjoista poistetaan mielipiteen ilmaisijana olevien yksityisten henkilöiden nimet. Ne voidaan esimerkiksi korvata kirjaimilla (A, B, C), viitata vain yksityishenkilöihin taikka peittää nimet niin, että ne eivät näy julkaistavassa kappaleessa. Alkuperäisessä, hankkeesta vastaavalle toimitettavassa asiakirjassa ja sen arkistoitavassa taltiokappaleessa nimet voidaan säilyttää, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi.

Verkkosivuilla voidaan kuitenkin YVA-lain muutoksella (1408/2019) 1.1.2020 voimaan tulleiden säännösten mukaan julkaista henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintia koskevat tiedot. Hankkeesta vastaavan nimi voi olla henkilötieto, mikäli hankkeesta vastaava on yksityishenkilö ja hankkeen sijainti, mikäli se on samalla hankkeesta vastaavan kotiosoite.

Kyseiset tiedot tulee kuitenkin poistaa verkkosivuilta ja niissä julkaistuista dokumenteista seuraavina ajankohtina:

- Päätös YVAn soveltamisesta: kuulutetun päätöksen nähtävilläpitoajan 30 päivää päätyttyä
- Arviointiohjelma, arviointiohjelmalausunto, arviointiselostus, perusteltu päätelmä: kuulutetun perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan 30 päivää päätyttyä.

Mikäli YVA-menettely lopetetaan ennen perustellun päätelmän antamista, tulee henkilötiedot poistaa raukeamisen yhteydessä.

2.4.2 YVA-lain mukaisten asiakirjojen julkisuudesta

Henkilötietojen suoja ei poista julkisuuslain (621/1999) mukaisia vaatimuksia viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta. Julkisuuslain mukaan viranomaisen asiakirja on lähtökohtaisesti julkinen, ja jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta. Henkilötietojen suoja vaikuttaa siihen, että asiakirjan verkkosivuilla julkaistavassa versiossa ei lähtökohtaisesti saa olla henkilötietoja.

Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään salassapitoperusteista, joiden perusteella viranomaisen asiakirja tai sen osa on salassa pidettävä. YVA-lain mukaisissa asiakirjoissa salassapitoperusteista saattavat tulla arvioitavaksi esimerkiksi 24 §:n

- 7 kohdan mukaiset henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat,
- 8 kohdan mukaiset onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua, turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaista tutkintaa koskevat asiakirjat,
- 14 kohdan mukaiset uhanalaisia eläin- tai kasvilajeja tai arvokkaiden luonnonalueiden suojelua koskevia tietoja sisältävät asiakirjat, tai
- 20 kohdan mukaisia liikesalaisuuksia koskevat asiakirjat.

Henkilötiedot eivät lähtökohtaisesti ole salassa pidettäviä, vaikka niitä koskeekin henkilötietojen suojaa koskevat edellisessä jaksossa käsitellyt rajoitukset. Viranomaisen alkuperäiseen asiakirjaan voidaan siis sisällyttää henkilötietoja, ja myös niistä on oikeus saada tieto julkisuuslain nojalla siitä huolimatta, että viranomaisen verkkosivulla julkaistavasta versiosta henkilötiedot tuleekin poistaa. Julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Tämä oikeus on esimerkiksi silloin, kun tieto pyydetään omaan henkilökohtaiseen käyttöön tai journalistiseen käyttöön.

3 YVA-menettelyn soveltamisala

YVA-menettelyä sovelletaan hankkeeseen joko YVA-lain liitteenä olevan hankeluettelon perusteella tai yksittäistapauksessa viranomaisen päätöksellä (YVA-päätös). Yksittäistapauksissa sovellettavan YVA-menettelyn edellytyksenä on, että hanke todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Lisäksi on huomioitava se, että YVA-lain 31 §:n nojalla hankkeesta vastaavan on oltava riittävästi selvillä myös muun kuin YVA-menettelyn soveltamisalaan kuuluvan hankkeen ympäristövaikutuksista siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää.

3.1 Hankeluettelo

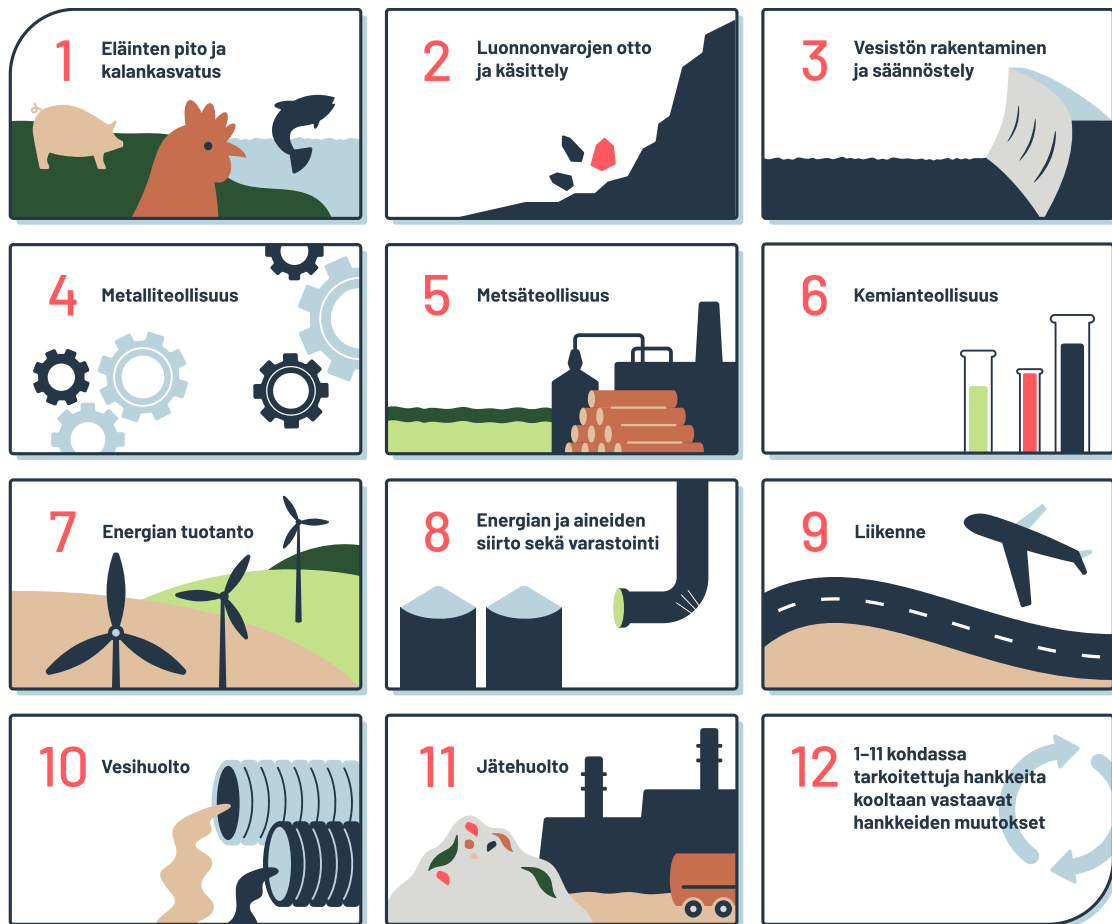
YVA-lain hankeluettelossa ([lain](#) liite 1) on esitetty hankkeet, joihin YVA-menettelyä on sovellettava aina. Suurimmalle osalle hankeluettelon hanketyypeistä on määritelty kokorajat. YVA-menettelyn soveltamisesta hankeluettelon hankkeisiin ei tehdä erillistä päätöstä, vaan hankkeet kuuluvat YVA-lain soveltamisalaan automaattisesti. Joskus hanke on sellainen, että hankeluettelon soveltumista joudutaan tulkitsemaan. Toimivalta asiassa on ELY-keskuksella sekä ydinenergiahankkeissa työ- ja elinkeinoministeriöllä.

Hankeluettelo on päivitetty 1.2.2019 alkaen. Päivityksessä tehtiin muutoksia muun muassa luonnonvarojen ottoa ja käsittelyä, metalliteollisuutta, kemianteollisuutta koskeviin hankkeisiin, tuulivoimahankkeisiin ja jätehankkeisiin. Lisäksi siihen sisällytettiin uusina hankkeina kalankasvatus, turkiseläinten pito, toriumin louhinta, talteenotto, rikastaminen ja käsittely sekä Suomen ja Viron väliset tunnelit. Hallituksen esitys hankeluettelon muuttamisesta ([HE 102/2018](#)) sisältää tietoja, joista saattaa olla apua soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä. Hallituksen esitys löytyy eduskunnan [verkkosivuilta](#).

Hankeluetteloon perustuvaa YVA-menettelyä sovelletaan myös hankeluettelon mukaisten hankkeiden muutoksiin tai laajennuksiin, jos muutos tai laajennus itsessään vastaa hankkeen määritettyä kokorajaa. Mikäli hankeluettelon hanke ei sisällä kokorajaa, saattavat sen muutokset tai laajennukset edellyttää YVA-menettelyä hankeluettelon 12-kohdan mukaisesti, mikäli ne erityisesti laadultaan tai laajuudeltaan aiheuttavat ympäristövaikutusten kannalta samankaltaisia riskejä kuin itse hanke.⁶

⁶ EU-tuomioistuimen päätös 2019 ([C-411/17](#)) on muuttanut asian tulkintaa. Ennen vastaavat tapaukset päätettiin YVA-päätöksellä.

Mikäli hanke, jossa on kokoraja, laajenee muutoksen jälkeen yli hankeluettelon kokorajan, mutta kun muutos itsessään ei ylitä hankeluettelon kokorajaa, voidaan hankkeen YVA-menettelyn tarve tarvittaessa ratkaista YVA-päätöksellä.

Kuva 4 Hankeluettelossa on 12 pääkohtaa ja niiden alla tarkempi luettelo kohtaan sisältyvistä hankkeista. Kohta 12 koskee YVAn soveltamista hankkeiden muutoksiin.

3.2 YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksessa

YVA-menettelyä sovelletaan YVA-lain 3 §:n 2 momentin perusteella myös hankeluettelon soveltamisalaan kuulumattomaan hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen YVA-lain liitteessä 1 mainittujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Mitään hanketyyppejä tai kokoluokkaa ei ole ennakolta poissuljettu arviointimenettelyn soveltamisalasta. Soveltamisalan lähtökohtana ovat todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset.

3.2.1 Toimivaltainen viranomainen

Päätöksen YVA-menettelyn soveltamisesta tai soveltamatta jättämisestä yksittäistapauksessa tekee toimialueen ELY-keskus. Ydinenergialain alaisissa hankkeissa päätöksen tekee kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriö. Jos hanke sijoittuu useamman ELY-keskuksen toimialueelle tai jos ELY-keskus (esimerkiksi sen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue) vastaa hankkeen suunnittelusta tai toteuttamisesta, ympäristöministeriö määrää, mikä ELY-keskuksista tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta.

ELY-keskuksen tulee tällaisessa tapauksessa kirjallisesti pyytää ympäristöministeriötä tehdä päätös siitä, mikä viranomainen tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta (päätös toimivaltaisesta viranomaisesta). Viestin tulee sisältää kuvaus hankkeesta ja ELY-keskuksen käytettävissä olevat voimavarat YVA-päätöksen tekemiseksi. Mallipohja asiasta löytyy YVA-SOVA-asiantuntijoiden Tiimeri-työtilasta.

Mikäli kyseessä on hanke, jonka suunnittelusta ELY-keskus vastaa, kirjeestä tulee käydä ilmi se, onko hankkeen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaaminen eriytetty toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä siten, että viranomaisen puolueettomuus ei vaarannu.

Ympäristöministeriö ottaa toimivaltaista viranomaista koskevassa päätöksessä huomioon hankkeen sijoittumisen, ELY-keskusten voimavarat sekä asian käsittelyn puolueettomuuden. Ympäristöministeriön toimivaltaista viranomaista koskevasta päätöksestä ei voi valittaa.

3.2.2 Yksittäistapausten tunnistaminen

YVA-menettelyä sovelletaan yksittäistapauksissa hyvin monenlaisiin hankkeisiin. Mitään hanketyyppejä ei ole suljettu pois arviointivelvollisuuden piiristä. Samantyyppisten hankkeiden vaikutukset voivat olla erilaisia riippuen vaikutusalueen ympäristön erityispiirteistä.

YVA-lain liitteen 1 hankeluettelo kattaa YVA-direktiivin liitteen I hankkeet ja tietyt kansalliset täydennykset. Arviointimenettelyä tulee soveltaa lisäksi yksittäistapauksissa siten, että direktiivin liitteen II hankkeet tulevat huomioon otetuiksi mukaan lukien näiden hankkeiden muutokset ja laajennukset. Direktiivin liitteen II hankkeista on aina tehtävä päätös YVA-menettelyn soveltamisesta tai soveltamatta jättämisestä, kun merkittävien haitallisten vaikutusten aiheutumista voidaan pitää mahdollisena.

Hankkeen, muutoksen tai laajennuksen koko lähellä hankeluettelon kokorajaa

Erityisesti lähellä hankeluettelon kokorajaa olevista hankkeista on mahdollista aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Näitä saattavat olla uudet hankkeet tai jo toteutettujen hankkeiden lähellä kokorajaa olevat muutokset tai laajennukset. Esimerkiksi suurissa eläinten pitohankkeissa vaikutusten laajuuteen ei juuri vaikuta muutaman eläinyksikön vaihtelut hankkeissa.

Joskus hankkeen suunnitelmaa muutetaan YVA-menettelyn tekemisen jälkeen ennen toteuttamista. Tällaisissa tilanteissa tulee arvioida kattaako tehty YVA myös muutetun suunnitelman. On huomattava, että suunnitelman muutos (hanke ei ole vielä olemassa) on eri asia kuin YVA-lain 3 §:n mukainen toteutetun, jo olemassa olevan hankkeen muuttaminen.

Useita hankkeita vaikutusalueella

Yksittäinen hanke voi yhdessä vaikutusalueella olemassa olevien tai hyväksytyjen hankkeiden kanssa aiheuttaa arviointimenettelyn soveltamista edellyttäviä yhteisvaikutuksia. Samoin nykyisen toiminnan ja sen muutoksen tai laajennusten yhteisvaikutukset voivat olla merkittäviä, erityisesti yhteisvaikutukset lähellä kokorajaa olevista laajennuksista. Jaksoihin jaettu pitkäaikainen hanke voi kokonaisuutena aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Hankkeita ei voida pilkkoa pienemmiksi osiksi ja näin kiertää YVA-velvollisuus. Asiasta on lukuisia Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksiä.

Hankeluettelon kokorajaa selvästi pienempi hanke

Hankkeella voi joissain tapauksessa olla koosta riippumatta laatunsa tai sijaintipaikan vuoksi merkittäviä ympäristövaikutuksia esimerkiksi luonnon, kulttuurin tai muun YVA-asetuksen 2 §:ssä tarkoitetun tekijän suhteen herkällä alueella tai toisaalta kuormittuneella alueella.

Uudet hanketyypit

YVA-menettely voi tulla sovellettavaksi yksittäistapauksissa myös kokonaan uudentyyppisiin hanketyyppeihin, joiden vaikutuksista ei ole kokemuksia. Olennainen epävarmuus hankkeen merkittävistä vaikutuksista on arviointivelvollisuutta puoltava näkökohta. Korkein hallinto-oikeus on ottanut asiaan kantaa.

3.2.3 YVA-päätöksen teko yksittäistapauksessa

Päätöksentekomenettelyn vireille tulo

YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskeva asia voi tulla ELY-keskuksen tietoon eri tavoin. Yleensä asia tulee vireille hankkeesta vastaavan tai lupaviranomaisen pyynnöstä. Lupaviranomaisella on velvollisuus saattaa arviointimenettelyn tarve ELY-keskuksen tutkittavaksi, mikäli merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten syntymistä voidaan pitää mahdollisena, ja päätöstä asiasta ei ole tehty aikaisemmin tai hanke on olennaisesti muuttunut päätöksenteon jälkeen. Muutkin tahot, kuten asukkaat tai kansalaisjärjestö voivat tehdä kirjallisen aloitteen YVA-menettelyn soveltamiseksi. Yhteysviranomaisella on velvollisuus käynnistää päätöksentekomenettely myös itsenäisesti saatuaan tiedon mahdollisesta arviointivelvollisesta hankkeesta.

ELY-keskus voi päätyä myös siihen, ettei päätöksentekomenettelyä ole tarpeen aloittaa (pois-sulkeva tulkinta). Tällöin hankkeen ja sen vaikutusalueen perustietojen pohjalta on oltava selvää, ettei päätöksentekokynnys ylity. ELY-keskus voi tällaisessa tapauksessa vastata aloitteen tekijälle kirjallisesti. On hyvä huomioida, että tarkoitettussa kirjallisessa vastauksessa ei ole kyseessä YVA-lain mukainen virallinen asiakirja, vaan viranomaisen yleisen neuvontavelvollisuuden piiriin kuuluva vastaus aloitteen tekijälle. Vastauksen tulee käsitellä sitä, miksi YVA-päätöksenteon kynnys ei kyseessä olevassa tapauksessa ylity. Huomioon tulee ottaa se, että kynnys YVA-lain mukaisen YVA-päätöksen antamiselle tulee olla matala. YVA-direktiivin liitteen II hankkeiden osalta päätös tulee tehdä aina, kun merkittävien haitallisten vaikutusten aiheutumista voidaan pitää mahdollisena. Sama periaate koskee tilannetta, jossa lupa- tai valvontaviranomainen pyytää ELY-keskuksen toimivaltaiselta YVA-viranomaiselta lausuntoa lupamenettelyssä olevan hankkeen YVA-menettelyn tarpeesta. Toimivaltaisen viranomaisen harkintavaltaa olla antamatta YVA-päätöstä rajoittaa hallintolaista (434/2003) seuraava vaatimus vireille pannun asian käsittelyvelvollisuudesta ja YVA-päätöksen valitusmahdollisuuteen liittyvät oikeusturvavälikohdat.

Päätöksentekoa varten tarvittavat tiedot

Hankkeesta vastaavan on toimitettava päätöksentekoa varten kuvaus hankkeesta ja sen todennäköisistä merkittävistä ympäristövaikutuksista. Kuvaus voi sisältää myös hankkeen ominaisuuksiin liittyviä tietoja sekä suunniteltuja toimenpiteitä, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen aiheuttamia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Asiasta säädetään YVA-lain 12 §:ssä ja luettelo toimitettavista tiedoista on YVA-asetuksen 1 §:ssä. Säännöksellä pyritään turvaamaan yksittäistapausta koskevan päätöksenteon perustuminen riittävään aineistoon, ja varmistamaan hankkeesta vastaavan vastuu asiassa.

Yhteysviranomaisen on tarvittaessa pyydettävä tarkempia tietoja hankkeesta vastaavalta, jotta päätös voidaan antaa. Tiedoilta edellytettävä laajuus ja tarkkuus on arvioitava tapauskohtaisesti. Joissakin tapauksissa (esim. hankeluettelon hankkeisiin nähden pienehkö hanke, joka ei

sijoitu herkälle alueelle) melko suppeat tiedot voivat olla riittäviä arviointivelvollisuuden poissulkemiseksi. Uusissa hanketyypeissä selvitystarpeet voivat puolestaan olla laajempia. Hankkeesta vastaavalta ei voida tässä vaiheessa edellyttää laajaa ympäristövaikutusten arviointia (ns. "mini-YVA"), koska kyse on riittävien tietojen toimittamisesta arviointivelvollisuuden tarpeen määrittelemiseksi. Hankkeesta vastaava voi liittää tässä vaiheessa toimitettaviin tietoihin suunnitelmia toimenpiteistä haittojen lieventämiseksi tai estämiseksi.

Kuuleminen

Ennen YVA-päätöksen tekemistä arviointimenettelyn soveltamisesta yhteisviranomaisen on kuultava asianomaisia viranomaisia, ellei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Kuulemisvelvoite voidaan täyttää kirjallisesti taikka järjestämällä kokous. Asianomaisia viranomaisia ovat asiantuntija- ja lupaviranomaiset, hankkeen vaikutusalueen kunnat ja maakunnan liitto. Hankkeesta vastaavalla on hallintolain 34 §:n mukainen oikeus tulla kuulluksi viranomaiskuulemisessa esiin tulleista seikoista.

Yhteydenpito myös ympäristöministeriöön voi olla tarpeen erityisesti valtakunnallisesti merkittävässä hankkeissa, uusien hanketyyppien yhteydessä sekä hankkeissa, joilla saattaa olla merkittäviä valtion rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. Toimivalta päätöksenteossa on kuitenkin ELY-keskuksella.

Päätöksen sisältö

YVA-päätös on luonteeltaan oikeusharkintainen päätös, joka on tehtävä YVA-lain ja -asetuksen säännöksiä soveltaen ja niiden määrittämissä puitteissa. Päätöksestä säädetään YVA-lain 13 §:ssä. Jos YVA-menettelyä ei edellytetä, päätöksessä on todettava myös hankkeesta vastaavan mahdollisesti esittämät hankkeen ominaisuudet ja erityiset toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä ympäristövaikutuksia. Päätöksestä on olemassa mallipohja⁷ ja sen käyttö on suositeltavaa.

YVA-päätöksentekoon soveltuvat hallintolain hallintopäätöksiä koskevat vaatimukset esimerkiksi päätöksen perustelemisen osalta. Päätöksestä tulee selvästi ilmetä ne tekijät, joihin päätös perustuu. YVA-päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia hankkeesta vastaavan näkökulmasta, ja siihen voidaan joutua palamaan pitkänkin ajan kuluttua esimerkiksi muutoksenhaun yhteydessä. Tämän vuoksi yhteisviranomaisen on valmisteltava ja laadittava päätös perusteluineen erityisellä huolellisuudella. Päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tekijät ja tiedot ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Perustelujen laatuun ja kattavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomioita niiden hankkeiden osalta, jotka ovat kooltaan lähellä hanke-luettelon hankkeita.

⁷ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2.

Kuva 5 Aloitteen YVA-menettelyn soveltamisesta voi tehdä asukas, yhdistys, viranomainen, ELY itse tai hankkeesta vastaava voi tiedustella asiaa. Päätöstä varten tarvitaan tietoja hankkeesta vastaavalta. Muita viranomaisia kuullaan tarvittaessa ja tämän jälkeen myös hankkeesta vastaavalla on oikeus tulla kuulluksi. Päätös YVA-menettelyn tarpeellisuudesta tulee antaa kuukauden kuluessa siitä, kun ELY on saanut asiassa riittävät tiedot.

Päätöksessä on tarkasteltava YVA-lain liitteessä 2 esitettyjä hankkeen ominaisuuksiin, sijaintiin ja vaikutusten luonteeseen liittyviä tekijöitä sekä YVA-asetuksen 2 §:n luonnonympäristön sietykseen osalta huomioon otettavat kohteet ja alueet. Lisäksi siinä on otettava huomioon YVA-lain 2 §:n mukainen ympäristövaikutuksen käsite.

Uusi YVA-laki toi tarkasteluun mukaan YVA-lain liitteen 2 kohdan 3 alakohdassa h tarkoitettujen mahdollisuuden vähentää vaikutuksia tehokkaasti hankkeesta vastaavan esittämien merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten välttämisen- ja ehkäisymien avulla. Jos hankkeesta vastaava voi osoittaa pystyvänsä välttämään tai ehkäisemään ne todennäköisesti merkittävät haitalliset ympäristövaikutukset, joiden vuoksi hanke kuuluisi muutoin YVA-menettelyn piiriin, YVA-velvollisuuden aikaansaava seikka voi poistua.

YVA-velvollisuuden poistavat haitallisten ympäristövaikutusten välttämiseen ja ehkäisemiseen johtavat ns. lieventämistoimet voivat koskea esimerkiksi teknisiä ratkaisuja, sijoituspaikan valintaa tai hankkeen kokoa. Niiden vaikuttavuudesta tulee ennalta arvioiden olla riittävä varmuus, jotta ne voivat johtaa YVA-velvollisuudesta vapauttamiseen. Asian arvioimisessa tulee huomioida varovaisuusperiaate. Vastuu lieventämistoimien esittämisestä ja niiden vaikuttavuuden perustelemisesta on hankkeesta vastaavalla. Mikäli hankkeesta vastaavan esittämät lieventämistoimet johtavat YVA-velvollisuudesta vapauttamiseen, ne on yksilöitävä hanketta koskevassa YVA-päätöksessä. Huomionarvoista on, että YVA-päätöksessä yksilöidyt lieventämistoimet eivät sido hanketta käsitteleviä muita viranomaisia. Mikäli hankkeen myöhemmissä käsittelyvaiheissa ilmenee, että hanketta koskevat lieventämistoimet tai muut seikat ovat suunnittelun kuluessa muuttuneet niin paljon, että hankkeesta annettu vapauttava YVA-päätös ei enää ole pätevä, hankkeen YVA-velvollisuus saattaa tulla arvioitavaksi uudestaan.

Päätöksen antamisen määräaika

ELY-keskuksen on tehtävä YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskeva päätös viipymättä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun ELY-keskus on saanut hankkeesta riittävät tiedot. Määräaika alkaa kulua siitä, kun kaikki tarvittavat täydennetyt tiedot on saatu ja tarpeelliset kuulemiset on hoidettu.

YVA-päätöksen keskeisiä asioita

- Aloitteen voi panna vireille ELY, hankkeesta vastaava, muu viranomainen tai esimerkiksi yksityishenkilö.
- Arvioinnin tarve tulee arvioida lähtökohtaisesti aina, kun merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia voidaan pitää mahdollisena. Mikäli on täysin selvää, että YVA-menettely ei ole tarpeen, aloitteen tehneelle vastataan kirjallisesti, miksi YVA-menettely ja YVA-päätös eivät ole tarpeen.
- Huolehditaan riittävät tiedot hankkeesta ja sen mahdollisista ympäristövaikutuksista päätöksenteon perusteeksi.
- Kuullaan muut viranomaiset neuvottelussa tai lausunnoilla. Hankkeesta vastaavalle on varattava tämän jälkeen tilaisuus tulla kuulluksi.
- Tehdään päätös ja huolehditaan sen tiedoksi antamiseen liittyvästä menettelystä.
- ELYn sisällä käydään tarvittavat keskustelut ja annetaan kirjalliset kannanotot.

3.2.4 Päätöksen tiedoksianto ja muutoksenhaku

YVA-päätös on annettava tiedoksi hankkeesta vastaavalle todisteellisesti hallintolain 60 §:ssä säädetyllä tavalla. Käytännössä tämä tapahtuu esimerkiksi joko postitse saantitodistusta vastaan tai luovuttamalla päätös sen saajalle, jolloin tiedoksiannosta on laadittava kirjallinen todistus.

Päätökseen muutoksenhakua koskevaan kohtaan kirjataan, kenellä on valitusoikeus päätöksestä (YVAL 37 §). Päätökseen liitetään valitusosoitus.

Päätös on myös julkaistava sähköisesti toimivaltaisen viranomaisen verkkosivuilla, jollei salassapitosäännöksistä muuta johdu ja lähetettävä tiedoksi asianomaisille muille viranomaisille sekä mahdolliselle aloitteen tehneelle taholle. Päätös on julkaistava hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla ja pidettävä nähtävillä 30 päivää. Nähtävilläoloaika määräytyy YVA-lain 13 § 2 momentin mukaisesti. Päätös jätetään verkkosivuille myös nähtävilläpitoajan päätyttyä. Siitä tulee kuitenkin nähtävilläoloajan päätyttyä poistaa henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen.

Henkilötietojen julkaisemista verkkosivuilla tulee välttää. Verkkosivuille vietävistä asiakirjoista poistetaan mielipiteen ilmaisijana olevien yksityisten henkilöiden nimet. Nimet korvataan esimerkiksi kirjaimilla A, B, C tai mainitaan yksityishenkilön tai -henkilöiden esittäneen seuraavat mielipiteet.

Päätöksessä ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa YVA-lain muutoksella (1408/2019) 1.1.2020 voimaan tulleiden säännösten mukaan viranomaisen verkkosivuilta päätöksen kuulutusta koskevan nähtävilläoloajan päätyttyä.

Huomionarvoista on se, että henkilötietojen suoja ei poista julkisuuslain (621/1999) mukaisia vaatimuksia viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta.⁸

⁸ Tarkemmin kpl 3.2.2.

Arviointimenettelyn soveltamisen tarvetta koskeva ELY-keskuksen päätös on valituskelpoinen asiaratkaisu, josta hankkeesta vastaava voi valittaa hallinto-oikeuteen ja edelleen valitusluvalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti. Muut kuin hankkeesta vastaava eivät voi hakea ELY-keskuksen päätökseen suoraan muutosta. Jos ELY-keskus on päättänyt, ettei hankkeeseen sovelleta arviointimenettelyä, muut tahot voivat kuitenkin myöhemmin hakea muutosta tähän päätökseen samalla kun hankkeen lupapäätöksestä on mahdollisuus valittaa. Ne voivat tällöin saattaa ELY-keskuksen päätöksen lainmukaisuuden tutkittavaksi, jos heillä on lupapäätöstä koskevan lainsäädännön mukaan valitusoikeus asiassa.

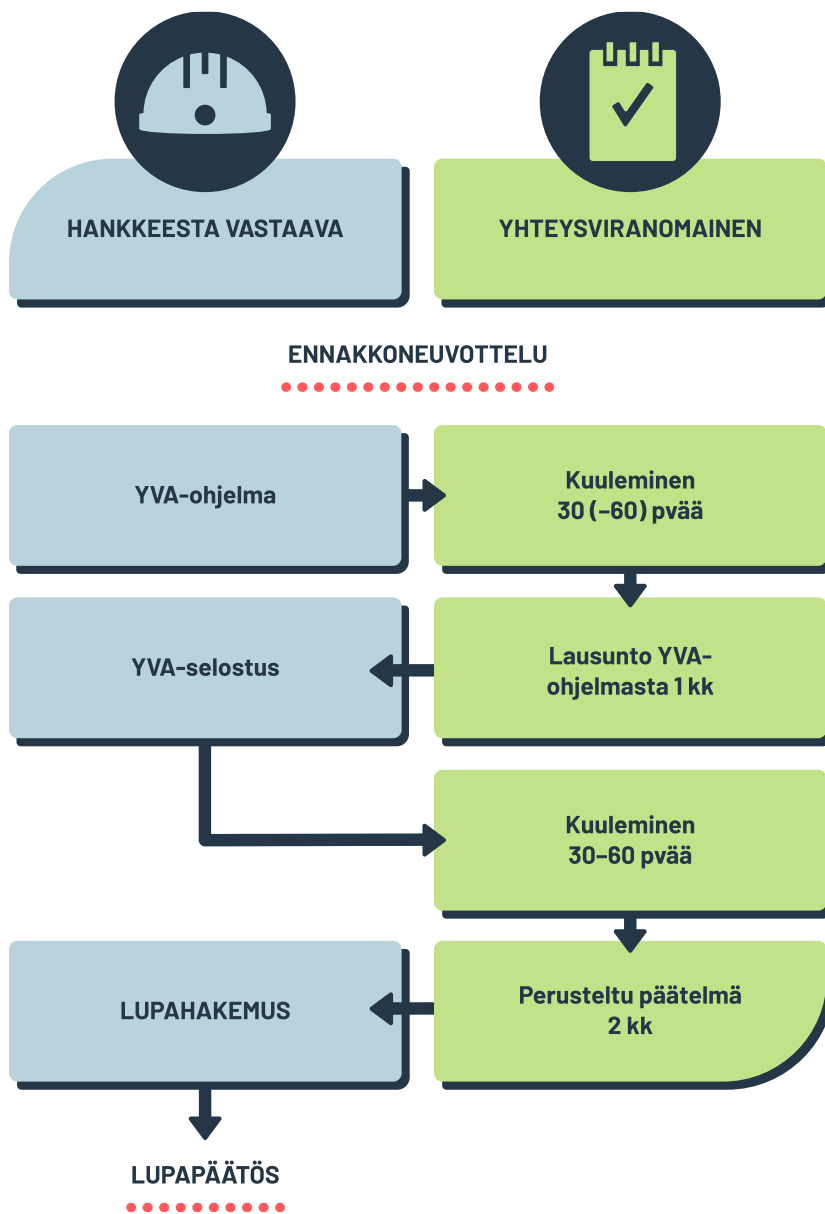
ELY-keskus voi hallinto- ja oikeuskäytännön yhtenäisyyden turvaamiseksi hakea hallinto-oikeuden päätökseen muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos hallinto-oikeus kumoaa ELY-keskuksen päätöksen. Hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden YVA-asioihin liittyvistä ratkaisuista on hyvä tiedottaa myös ympäristöministeriötä.

4 YVA-menettely

YVA-menettely jakautuu kahteen vaiheeseen. Menettely alkaa ympäristövaikutusten arviointiohjelman laatimisella, siihen liittyvällä kuulemisella ja yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antamalla lausunnolla. Arviointiohjelmasta edeltää yleensä ennakkoneuvottelu, vaikka sen järjestäminen ei ole pakollista. Arviointiohjelmavaiheen jälkeen siirrytään ympäristövaikutusten arviointiselostuksen laatimista koskevaan vaiheeseen, siihen liittyvään kuulemiseen ja yhteysviranomaisen perusteltuun päätelmään. Vaikka YVAssa varsinaisesti on kaksi vaihetta, on huomattava, että YVA-laissa arviointimenettely on määritelty YVA-direktiivin mukaisesti ja kattaa myös YVAN huomioimisen lupamenettelyssä. YVA-menettelyn pääpiirteinen kulku on esitetty kuvassa 6.

YVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointimenettely käsittää (YVAL 14 §):

- arviointiohjelman ja arviointiselostuksen laatimisen;
- arviointiohjelmasta ja arviointiselostuksesta tiedottamisen ja kuulemisen mukaan lukien kansainvälinen kuuleminen;
- yhteysviranomaisen tarkastelun arviointiohjelmassa ja arviointiselostuksessa esitetyistä tiedoista ja kuulemisten yhteydessä annetuista mielipiteistä ja lausunnoista mukaan lukien kansainvälinen kuuleminen;
- yhteysviranomaisen lausunnon arviointiohjelmasta;
- yhteysviranomaisen perustellun päätelmän hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista; ja
- arviointiselostuksen, siitä annettujen mielipiteiden ja lausuntojen, mukaan lukien kansainvälistä kuulemistä koskevat asiakirjat, sekä perustellun päätelmän huomioonottamisen lupamenettelyssä sekä perustellun päätelmän sisällyttämisen lupaan.

Kuva 6 YVA-menettelyyn kuuluu hankkeesta vastaavan laatimien YVA-ohjelman ja -selostuksen kuuleminen ja yhteysviranomaisen laadunvarmistus. Yhteysviranomainen laatii saamansa kuulemispalautteen sekä oman asiantuntemuksensa pohjalta lausunnon YVA-ohjelmasta ja perustellun päätelmän YVA-selostuksesta. Hankkeesta vastaava liittää YVA-selostuksen ja perustellun päätelmän lupahakemukseen. Lupaviranomainen ottaa nämä huomioon lupamenettelyssä ja sisällyttää perustellun päätelmän lupaan.

4.1 Yhteysviranomainen

Yhteysviranomaisena toimii pääsääntöisesti ELY-keskus. Ydinenergialaissa tarkoitettuja ydinlaitoksia koskevilla hankkeilla yhteysviranomainen on työ- ja elinkeinoministeriö, säteilylakia koskevilla hankkeilla puolestaan ELY-keskus. (YVAL 10 §)

Jos hanke sijoittuu useamman kuin yhden ELYn toimialueelle, viranomaisten on sovittava, mikä niistä toimii hankkeen yhteysviranomaisena.

Jos yhteysviranomaisesta syntyy epäselvyyttä tai jos ELY vastaa hankkeen suunnittelusta tai toteuttamisesta, ympäristöministeriö määrää, mikä

ELY-keskus toimii hankkeen yhteysviranomaisena. Päätöstä varten ELYn on tehtävä esitys asiasta ympäristöministeriölle. Mallipohja erityksen tekemiseen löytyy YVA-SOVA –asiantuntijoiden Tiimeri-työtilasta⁹.

Esityksessä kuvataan hanke ja sen sijoittuminen ELYn tai useamman ELYn alueelle. ELY-keskuksen voimavara- tai resurssitilanne täytyy myös kuvata. Voimavaratilanne voi vaihdella merkittävästikin muun muassa sen mukaan, minkä verran ELY-keskuksella on ennestään yhteysviranomaistehtäviä hoidettavanaan kyseisenä ajankohtana. Mikäli ELY vastaa hankkeen suunnittelusta tai toteuttamisesta, on esityksessä kerrottava, onko nämä toiminnot erotettu yhteysviranomaistehtävistä niin, ettei viranomaisen puolueettomuus vaarannu. Ympäristöministeriön asiassa tekemään päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

YVA-menettelyn yhteysviranomaisena toimiminen

- Yhteysviranomainen huolehtii, että YVA-menettely järjestetään, sekä toimii ohjaavana ja koordinoivana viranomaisena menettelyssä.
- Yhteysviranomainen järjestää ennakkoneuvottelut ja kuulemiset, antaa lausunnon ja perustellun päätelmän.

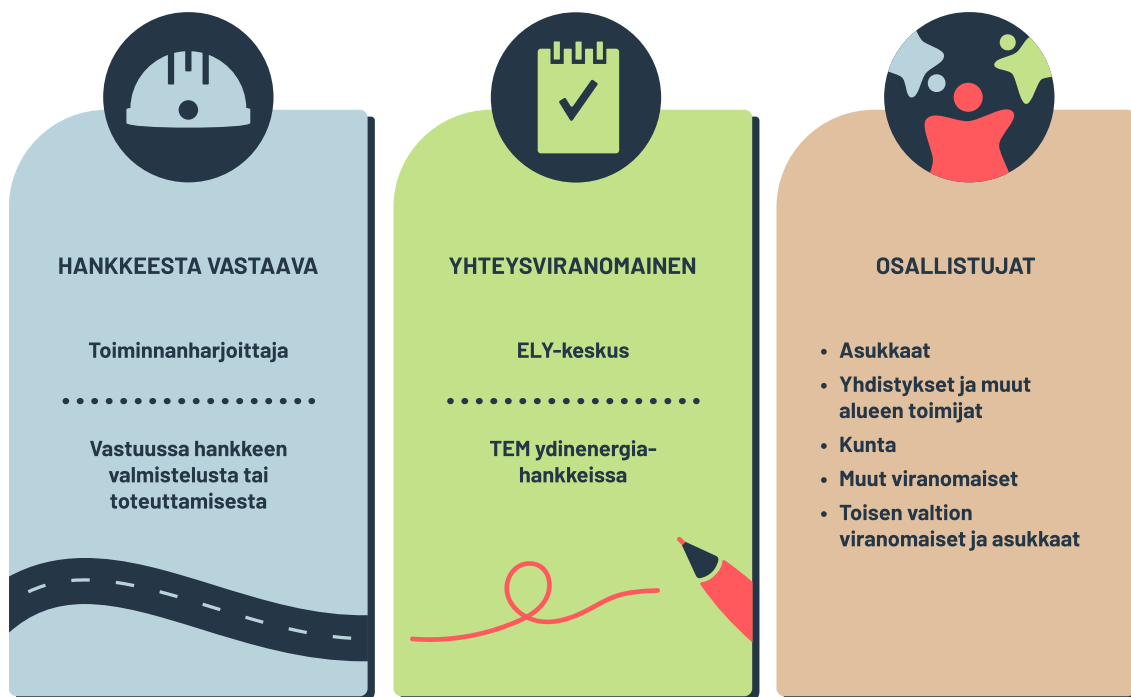
⁹ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2.

Yhteysviranomaisen hyvät käytännöt

- Ennakkoneuvotteluja tulee käydä tarpeen mukaan
- Keskusteluyhteys hankkeesta vastaavan ja sitä edustavan konsultin kanssa koko YVA-menettelyn ajan
- Osallistuminen YVAa ohjaavaan ryhmään puolueettomana asiantuntijana
- Hankkeesta vastaavan kannustaminen luomaan yhteys paikallisiin toimijoihin
- Yleisötilaisuuksien järjestäminen arviointiohjelman ja –selostuksen kuulemisaikana yhteistyössä hankkeesta vastaavan kanssa
- Yhteysviranomaisen edesauttaa asukkaita ym. tahoja ymmärtämään eri menettelyt ja niiden osallistumismahdollisuudet
- Asiakirjojen nähtävilläoloaikojen suunnittelu ottaen huomioon mm. kuntien mahdollisuus antaa lausuntoja ja kansainvälinen kuulemisen edellyttämä aika
- Lakisäätteisiä nähtävilläolopaikkoja täydentävien paikkojen, kuten kirjastot, käyttö
- Osallistujille mahdollisuus jättää mielipide sähköisen lomakkeen kautta
- YVA-ohjelman ja -selostuksen kommentointi luonnosvaiheessa
- YVA-ohjelmalausunto ja perusteltu päätelmä kirjoitetaan tiiviisti, keskittyen olennaisiin seikkoihin ja sisällyttäen selkeä johtopäätösosa
- Vaikutusarviointien olennaiset puutteet tulee esittää yksiselitteisesti
- YVA-ohjelmalausunnon ja perustellun päätelmän läpikäynti hankkeesta vastaavan kanssa
- Sähköinen asianhallintajärjestelmä mahdollistaa esimerkiksi lausuntoyhteenvetojen laadinnan
- Ympäristövaikutusten arvioinnin laatua ylläpidetään kiinnittämällä huomiota käytettyihin menetelmiin ja niiden kuvaukseen sekä selvitysten kohdentamiseen.

Lähde Luovan ympäristötoimialan toimintakulttuuri, palvelut ja prosessit –projektikokonaisuuden aineisto (2019). Muokattu.

4.2 Yhteistyö eri tahojen kanssa

Kuva 7 YVA-menettelyn osapuolia ovat hankkeesta vastaava, yhteysviranomainen ja YVA-menettelyyn osallistuvat tahot.

Hankkeesta vastaava ja yhteysviranomainen ovat YVA-menettelyn keskeiset osapuolet. YVA-menettelyyn osallistuu lisäksi monia muita tahoja, jotka on määritelty lain osallistumisen määrittelyssä (YVAL 2 §). Näitä ovat muut viranomaiset, ne, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa (vaikutusalueen asukkaat ja siellä toimivat muut tahot), säätiöt ja yhteisöt, joiden toimialaa hankkeen vaikutukset saattavat koskea. Seuraavassa esitetään keskeisiä yhteistyön periaatteita YVA-menettelyyn osallistuvien tahojen kanssa.

4.2.1 Hankkeesta vastaava

Hankkeesta vastaava on toiminnanharjoittaja tai muu taho, joka on vastuussa YVA-laissa tarkoitetun hankkeen valmistelusta tai toteuttamisesta. Hankkeesta vastaava voi olla yksityinen tai julkinen taho. Hankkeesta vastaava palkkaa usein konsultin hoitamaan YVA-menettelyä. Hyvä vuorovaikutus hankkeesta vastaavan kanssa on onnistuneen YVA-menettelyn edellytys.

YVA-lainsäädäntö edellyttää, että hankkeesta vastaavalla on riittävä asiantuntemus arviointiohjelman ja arviointiselostuksen laadintaan. Hankkeesta vastaavan konsulttia koskevat samat vaatimukset. Asiantuntemukselle ei ole asetettu muodollisia pätevyysvaatimuksia. Käytännössä yhteysviranomainen voi arvioida hankkeesta vastaavan käyttämien asiantuntijoiden osaamista esimerkiksi koulutuksen, kokemuksen ja aiemmissa töissä osoitetun osaamisen kautta. Arviointi

tapahuu virallisesti ohjelmalausunnossa ja perustellussa päätelmässä. Yhteysviranomaisen voi myös yrittää tarvittaessa korostaa arvioinnissa tarvittavaa asiantuntemusta esimerkiksi ennak-koneuvottelussa, jotta taattaisiin arviointiosaaminen.

4.2.2 Asukkaat, yhdistykset ja muut alueen toimijat

Tiedottaminen ja osallistuminen ovat tärkeä osa YVA-menettelyä. Yhteysviranomaisen tulee kannustaa vaikutusalueella asuvia ja toimivia osallistumaan YVAan. Tähän vaikutetaan muun muassa oikea-aikaisella ja hyvin suunnatulla viestinnällä ja hankkeesta vastaavan ohjaamisella. Arviointiohjelman ja –selostuksen esittelytilaisuuksien paikat ja ajankohdat sekä tilaisuuden oh-jelma on suunniteltava madaltamaan osallistumisen kynnystä. Yhteysviranomaisen on hyvä osata ja tuntea erilaisia osallistumismenetelmiä.

YVA-lain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on muun muassa lisätä kaikkien tiedon saantia ja osal-listumismahdollisuuksia. Osallistumisoikeutta ei siis ole rajattu ainoastaan vaikutusalueella asu-viin tai toimiviin tahoihin, vaan käytännössä kuka tahansa hankkeesta tai YVA-menettelystä kiin-nostunut voi osallistua menettelyyn. YVA-lain uudistuksessa kyseinen säännös muutettiin kos-kemaan kansalaisten sijasta kaikkia siksi, että oikeutta tiedonsaantiin ja osallistumismahdolli-suuksiin vain kansalaisille pidettiin liian kapeana suhteessa YVA-direktiivin yleisön määritel-mään.

Osallistumisella tarkoitetaan YVA-lainsäädännössä tiedottamista, kuulemista, mielipiteiden ja kannanottojen esittämistä, lausuntojen antamista sekä muuta vuorovaikutusta. Hankkeesta vas-taava ja yhteysviranomaisen voivat sopia muun kuin YVA-laissa vaaditun osallistumisen järjes-tämisestä, esimerkiksi yleisötilaisuuden järjestämisestä YVA-ohjelman ja –selostuksen kuule-misaikaina. Tarkoituksena on, että osallistuminen tukee vuorovaikutusta hankkeen suunnitte-lussa.

Hankkeen arviointiohjelman ja -selostusta koskevissa esittelytilaisuuksissa yhteysviranomaisen tulee erityisesti kertoa YVAN tarkoituksesta, siihen osallistuvien vaikutusmahdollisuuksista sekä YVAN suhteesta lupamenettelyihin ja kaavoitukseen. Kuvauksen tulisi olla realistinen, ettei YVAan lataudu ylisuuria odotuksia. Yhtenä materiaalina voi käyttää esimerkiksi YVA-videota: Mikä on ympäristövaikutusten arviointi ja miten se etenee? Video on tekstitetty myös ruotsiksi, pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja koltansaameksi.

Kuva 8 Osallistumisen eri muotoja. YVA-ohjelmasta ja –selostuksesta järjestetään yleensä yleisötilaisuudet, joissa yhteysviranomaisen toimii puheenjohtajana. Hankkeesta vastaavan järjestää usein monenlaista osallistumista vaikutusten arvioinnin tueksi ja tiedottamaan hankkeesta sen vaikutusalueella. (Piirros Kimmo Jalava)

4.2.3 Viranomaiset ja muut lausunnonantajat

YVA-menettelyyn ottavat osaa useat viranomaiset ja muut tahot. Hanke ja sen alustavasti arvioidut ympäristövaikutukset antavat kussakin tilanteessa käsityksen siitä, mitkä viranomaiset ja tahot ovat kussakin YVA-menettelyssä keskeisiä ja ketkä olisi tarkoituksenmukaista kutsua ennakoneuvotteluun ja keneltä pyydetään lausuntoa.

YVA-laki (6 §) edellyttää valtion, kuntien ja maakunnan liiton keskinäistä yhteistyötä arviointimenettelyn toteuttamiseksi ja sovittamiseksi hanketta koskeviin muiden lakien mukaisiin menettelyihin. Eri lakien mukaisten ympäristövaikutusten arviointien sujuva yhteensovittaminen ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn joustava toteuttaminen edellyttävät valtion ja kuntien viranomaisten sekä maakuntien liittojen yhteistyötä hankkeen suunnitteluvaiheessa. Valtion viranomaisilla tarkoitetaan niin yhteysviranomaisia kuin asiantuntija-, lupa- ja valvontaviranomaisia.

Kunta tulee tunnistaa osalliseksi kaikissa YVA-menettelyissä ja YVA-menettelyn tarpeesta päättäessä. Kunta tulee kutsua ennakoneuvotteluihin. On huomattava, että arviointimenettelyä vaativan hankkeen toteuttaminen edellyttää yleensä kunnan hyväksymää kaavaa, koska hanke on vaikutusten merkittävyyden vuoksi mahdoton toteuttaa suunnittelutarveratkaisuna.

4.2.4 Hankkeesta vastaavan YVA-ryhmät

Yhteysviranomainen voi osallistua asiantuntijana hankkeesta vastaavan perustamaan yhteistyö- tai seurantaryhmään. Ryhmä perustetaan yleensä arviointiohjelman valmisteluvaiheessa ja se toimii menettelyn ajan. Sen tarkoituksena on yleensä auttaa hankkeesta vastaavaa arvioimaan hankkeensa vaikutukset mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja näin ollen parantaa YVA-menettelyn laatua. Osallistuminen ryhmän toimintaan parantaa yhteysviranomaisen mahdollisuutta ohjata arviointia. Osallistumisesta ei seuraa jääviysongelmaa tai sitoutumista hankkeen toteuttamiseen, kun yhteysviranomainen selkeästi tiedostaa oikein roolinsa. Yhteysviranomainen voi korostaa olevansa mukana asiantuntijana, ei varsinaisena jäsenenä. Yhteysviranomaisen ei tulisi osallistua hankkeen varsinaisiin johto- tai suunnitteluryhmiin, koska se voidaan julkisuudessa tulkita hankkeen toteuttamisen tukemiseksi.

Yhteysviranomaisen kannattaa vaikuttaa YVAa ohjaavan ryhmän kokoonpanoon ja laajuuteen. Viranomaisten lisäksi ryhmässä voi tarvittaessa olla mukana esimerkiksi asukas- ja ympäristöyhdistyksiä. Eri tahojen mukanaolo on erityisen tärkeää ristiriitaisissa hankkeissa. Ryhmien toiminta ja niiden jäsenet kuvataan arviointiohjelmassa ja -selostuksessa.

4.3 Ennakkoneuvottelu

Ennakkoneuvottelulla tavoitellaan hankkeen vaatimien arviointi-, suunnittelu- ja lupamenettelyjen kokonaisuuden hallintaa, hankkeesta vastaavan ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon sujuvuutta sekä arviointiohjelman- ja selostusasiakirjojen laadunvarmistusta.

Yhteysviranomaisella on mahdollisuus joko ennen arviointiohjelman toimittamista tai arviointimenettelyn kuluessa järjestää ennakkoneuvottelu yhteistyössä hankkeesta vastaavan ja keskeisten viranomaisten kanssa. YVA-lain mukaisessa ennakkoneuvottelussa yhteysviranomaisen toimii aina tilaisuuden järjestäjänä yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Tämän seurauksena voi olla myös luontevaa, että yhteysviranomaisen toimii ennakkoneuvottelun puheenjohtajana. Neuvotteluita voidaan järjestää tarpeen mukaan useampia YVA-menettelyn aikana. Aloituksen tekijänä voi toimia yhteysviranomaisen, hankkeesta vastaava tai jokin muu asian kannalta keskeinen viranomaisen. Suositeltavaa on järjestää ennakkoneuvottelu ennen arviointiohjelman jättämistä yhteysviranomaiselle. Neuvotteluista on suositeltavaa laatia muistio, sillä se edistää tiedonkulkua ja auttaa osapuolia etenkin ajallisesti pitkissä suunnitteluprosesseissa.

4.3.1 Ennakkoneuvottelun osallistujat

. Tilaisuuteen kutsutaan hankkeesta vastaava ja muut hankkeen, sen ympäristön ja asian käsittelyn kannalta tarpeelliset lupa- ja asiantuntijaviranomaiset. ELYn ympäristö- ja luonnonvarat toimialalta ennakkoneuvotteluun osallistuu yleensä luonnonsuojelun, ympäristönsuojelun- ja vesiasioiden asiantuntijat.

4.3.2 Ennakkoneuvottelun sisältö

Ennakkoneuvottelussa hahmotetaan ennen kaikkea hankkeen suunnittelun, YVAN ja muiden hallinnollisten menettelyjen (Natura, kaavoitus, luvat) yhteensovittamisen mahdollisuuksia ja tapoja, esimerkiksi miten eri lakien mukaiset selvitysvelvoitteet voisivat sijoittua hankkeen suunnittelun elinkaarella ja missä määrin näitä selvityksiä olisi mahdollista yhdistää. Tilaisuudessa sovi-
taan myös yhteistyöstä YVA-menettelyn aikana. Tässä vaiheessa huomioidaan myös se, onko hankkeella valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia. Hankkeesta vastaava ottaisi nämä asiat arviointiohjelmaa ja arviointiselostusta laatiessaan huomioon.

Esimerkki ennakkoneuvottelun asialistasta

1. **Ennakkoneuvottelun avaus ja läsnäolijoiden esittäytyminen**
2. **Hankkeen esittely** (toiminnanharjoittaja / konsultti, max 15 min)
 - Lyhyt hanke-esittely (hankekokonaisuus ja mahdolliset liitännäishankkeet)
 - Vaikutusalue
 - Hankkeen vaihtoehdot
 - Suunnitellun toiminnan keskeiset ympäristövaikutukset
 - Kaavatilanne
 - Arvio tarvittavista luvista ja mahdolliset kaavamuutostarpeet
 - Suunnitellut ympäristöselvitykset
3. **YVA-menettely ja sen aikataulu** (yhteysviranomainen / ELYn asiantuntija, max 10 min)
 - YVA-menettelyn lyhyt kuvaus
 - Mahdollinen tarve Natura-arviolle ja muut erityiskysymykset
4. **Kaavoitus** (kunnan kaavoittaja)
 - Hankkeen edellyttämät toimenpiteet eri kaavatasoilla
 - Kaavamenettelyn lyhyt kuvaus
 - Tarvittavat selvitykset
 - Mahdollisen kaavamuutoksen aikataulu
5. **Tarvittavat luvat ja niiden aikataulu**
(AVI, Tukes, mahd. muu luvittaja, max 10 min / lupa)
 - Tarvittavat luvat
 - Lupamenettelyjen ja niiden aikataulun lyhyt kuvaus
 - Lupahakemusten sisältövaatimukset ja tarvittavat selvitykset
6. **Prosessien yhteensovittaminen ja toimenpiteistä sopiminen** (kokouksen painopiste)
 - YVA- ja lupamenettelyjen sekä kaavoituksen aikataulujen yhteensovittaminen
 - Hankkeen eri vaiheissa tehtävien selvitysten yhteensovittaminen
 - Yhteydenpito hankkeen aikana eri osapuolten kesken
 - Yhteiset kuulemiset ja niistä sopiminen
 - Mahdollinen seuraava tapaaminen ja osallistujat
 - Muut asiat
 - Ennakkoneuvottelun päättäminen

Lähde Nyrölä, Liisa 2016. Yhteisneuvottelu ja viranomaisyhteistyö ympäristöasioissa: YVA- ja lupamenettelyjen yhteyden vahvistaminen. Liite 1. Muokattu.

4.4 Arviointiohjelmavaihe

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan laatima suunnitelma siitä, miten hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan. Arviointiohjelmalla on tärkeä asema kohdennettaessa arviointia merkittäviin vaikutuksiin.

Yhteysviranomaisen kannattaa kommentoida ajoissa arviointiohjelmaluonnosta, jotta laadultaan heikoilta asiakirjoilta välttyttäisiin. Yhteysviranomainen ja hankkeesta vastaava sopivat luonnoksen kommentoinnista ja sen aikataulusta tarpeeksi aikaisessa vaiheessa.

4.4.1 Arviointiohjelman sisältö

Hankkeesta vastaava esittää arviointiohjelmassa tarvittavat tiedot hankkeesta ja sen kohtuullisista vaihtoehtoista, kuvauksen ympäristön nykytilasta, joiden pohjalta ohjelmassa pystyttäisiin mahdollisimman selkeästi tekemään ehdotus arvioitavista todennäköisesti merkittävistä ympäristövaikutuksista ja niiden selvittämisestä. Arviointiin tulee myös sisällyttää sellaiset vaikutukset, joiden merkittävydestä ei vielä ole selvyyttä ja edellyttävät siksi tarkempaa selvittämistä. Selvästi vähäisiksi arvioidut vaikutukset voidaan perustellusti ehdottaa jätettäväksi arvioinnin ulkopuolelle. Arviointiohjelmassa tulee lisäksi esittää suunnitelma arviointimenettelyn järjestämisestä. YVA-direktiivin muutos laajensi selvästi arviointiselostuksen sisältövaatimuksia, jolloin arviointiohjelmavaiheen merkitys ympäristövaikutusten arviointia rajaavana vaiheena korostuu. YVA-asetuksessa on säädetty arviointiohjelman sisältö (YVAA 3 §).

4.4.2 Kuuleminen ja lausuntopyynnöt

Hankkeesta vastaava toimittaa arviointiohjelman yhteysviranomaiselle. Kuuluttaminen täytyy lain mukaan tehdä viipymättä. Viranomaisen täytyy kuitenkin ennen kuuluttamista tarkistaa se, että asiakirjan valmiusaste on riittävä kuulemisen kannalta.

Yhteysviranomaisen tulee pyytää arviointiohjelmasta tarvittavat lausunnot ja varata mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Lausunnot pyydetään hankkeen vaikutusalueen kunnilta ja muilta viranomaisilta, joita asia todennäköisesti koskee mukaan lukien hankkeen lupaviranomaisen. Mielipiteitä pyydetään yleensä alueen tai toimialan yhdistyksiltä, kansalaisjärjestöiltä ja yrityksiltä. Näin edistetään keskeisten tahojen osallistumista menettelyyn.

Yhteysviranomaisen on julkaistava arviointiohjelma hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla¹⁰.

¹⁰ Itse kuulutus ja kuulutettavat asiakirjat on hyvä julkaista ELY-keskuksen kuulutuksille varatulla sivulla. Lisäksi ne on syytä julkaista joko suoraan tai linkityksen kautta ymparisto.fi -hankesivuilla.

Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksen sisällystä säädetään tarkemmin YVA-asetuksen 5 §:ssä.

Arviointiohjelmassa ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee YVA-lain muutoksella (1408/2019) 1.1.2020 alkaen voimaan tulleiden säännösten mukaan poistaa viranomaisen verkkosivuilta hanketta koskevan perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan (30 päivää) päätyttyä.

Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen. Vaikutusalueella asuville tai toimiville varataan näin mahdollisuus saada riittävän varhain tieto hankkeesta sekä siitä, miten hankkeesta ja sen vaikutuksista on mahdollista esittää mielipiteitä.

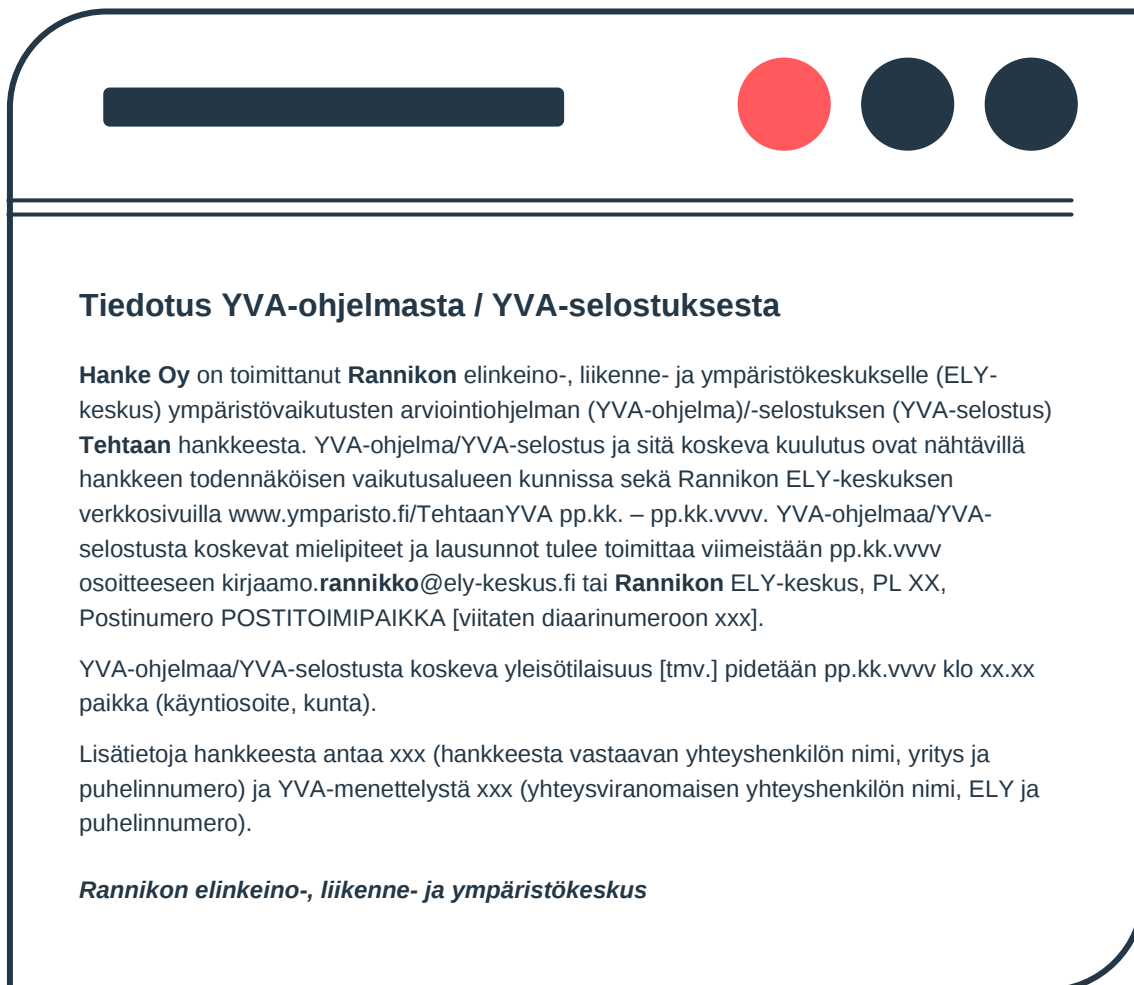
Kuulutuksen nähtävilläpitoaika on sama kuin mielipiteiden esittämiseen ja lausuntojen antamiseen varattu aika. Arviointiohjelma jätetään jatkossakin viranomaisen verkkosivuille, mutta siitä poistetaan henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintitiedot.

Kuulutuksen sisältö (YVA-asetus 5 §)

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmaa koskevasta kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävästi yksilöidyt tiedot hankkeesta, sen sijainnista, hankkeesta vastaavasta sekä siitä, miten arviointiohjelmasta voi esittää mielipiteitä ja antaa lausuntoja. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä arviointiohjelma ja yhteysviranomaisen siitä myöhemmin antama lausunto pidetään nähtävinä arviointimenettelyn aikana. Jos hankkeeseen sovelletaan valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia koskevan YVA-lain 5 lukua, siitä on mainittava kuulutuksessa.

Arviointiohjelmasta on lisäksi tiedotettava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella leviävässä sanomalehdessä. Tässä tiedottamisessa ei ole kyse hallintolain mukaisesta kuuluttamisesta, vaan YVA-lain mukaisesta muusta tiedottamisesta. Sanomalehdessä ei näin ollen julkaista varsinaista kuulutusta, vaan tarkoitus on ainoastaan tiedottaa siitä, mistä asiassa on kysymys, sekä siitä, missä ja miten kuulutus on nähtävänä. Tiedotuksesta on olemassa mallipohja¹¹ (kuva x).

¹¹ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2.

Kuva 9 Mallipohja lehdessä julkaistavasta tiedotuksesta kuvitteellisessa ELY-keskuksessa.

Määräaika lausuntojen antamiselle ja mielipiteiden esittämiselle on pääsääntöisesti 30 päivää. Vain erityisestä syystä aikaa voidaan pidentää enintään 60 päivän mittaiseksi. Erityinen syy on esimerkiksi Espoon sopimuksen soveltaminen, jossa kuullaan toista valtiota. Tällaisena voidaan pitää myös tilannetta, jossa hanke tai sen vaikutusalue ulottuu usean kunnan alueelle.

Arviointiohjelman kuulemisaikana järjestetään yleensä hanketta ja sen ympäristövaikutusten arviointia esittelevä tilaisuus. Yhteysviranomaisen on puolueettoman asemansa vuoksi sopiva vetäjä yleisötilaisuudelle.

4.4.3 Arviointiohjelmalausunto

Lausunnon valmisteluun osallistuu ELY-keskuksessa esittelijän lisäksi yleensä useita asiantuntijoita. Lausunnon valmistelua auttaa, jos merkittäviä vaikutuksia tunnistetaan ja olennaisia lausuttavia asioita linjataan yhdessä keskustellen. Tämän lisäksi ELY-keskuksen muiden asiantuntijoiden kannattaa toimittaa sisäiset kannanotot kirjallisena esittelijälle lausuntoa ja myöhemmin

perusteltua päätelmää varten. Näin asia välittyy mahdollisimman oikein lausunnon esittelijälle. ELY-keskusten muiden vastuualueiden kannanotot tulisi saada kirjallisesti, samoin laissa eri viranomaistehtäviä hoitavien lausunnot (luonnonsuojelu- ja vesiviranomainen).

Lausunto arviointiohjelmasta annetaan hankkeesta vastaavalle, jonka on otettava se huomioon arviointiselostusta laatiessaan. Lausunnolla pyritään ohjaamaan hankkeesta vastaava laatimaan YVA-lain vaatimukset täyttävä arviointiselostus kyseisessä hankkeessa. Yhteysviranomainen ottaa lausunnossaan kantaa arviointiohjelman laajuuteen ja tarkkuuteen eli siihen, onko ohjelma riittävä vai pitääkö myös muita vaikutuksia arvioida tai painotuksia muuttaa. Lisäksi otetaan kantaa siihen, kuinka tarvittavat selvitykset voidaan sovittaa yhteen muiden lakien mukaisten selvitysten kanssa, mikäli se on mahdollista. Lausunnossa on huomioitava arviointiohjelmasta YVA-lain 17 §:n mukaan annetut lausunnot ja mielipiteet ja esitettävä niistä yhteenvedo. Yhteenvedo voi olla myös yleispiirteinen. Jos hankkeella on valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia, yhteysviranomainen ottaa huomioon myös kansainvälisen kuulemisen tulokset. Arviointiohjelmasta esitetyt mielipiteet ja lausunnot annetaan tiedoksi hankkeesta vastaavalle.

Hankkeesta vastaavalle suunnattujen vaatimusten on oltava konkreettisia ja mahdollisia toteuttaa. Lausunnossa voidaan esittää myös hyvin tehdyt asiat. Lausunto toimitetaan tiedoksi asianomaisille viranomaisille sekä julkaistaan yhteysviranomaisen verkkosivuilla.

Henkilötietojen julkaisemista viranomaisen verkkosivuilla tulee välttää. Julkaistavassa yhteysviranomaisen lausunnossa tulee kuitenkin julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka.

Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta hanketta koskevan perustellun päätelmän nähtävilläoloajan päätyttyä.

4.5 Arviointiselostusvaihe

Hankkeesta vastaava selvittää arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon pohjalta hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutukset ja laatii arviointiselostuksen. Arviointiselostus on hankkeesta vastaavan laatima yhtenäinen esitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutuksista, mikä sisältää myös arvion ympäristövaikutusten merkittävydestä. Sen on oltava havainnollinen ja yleistajuinen ja annettava riittävät tiedot, jotta yhteysviranomaisen voi laatia sen pohjalta perustellun päätelmänsä ja jotta sitä voidaan hyödyntää lupaharkinnassa. Hankkeesta vastaava liittää arviointiselostuksen ja perustellun päätelmän lupahakemuksiinsa.

4.5.1 Arviointiselostuksen sisältö

Arviointiselostus sisältää tarvittavat tiedot hankkeesta, kuvauksen ympäristön nykytilasta, kuvauksen hankkeen ja sen kohtuullisten vaihtoehtojen todennäköisesti merkittävistä ympäristövaikutuksista ja tiedot valittuun vaihtoehtoon johtaneista pääasiallisista syistä. Lisäksi selostuksessa esitetään ne toimenpiteet, joilla vältetään, ehkäistään, rajoitetaan tai poistetaan tunnistettuja merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, tiedot seurannasta, vaihtoehtojen vertailusta ja arviointimenettelyn toteuttamisesta. Arviointiselostukseen kuuluu myös yleistajuinen yhteenveto.

Arviointiselostus perustuu selvityksiin, jotka on tehty arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen ohjelmasta antaman lausunnon pohjalta. Arviointiselostuksen sisältövaatimuksista säädetään yleisesti YVA-lain 19 §:ssä ja luettelo sisällöstä on YVA-asetuksen 4 §:ssä. Sisältöä koskeva säännös on jossain määrin joustava, koska hankkeet ovat hyvin erityyppisiä.

Arviointiselostukselta vaaditut tiedot ovat osin samoja kuin arviointiohjelmassa esitetyt. Selostuksen sisältövaatimukset kuitenkin korostavat ohjelmavaiheeseen verrattuna YVA-menettelyn tuloksia, eri vaihtoehtojen vaikutusten vertailua ja sen kuvausta, kuinka tuloksiin on päästy. Selostuksessa on kuvattava myös menettelyn kulku ja se, kuinka yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon.

On huomioitava, että YVA-asetuksen 4 §:n 2 momentin mukaisesti todennäköisesti merkittävien ympäristövaikutusten arvion ja kuvauksen on katettava hankkeen välittömät ja välilliset, kasautuvat, lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät ja väliaikaiset, myönteiset ja kielteiset vaikutukset sekä yhteisvaikutukset muiden olemassa olevien ja hyväksytyjen hankkeiden kanssa.

4.5.2 Hankkeesta vastaavan neuvonta

Yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunnon antamisen jälkeen hankkeesta vastaavan kanssa voidaan järjestää keskustelu, jossa lausunto käydään läpi. Tällainen tilaisuus on tarpeen etenkin sellaisissa hankkeissa, joissa yhteysviranomaisella on runsaasti huomautettavaa ohjelmasta.

Arviointiselostuksen luonnoksen kommentointi parantaa asiakirjan laatua ja varmistaa, että selostus ei sisällä olennaisia puutteita, jotka estäisivät myöhemmin yhteysviranomaisen perustellun päätelmän antamisen ja näin ollen aiheuttaisivat arviointiselostuksen täydentämistarpeen. Yhteysviranomaisen ja hankkeesta vastaava sopivat luonnoksen kommentoinnista ja sen aikataulusta tarpeeksi aikaisessa vaiheessa.

4.5.3 Kuuleminen ja lausuntopyynnöt

Hankkeesta vastaava toimittaa arviointiselostuksen yhteysviranomaiselle. YVA-laki edellyttää kuuluttamaan YVA-selostuksen viipymättä sen tultua vireille. Yhteysviranomaisen tulisi kuitenkin ennen kuuluttamista esitarkistaa, onko arviointiselostus puutteellinen niin olennaisella tavalla, ettei yhteysviranomaisen olisi mahdollista tehdä sen pohjalta perusteltua päätelmäänsä. Tällaisessa tapauksessa hankkeesta vastaavaa pyydetään täydentämään selostusta ja kuuluttaminen hoidetaan vasta täydentämisen jälkeen.

Arviointiselostus on julkaistava hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla. Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin YVA-asetuksen 5 §:ssä¹².

Arviointiselostuksessa ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta hanketta koskevan perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan 30 päivää päätyttyä.

Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen. Vaikutusalueella asuville tai toimiville varataan näin mahdollisuus saada riittävän varhain tieto hankkeesta sekä siitä, miten hankkeesta ja sen vaikutuksista on mahdollista esittää mielipiteitä.

¹² Ks. 4.4.2.

Kuulutuksen nähtävilläpitoaika on sama kuin mielipiteiden esittämiseen ja lausuntojen antamiseen varattu aika. Arviointiohjelma jätetään viranomaisen verkkosivuille, mutta siitä poistetaan henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintitiedot.

Kuulutuksessa tulee ilmoittaa määräaika mielipiteiden esittämiseksi ja lausuntojen antamiselle. Määräaika alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 30 päivää ja enintään 60 päivää.

Arviointiselostuksesta tiedotetaan ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella ilmestyvässä sanomalehdessä. Tiedotuksesta on olemassa mallipohja¹³.

Lausunto on pyydettävä ainakin vaikutusalueen kunnilta ja niiltä viranomaisilta, jotka ovat antaneet lausunnon arviointiohjelmasta 17 §:n mukaisesti (tarkemmin katso arviointiohjelma, kpl 5.3.2). Myös arviointiselostuksen kuulemisaikana järjestetään yleensä aina hanketta ja sen ympäristövaikutusten arviointia esittelevä tilaisuus. Yhteysviranomainen toimii yleensä yleisötilaisuuden vetäjä.

4.5.4 Perusteltu päätelmä

Ennen perustellun päätelmän laatimista yhteysviranomainen tarkistaa YVA-selostuksen riittävyyden ja laadun. Sen arvioinnissa tärkeää on muun muassa tarkastella, miten hyvin yhteysviranomaisen YVA-ohjelmasta annettu lausunto on otettu huomioon ja onko selostus tehty ohjelman mukaisesti. Perustellut poikkeamat ovat mahdollisia.

Perusteltu päätelmä sisältää yhteysviranomaisen perustellun johtopäätöksen hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista. Se on myös kannanotto hankkeesta vastaavan ehdotukseen ja kertoo, onko yhteysviranomainen samaa mieltä hankkeesta vastaavan tekemästä arviosta. Yhteysviranomainen tekee perustellun päätelmän arviointiselostuksen, siitä annettujen mielipiteiden ja lausuntojen sekä oman tarkastelunsa pohjalta. Perustellussa päätelmässä on esitettävä yhteenveto arviointiselostuksesta annetuista muista lausunnoista ja mielipiteistä. Jos hankkeella on valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia, ottaa yhteysviranomainen huomioon myös kansainvälisen kuulemisen tulokset. Perustellun päätelmän laatiminen vaatii esittelijän lisäksi usean asian-tuntijan yhteistyötä ELY-keskuksessa¹⁴.

¹³ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2 ja kuva X ks. 4.4.2.

¹⁴ Ks, Arviointiohjelmalausunto 4.3.3.

Kuva 10 Perusteltu päätelmä on yhteysviranomaisen hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista tekemä johtopäätös. Se tehdään arviointiselostuksen, siitä annettujen mielipiteiden ja lausuntojen, sekä yhteysviranomaisen oman tarkastelun pohjalta.

Perustellun päätelmän tulee olla mahdollisimman ymmärrettävä ja selkeä ja yhteysviranomaisen tulee perustella näkemyksensä. Jos YVA ja Natura-arviointi on yhdistetty, tulee yhteysviranomaisen sisällyttää Natura-arvioinnista annettujen lausuntojen johtopäätökset perusteltuun päätelmään ja ottaa lausunnot kokonaisuudessaan perustellun päätelmän liitteiksi. Yhteysviranomaisen on tarkistettava, että Natura-arvioinnin johtopäätökset ovat selkeästi perusteltu ja että siinä mahdollisesti esiin tuodut vaikutusten lieventämistoimet on kuvattu selkeästi. Perustellusta päätelmästä on mallipohja¹⁵

Perustellussa päätelmässä on seuraavat pääkohdat:

- Hanketiedot ja YVA-menettelyn kulku
- Osallistumisen järjestäminen ja yhteenveto arviointiselostuksesta annetuista lausunnoista ja mielipiteistä
- Arviointiselostuksen riittävyys ja laatu
- Johtopäätökset hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista
- Perustelut

¹⁵ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2.

Perusteltu päätelmä on annettava hankkeesta vastaavalle kahden kuukauden kuluessa lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä. Arviointiselostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet toimitetaan samalla hankkeesta vastaavalle. Perusteltu päätelmä on toimitettava tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille, hankkeen vaikutusalueen kunnille sekä tarvittaessa maakuntien liitoille ja muille asianomaisille viranomaisille.

Perusteltu päätelmä on julkaistava hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla.

Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin YVA-asetuksen 5 §:ssä.

Perustellussa päätelmässä ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan 30 päivää päätyttyä.

Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen. Vaikutusalueella asuville tai toimiville varataan näin mahdollisuus saada riittävän varhain tieto hankkeesta sekä siitä, miten hankkeesta ja sen vaikutuksista on mahdollista esittää mielipiteitä.

Kuulutuksen nähtävilläpitoaika on 30 päivää. Perusteltu päätelmä jätetään viranomaisen verkkosivuille, mutta siitä poistetaan nähtävilläpitoajan jälkeen henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintitiedot.

Milloin joudutaan antamaan lausunto arviointiselostuksesta

Perusteltu päätelmä on korvannut vanhan YVA-lain (467/1994) mukaisen yhteysviranomaisen lausunnon arviointiselostuksesta. Jos hankkeen arviointiohjelma on kuulutettu ennen 16.5.2017, sovelletaan vanhan YVA-lain sisältövaatimuksia ja yhteysviranomaisen antaa arviointiselostuksesta lausunnon.

4.5.5 Puutteellisen arviointiselostuksen täydentäminen

Jos arviointiselostus on puutteellinen niin olennaisella tavalla, ettei yhteysviranomaisen ole mahdollista tehdä sen pohjalta perusteltua päätelmää, on arviointiselostusta täydennettävä (YVAL 24 §). Yhteysviranomaisen on ilmoitettava havaitsemastaan olennaisesta puutteellisuudesta hankkeesta vastaavalle ja esitettävä, miltä osin arviointiselostusta on täydennettävä. Annetut lausunnot ja mielipiteet voidaan lähettää hankkeesta vastaavalle tiedoksi täydennysilmoituksessa liitteenä.

Tieto täydennyspyynnöstä ja sen aikataulusta viedään yhteysviranomaisen verkkosivuille hanketta koskevaan kohtaan, jotta menettelyyn osallistujat saavat tiedon siitä, ettei yhteysviranomaisen anna perusteltua päätelmää alkuperäisessä määräajassa.

Esimerkki täydennyspyyntöä koskevasta ilmoituksesta verkkosivulla

"Yhteysviranomaisen on **pp.kk.vvvv** pyytänyt hankkeesta vastaavaa täydentämään arviointiselostusta YVA-lain 24 §:n mukaisesti. Määräaika täydennetyn arviointiselostuksen toimittamiselle on **pp.kk.vvvv**. Arviointiselostuksesta kuullaan täydentämisen jälkeen uudestaan siten kuin YVA-lain 20 §:ssä säädetään. Yhteysviranomaisen antaa YVA-lain 23 §:n mukaisen perustellun päätelmän kahden kuukauden kuluessa täydennettyyn arviointiselostukseen liittyvän lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä."

Yhteysviranomaisen pyytää täydentämistä ensisijaisesti ennen arviointiselostuksen kuuluttamista. Puutteellisuus saattaa kuitenkin tulla esiin vasta kuulemispalautteen yhteydessä, jolloin täydentämispyyntö tehdään heti, kun yhteysviranomaisen voi yksilöidä täydentämistarpeet. Arviointiselostuksesta kuullaan täydentämisen jälkeen tavanomaiseen tapaan YVA-lain 20 §:n mukaisesti, ja tämän jälkeen yhteysviranomaisen antaa perustellun päätelmänsä 23 §:n mukaisesti.¹⁶ Täydennettyä arviointiselostusta kohdellaan näin ollen kuulemisen ja kuuluttamisen osalta kuten normaalia arviointiselostusta.

YVA-laki ei säätele sitä, miten arviointiselostuksesta annettu palaute kirjataan perusteltuun päätelmään, kun kuulemisia on useampi. Perustellussa päätelmässä voitaisiin esittää puutteellisesta selostuksesta annetuista lausunnoista ja mielipiteistä tehdyn yhteenvedon lisäksi omana kohtanaan yhteenvedo täydennetystä selostuksesta annetuista lausunnoista ja mielipiteistä. Esittämistapa riippuu kuitenkin tapauksesta, esimerkiksi siitä, kuinka paljon palautetta tulee, siitä koskiko täydentäminen vain jotain pientä osaa selostuksesta, sekä siitä miten asiat on perustellun päätelmän sisäisen logiikan ja luettavuuden kannalta järkevää eritellä. Tärkeää on,

¹⁶ HE 259/2016, yksityiskohtaiset perustelut 24 §.

että kaikki annetut lausunnot ja mielipiteet tulevat jollain lailla yhteenvedossa tai yhteenvedoissa käsitellyksi. Täydennetystä selostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet ovat saman arvoisia kuin puutteellisesta selostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet.

4.6 YVA-menettelyn kustannukset

Hankkeesta vastaava vastaa tiedottamisen, kuulemisen ja ympäristövaikutusten selvittämisen ja arvioinnin kustannuksista sekä valtioiden rajat ylittävien vaikutusten arviointiin liittyvien velvoitteiden täytäntöönpanoa varten tarvittavien käännösten kustannuksista. Myös yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antama lausunto ja perusteltu päätelmä ovat maksullisia. Kustannusvas-
tuusta on säädetty yleisesti YVA-lain 38 §:ssä.

YVA-päätöksistä ei peritä maksua. Myöskään YVA-menettelyn ohjauksesta ja neuvonnasta ei peritä maksua, kun se tehdään muuna aikana kuin ohjelman ja -selostuksen ollessa vireillä. Arviointiohjelman vireilläolo alkaa sen kirjautumisesta ELYyn ja päättyy lausunnon antamiseen arviointiohjelmasta. Arviointiselostus tulee vireille omana asiakirjanaan ja on vireillä ELYyn kirjautumisesta perustellun päätelmän antamiseen.

4.6.1 Arviointiohjelmalausunnosta ja perustellusta päätelmästä perittävät maksut

Arviointiohjelmalausunnosta ja perustellusta päätelmästä määräytyvistä maksuista säädetään valtioneuvoston asetuksella kulloinkin voimassa olevan maksusuoriteasetuksen mukaisesti¹⁷. Ohjelma- ja selostusvaiheen maksut voivat siis määräytyä eri maksuasetuksen mukaisesti. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa ELY-keskusten maksuihin liittyvästä ohjauksesta.

Ohjelmalausunnon ja perustellun päätelmän maksut on porrastettu neljään luokkaan: suppea, tavanomainen, vaativa ja erityisen vaativa. Porrastus on tehty lausunnon tai perustellun päätelmän laatimiseen keskimäärin tarvittavien työpäivien määrään mukaan. Perustellun päätelmän (joissain tapauksissa arviointiselostuslausunto¹⁸) antamiseksi tarvittava työmäärä on jonkin verran suurempi kuin arviointiohjelmasta koskevassa lausunnossa. Tästä syystä arviointiselostusta koskevien suoritteiden hinnat ovat hieman korkeammat. Maksut ovat samat myös menettelyssä, jossa ympäristövaikutukset arvioidaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kaavoituksen yhteydessä.

¹⁷ Vuonna 2021 on voimassa seuraava asetus: Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2021 (213/2020).

¹⁸ Lausunto arviointiselostuksesta annetaan, jos ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on tiedotettu kuuluttamalla ennen 16.5.2017.

4.6.2 Maksun määräytyminen

Maksuun lasketaan mukaan esittelijän ja muiden ELYssä asian valmisteluun osallistuneiden asiantuntijoiden työtunnit, jotka on tehty arviointiohjelman vireilletulon ja arviointiohjelmalausunnon antamisen välillä sekä arviointiselostuksen vireilletulon ja perustellun päätelmän antamisen välillä. ELY-keskus arvioi yhteysviranomaisena YVA-menettelyn lausuntovaiheen alkaessa hankkeesta vastaavalle, mihin maksuluokkaan hanke ja näin ollen myös lausunnosta perittävä maksu arvioidaan sijoittuvan.

Maksuluokkien kriteerit ovat esimerkinomaisia, eivät tyhjentäviä. Maksuluokan kaikkien kriteerien ei tarvitse täyttyä, jotta hanketta voidaan pitää maksuluokkaan kuuluvana. Suoritemaksu määräytyy ohjelmalausunnon ja perustellun päätelmän valmistuttua. Suoritemaksu voi olla alku-peräisestä arvioista poikkeavan suuruinen esimerkiksi silloin, kun saadun palautteen määrä osoittautuu ennakoitua pienemmäksi tai suuremmaksi ja näin ollen ennakoon arvioidulle maksuluokalle määrältään ja laajuudeltaan epätypilliseksi.

- Saman hankkeen arviointiohjelmasta annettava lausunto ja arviointiselostuksesta annettava perusteltu päätelmä voivat sijoittua eri maksuluokkiin.
- Arviointiohjelma- ja selostus tulevat vireille omina asiakirjoinaan ja maksut määräytyvät kummankin asiakirjan vireille tullessa voimassa olevan maksusuoriteasetuksen mukaisesti.

ELY-keskus seuraa lausuntoihin käytettyä työaikaa. Työajan seurantatietoa hyödynnetään, kun yhteysviranomais arvioi maksutaulukon soveltamista seuraaviin YVA-hankkeisiin. Toteutuneita työaikoja hyödynnetään myös maksutaulukon porrastusten päivittämisessä vuosittain annettavan maksuasetuksen valmistelussa.

Maksuluokat

I-maksuluokka: suoritemaksu suppeassa YVA-hankkeessa

Tähän maksuluokkaan kuuluvat YVA-hankkeet (noin 35 % hankkeista), joista aiheutuu suhteellisen vähän vaikutuksia ja ne kohdistuvat rajatulle alueelle. Arviointiohjelmasta ja -selostuksesta annettujen lausuntojen ja mielipiteiden määrä on tavanomaista vähäisempi. Arviointiasiakirjat ovat laajuudeltaan pienehköjä ja niiden laadun ja riittävyyden arvioinnin edellyttämä työmäärä on keskimääräistä vähäisempi.

Arviointiohjelmalausunto. Keskimäärin 7 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 5–10 työpäivän välillä.

Perusteltu päätelmä. Keskimäärin 10 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 7–13 työpäivän välillä.

II-maksuluokka: suoritemaksu tavanomaisessa YVA-hankkeessa

Pääosa YVA-hankkeista sijoittuu tähän maksuluokkaan (yli 40 % hankkeista). Maksuluokan YVA-hankkeiden vaikutukset ja niiden laajuus vastaavat keskimääräistä hanketta. Kuulemisen laajuus sekä annettujen lausuntojen ja mielipiteiden määrä vastaa keskimääräistä. Arviointiasiakirjat ovat laajuudeltaan normaalin laajuisia. Niiden laadun ja riittävyyden arvioinnin edellyttämä työaika on suhteellisen vakiintunut. Tähän maksuluokkaan voi sijoittua myös vaikutuksiltaan I maksuluokkaan kuuluvia hankkeita, jotka kuitenkin edellyttävät enemmän yhteysviranomaistyötä kuin muut I maksuluokan hankkeet (esim. palautteen määrä tai arviointiasiakirjojen sisältö).

Arviointiohjelmalausunto. Keskimäärin 14 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 11–17 työpäivän välillä.

Perusteltu päätelmä. Keskimäärin 19 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 14–23 työpäivän välillä.

III-maksuluokka: suoritemaksu vaativassa YVA-hankkeessa

Tähän ryhmään kuuluvat YVA-hankkeet, jotka ovat poikkeuksellisen suuria (noin 15 % hankkeista). Tämän maksuluokan hankkeilla on lukuisia erilaisia vaikutuksia. Vaikutusalue on keskimääräistä laajempi. Kuuleminen edellyttää useita esittelytilaisuuksia eri paikkakunnilla. Annettuja lausuntoja ja mielipiteitä on määrällisesti paljon. Arviointiasiakirjat ovat laajoja. Niiden laadun ja riittävyyden arviointiin kuluva työmäärä on suuri. Tähän maksuluokkaan voi sijoittua myös vaikutuksiltaan II maksuluokkaan kuuluvia hankkeita, jotka kuitenkin edellyttävät enemmän yhteysviranomaistyötä (esim. palautteen määrä tai arviointiasiakirjojen sisältö). Tähän ryhmään kuuluisivat yleensä myös sellaisten hankkeiden YVA-menettelyt, joissa hankkeen vaikutukset ulottuvat toisen valtion alueelle.

Arviointiohjelmalausunto. Keskimäärin 21 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 18–24 työpäivän välillä.

Perusteltu päätelmä. Keskimäärin 28 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 24–32 työpäivän välillä.

IV-maksuluokka: suoritemaksu erityisen vaativassa YVA-hankkeessa

Tähän ryhmään kuuluvat YVA-hankkeet, jotka ovat erityisen vaativia (noin 5–10 % hankkeista). Tämän maksuluokan hankkeilla on lukuisia erilaisia vaikutuksia. Vaikutusalue on poikkeuksellisen laaja. Kuuleminen edellyttää useita esittelytilaisuuksia eri paikkakunnilla. Annettuja lausuntoja ja mielipiteitä on määrällisesti paljon. Arviointiasiakirjat ovat laajoja. Niiden laadun ja riittävyyden arviointiin tarvittava työmäärä on suuri. Tähän maksuluokkaan voi sijoittua myös vaikutuksiltaan III maksuluokkaan kuuluvia hankkeita, jotka kuitenkin edellyttävät enemmän yhteysviranomaistyötä (esim. palautteen määrä tai arviointiasiakirjojen sisältö). Tähän ryhmään kuuluvat yleensä myös sellaisten hankkeiden YVA-menettelyt, joissa hankkeen vaikutukset ulottuvat usean valtion alueelle.

Arviointiohjelmalausunto. IV-maksuluokassa määritellään perushinta ja mikäli työhön kuluu enemmän aikaa, laskutetaan 24 työpäivää ylittävältä osalta tuntihinta, jossa kuitenkin on maksukatto, joka määräytyy maksimissaan 55 työpäivän mukaisesti.

Perusteltu päätelmä. Perushinta X euroa (32 työpäivää), jonka ylittävältä osalta käytetään tuntikohtaista maksua X €/h, jolle on kuitenkin määrätty enimmäishinta.

5 YVA-menettelyn ja muiden menettelyjen yhdistäminen

Tässä luvussa käsitellään YVA-menettelyn ja eri menettelyjen yhteensovittamista ja yhdistämistä. Menettelyistä käydään läpi Natura-arviointi, kaavoitus sekä lupamenettely.

YVA-menettelyä edellyttävän hankkeen ympäristövaikutukset voidaan arvioida ympäristövaikutusten arviointimenettelyn sijaan vain kaavoituksen yhteydessä, koska menettelystä on erikseen säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa (YVAL 5 §). Näin ollen YVA-lain 5 §:n 3 momentti, joka koskee hankkeesta vastaavan aloiteoikeutta yhteysviranomaiselle YVA-menettelyn korvaamisesta muulla menettelyllä, koskee vain kaavoitusta.

5.1 YVA-menettely ja Natura-arviointi

5.1.1 Arviointien yhdistäminen

YVA-menettely ja luonnonsuojelulain (1096/1996, jäljempänä LSL) mukainen Natura-arviointi on pääsääntöisesti yhdistettävä (LSL 65 §). Natura-arviointivelvollisuus voi syntyä joko yksin hankkeen omista vaikutuksista tai yhteisvaikutusten (muut hankkeet ja suunnitelmat) johdosta. Natura-arvioinnissa lähtökohtana on tietyn Natura 2000 -alueen valinnan perustana oleviin luonnonarvoihin kohdistuvien vaikutusten arviointi ja tuottaa hankkeita hyväksyville tai suunnitelmia vahvistaville viranomaisille varmuus siitä, että niiden toteuttamisella ei ole merkittävän kielteisiä vaikutuksia Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden koskemattomuuteen. Natura-arviointia koskevat kansalliset säännökset sisältyvät luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:ään.

Hankkeesta vastaavan kannalta Natura-arvioinnin sisällyttäminen YVA-menettelyyn voi vähentää luontoselvitysten päällekkäisyyttä ja nopeuttaa käsittelyä, sillä perusteltu päätelmä on annettava kahden kuukauden kuluessa kuulemisajan päättymisestä, kun taas luonnonsuojelulain mukaisen lausunnon määräaika on kuusi kuukautta. Yhdistäminen voi palvella myös luontovaikutuksia koskevan tiedon välittymistä eri osapuolille ja joissain tapauksissa myös tiedonhankintaa, sillä erilliseen Natura-arviointiin ei sisälly laissa säädettyjä osallistumismenettelyjä.

Vaikka arviointien yhdistäminen on pääsääntö, voidaan arvioinnit poikkeustapauksissa suorittaa myös erikseen esimerkiksi silloin, kun Natura-arvioinnin tyhjentävä suorittaminen ei kaikilta osin ole mahdollista vielä YVA-menettelyn vaiheessa käytettävissä olevilla hankkeen tiedoilla.

5.1.2 Menettely yhdistämistapauksissa

YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhdistäminen tarkoittaa sitä, että YVA-menettelyssä tehdään riittävän yksityiskohtainen Natura 2000 -alueiden luontoarvoihin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Luontovaikutusten arvioinnin tulee tällöin täyttää sekä YVA-lain että luonnonsuojelulain asettamat vaatimukset.

Yhdistämistilanteissa yhteysviranomaisen pyytää LSL:n 65 §:n mukaiset lausunnot ELY-keskuksen luonnonsuojeluviranomaiselta ja Natura 2000 -alueen haltijalta arviointiselostuksesta kuulemisen yhteydessä. Lausuntojen antamisen määräaika määräytyy YVA-lain mukaan ja on 30–60 päivää. Yhteysviranomaisen tulee sisällyttää Natura-arvioinnista annettujen lausuntojen pääsisältö perusteltuun päätelmään ja ottaa lausunnot kokonaisuudessaan perustellun päätelmän liitteiksi. Yhteysviranomaisen on tarkistettava, että Natura-arvioinnin johtopäätökset ovat selkeästi perustellut ja että mahdolliset vaikutusten lieventämistoimet on kuvattu selvästi.

Käytännössä Natura-arviointi tulee suorittaa YVA-menettelyn puitteissa siinä laajuudessa kuin se YVA-menettelyn tarkkuustaso huomioon ottaen on mahdollista. Joidenkin luontodirektiivin edellyttämien erillisselvitysten täydentäminen voi olla YVA-menettelyn päättymisen jälkeenkin vielä tarpeen. Arviointiohjelmavaiheessa tapahtuvalla toimijoiden ja viranomaisten vuorovaikutuksella on keskeinen rooli kokonaistaloudellisesti joustavien menettelyjen määrittelyssä.

Lupaviranomainen ratkaisee lupaharkinnassa sen, ovatko yhteen sovitettut menettelyt tuottaneet luonnonsuojelulain 65 §:ssä ja luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdassa edellytetyt tiedot päätöksenteolle.

5.2 YVA ja kaavoitus

Mikäli hankkeen vuoksi käynnistetään sekä YVA-menettely että erillinen kaavoitusmenettely, on mahdollista tehdä ympäristövaikutusten arviointi kaavoituksen yhteydessä, yhteensovittaa YVA-menettelyn ja hankekaavoituksen kuulemiset tai tehdä menettelyt erillisinä.

5.2.1 Kuulemisten yhteensovittaminen

YVA-menettelyn ja hankkeen edellyttämän kaavoituksen kuulemiset voidaan sovittaa yhteen. Tällöin kuulemisten lisäksi pyritään koordinoimaan molemmissa menettelyissä tarvittavat ympäristövaikutusten arviointia koskevat aineistot. Lausunnonantajat ja mielipiteen esittäjät voivat antaa palautteen samanaikaisesti kumpaankin menettelyyn ja se välittyy sekä yhteysviranomaiselle että kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle.

Edellytykset kuulemisten yhteensovittamiselle

Yhteensovittaminen voidaan YVA-lain 22 §:n mukaan toteuttaa silloin, kun YVA-menettely ja hankkeen toteuttamiseksi laadittava kaava ovat samaan aikaan vireillä. Kuulemisten yhteensovittamista voidaan käyttää esimerkiksi sellaisissa hankkeissa, joihin ei sovellu menettelyiden yhdistäminen.

Kuva 11 YVA-menettelyn ja hanketta koskevan kaavan kuulemiset voidaan yhdistää, ympäristövaikutusten arviointi voidaan tehdä kaavoituksen yhteydessä tai menettelyt voidaan tehdä myös erillisinä.

Yhteensovittamisesta sovitaan yhteysviranomaisen ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen kesken sen jälkeen, kun asiasta on ensin kuultu hankkeesta vastaavaa. Mikäli yhteisymmärrystä yhteensovittamisesta ei viranomaisten kesken löydy, järjestetään menettelyt erillisinä.

Vaikka kuulemisten yhteensovittamisessa YVA- ja kaavoitusmenettelyt järjestetään erillisinä menettelyinä, niin käytännössä yhteysviranomaisen, hankkeesta vastaavan ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen kannattaa tehdä tiivistä yhteistyötä myös selvitystarpeiden määrittelyssä.

Arviointiohjelman kuulemisen yhteensovittaminen

Ensimmäinen mahdollinen vaihe kuulemisten yhteensovittamiselle on kuuleminen arviointiohjelmasta ja ilmoittaminen kaavoituksen vireilletulosta. Ilmoittaminen kaavoituksen vireilletulosta sisältää MRL 63 §:n tarkoittaman osallistumis- ja arviointisuunnitelman. Yhteensovittaminen tapahtuu käytännössä niin, että molempien lakien mukaisista valmisteluasiakirjoista laaditaan yhteinen ilmoitus, jossa tiedotetaan molempien lakien mukaisesta kuulemisesta ja asiakirjojen nähtävillä pidosta.

Kuulutus julkaistaan, kun YVA-lain mukainen arviointiohjelmasta kuuleminen ja maankäyttö- ja rakennuslain mukainen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ilmoittaminen on ajankohtaista. Mielenpitojen jättäjät ja lausunnonantajat voivat toimittaa lausuntonsa ja mielenpitönsä molemmista asioista yhdellä kertaa ja yhdellä asiakirjalla. Viranomaiset voivat keskenään sopia, kumpi ottaa vastaan mielenpiteet ja lausunnot. Mielenpiteet vastaanottanut viranomainen huolehtii mahdollisimman pian ja viimeistään kuulemisajan päätyttyä, että saatu palaute välitetään kaikille sitä tarvitseville, yhtäältä yhteysviranomaiselle YVA-menettelyssä huomioon otettavaksi ja toisaalta kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle kaavoitusmenettelyssä huomioon otettavaksi.

Arviointiselostuksen kuulemisen yhteensovittaminen

Seuraava vaihe, jossa kuulemiset voidaan sovittaa yhteen, tulee ajankohtaiseksi hankkeesta vastaavan laadittua arviointiselostuksen ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen valmisteltua kaavaa eteenpäin. Arviointiselostuksesta ja kaavan valmisteluaineistosta tiedotetaan yhteisellä ilmoituksella, niillä on yhteneväiset nähtävilläpito- ja kuulemisajat ja myös mahdollinen yleisötilaisuus on yhteinen. Joissain tapauksissa voi olla tarkoituksenmukaista sovittaa arviointiselostuksen kuuleminen vasta kaavaehdotuksesta kuulemisen yhteyteen. Saatua palaute välitetään sekä YVA-menettelyä johtavalle yhteysviranomaiselle että kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle.

5.2.2 YVA-menettelyn ja kaavoituksen yhdistäminen

YVA-menettely voidaan toteuttaa myös yhteismenettelyssä hanketta varten laadittavan kaavan kanssa. Menettelyssä sovelletaan tällöin maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntöä. Yhteismenettelyn kulusta säädetään tarkemmin maankäyttö- ja rakennusasetuksessa (895/1999, jäljempänä MRA¹⁹).

Yhdistettäessä YVA-menettely kaavoitukseen arvioidaan hankkeen ympäristövaikutukset hanketta koskevan kaavoituksen yhteydessä ja kaavoituksesta vastaava viranomaisella on vastuussa yhdistetyn menettelyn läpiviemisestä (MRL 9 § ja MRA 30 a ja 30 b §). YVA-yhteysviranomaisen tehtävänä on tarkistaa, että ympäristövaikutusten arviointi on ollut aineellisesti riittävä. Yhteysviranomaisen tehtäviin kuuluu laatia lausunto ympäristövaikutusten arvioimisesta tehdystä suunnitelmasta (vastaa YVA-lain mukaista arviointiohjelmaa) sekä antaa yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä. Hankkeesta vastaavan tehtävät ovat tässä menettelyssä asiallisesti samat kuin YVA-lain mukaisessa menettelyssä. Hankkeesta vastaavan tulee laatia YVA-laissa tarkoitettua arviointiohjelmaa vastaava suunnitelma hankkeen ympäristövaikutusten arvioimisesta (YVA-suunnitelma) sekä hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointiselostus.

Menettelyjen yhdistäminen edellyttää saumatonta yhteistyötä sekä yhteysviranomaiselta että kaavoituksesta vastaavalta viranomaiselta sekä sitä, että menettelyn suunnittelu tehdään hyvin. Erikoispiirteinä on, että selvityksiä kerätään kahden eri lainsäädännön mukaisesti ja että tarvittavat selvitykset voivat tästä syystä sisällöllisesti poiketa toisistaan. Kaavan vaikutuksen arvioinnista vastaa kunta tai maakunnan liitto ja kyse on suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista²⁰. YVAssa arvioidaan hankkeen ympäristövaikutukset ja arvioinnin tekee hankkeesta vastaava.

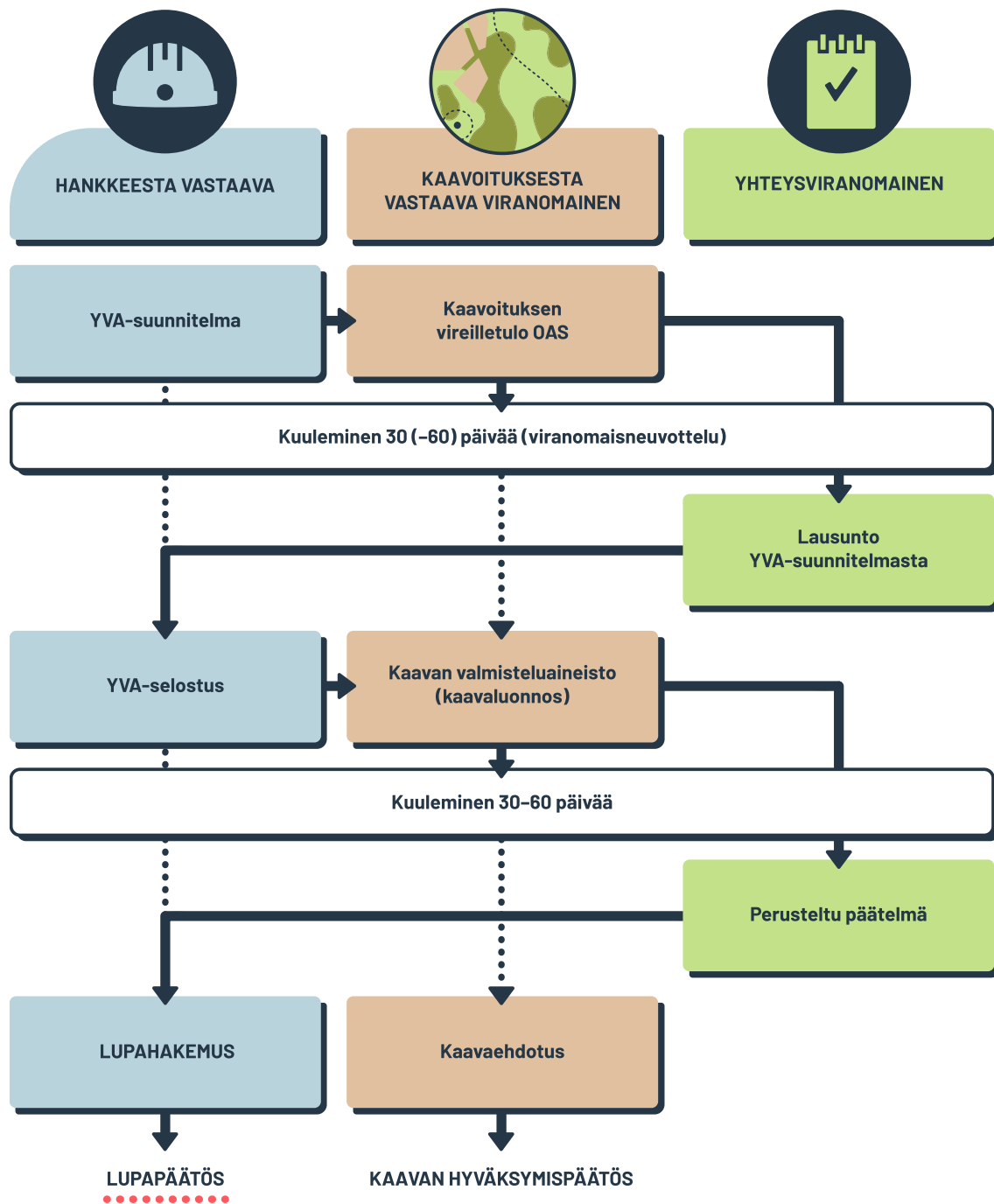
Yhteysviranomaisen ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen on suunniteltava yhteismenettely yhdessä. YVA-lain vaatimukset eivät välttämättä ole tuttuja kaavoituksesta vastaavalle ja nämä täytyy käydä läpi. Kuulemisen laajuus on erityisen tärkeää sopia. Hanke voi edellyttää kuulemista myös naapurikunnissa, mikä on yhtä mahdollista niin maankäyttö- ja rakennuslain kuin YVA-lainkin mukaan.

Yhteysviranomaisella on hoitaa yhteismenettelyhankkeet ymparisto.fi/yva-sivuille.

Kaavan vaikutusten arviointi on kunnan vastuulla. YVA-suunnitelma ja YVA-selostus ovat hankkeesta vastaavan vastuulla. Tämän vuoksi näiden kahden eri menettelyn asiakirjat täytyy olla erilliset. Myös muutoksenhaun vuoksi asiakirjojen erillisuus on tärkeää. YVAssa ei voi valittaa kaavan hyväksymispäätöksen yhteydessä vaan muutosta voi hakea vasta lupapäätöksestä YVA-lain mukaan.

¹⁹ MRA 30 a ja 30 b §:n antamista koskeva perustelumuistio löytyy valtioneuvoston yleisistunnon kyseistä päätöskohtaa koskevalta [verkkosivulta](#).

²⁰ SOVA-direktiivin velvoitteet (Direktiivi tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 2001/42/EY).

Kuva 12 Ympäristövaikutusten arviointi hanketta koskevan kaavoituksen yhteydessä.

Edellytykset menettelyiden yhdistämiselle

Menettelyiden yhdistäminen voidaan tehdä vain silloin, kun on kyse YVA-menettelyä koskevan hankkeen kaavoituksesta, jossa kaava tai kaavamuuotos laaditaan kyseisen hankkeen toteuttamisen mahdollistamiseksi. Periaatteessa yhdistäminen on mahdollista tehdä maakunta-, yleis- tai asemakaavatasolla.

YVA-laissa on säädetty edellytykseksi menettelyiden yhdistämiselle se, että yhteysviranomaisen ja kaavoituksesta vastaava viranomaisen sopivat asiasta (YVAL 5 §). Sopimiselle ei ole laissa täsmennetty määrämuotoa, mutta se voi tapahtua esimerkiksi YVA-lain 8 §:n mukaisessa ennakkoneuvottelussa, ja asia voidaan kirjata mahdolliseen ennakkoneuvottelusta laadittavaan muistioon. Mikäli yhteysviranomaisen ja muusta menettelystä vastaava viranomaisen eivät pääse sopimukseen yhdistetyn menettelyn soveltamisesta, sovelletaan erillistä YVA-menettelyä. Hankkeesta vastaavalla on aloitteenteko-oikeus menettelyjen yhdistämisestä. Aloite on tarkoituksenmukaisinta tehdä yhteysviranomaiselle.

Jos sama kunta toimii sekä hankkeesta vastaavana, että kaavan laatimisesta vastaavana viranomaisena, ei yhteismenettelyä voida toteuttaa. Säännös on tarpeen viranomaisen riippumattomuuden varmistamiseksi. Hankkeen ympäristövaikutukset voitaisiin sen sijaan arvioida maakuntakaavan yhteydessä, kun kunta on hankkeesta vastaavana. Hankkeen ja kaavan vastuutahot ovat tällöin eri viranomaisia eikä säännös näin ollen koske tätä tilannetta.

YVA-laissa on poissuljettu menettelyjen yhdistäminen ydinenergialaissa (990/1987) tarkoitettuja ydinlaitoksia koskevissa hankkeissa.

Kun YVA-hankkeeseen on päätetty soveltaa yhteismenettelyä, on tässä selkeyden vuoksi syytä pitää kiinni. Joissain erikoistapauksissa voi tulla eteen tarve eriyttää menettelyt arviointiselostusvaiheessa. Asiasta ei ole säädetty laissa ja mikäli tähän päädytään, on asiasta syytä laatia kirjallinen muistio ja tiedottaa hyvin kummassakin menettelyssä.

Kaavoituksen vireilletulo

Kaavan vireilletullessa hankkeesta vastaava laatii MRA 30 a §:n mukaisen suunnitelman siitä, miten hankkeen ympäristövaikutukset arvioidaan (YVA-suunnitelma). Asiakirja vastaa arviointiohjelmasta ja sen sisältövaatimukset ovat samat (YVAA 3 §)²¹.

YVA-suunnitelma tulee toimittaa kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle, joka toimittaa sen yhteysviranomaiselle. Kaavoituksesta vastaava viranomaisen liittää vastaanottamansa YVA-suunnitelman kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) aineistoihin ja kerää siitä osallisten mielipiteet OASin nähtävillä pidon yhteydessä. YVA-suunnitelmasta kuulemisessa kaavoituksesta vastaavan ja yhteysviranomaisen on yhteistyössä sovittava lausunnonantajista ja muista tahoista, joilta pyydetään lausuntoja ja mielipiteitä. Vaikutukset voivat ulottua useam-

²¹ Arviointiohjelma ks. 4.4.

man kunnan alueelle ja silloin kuuleminen järjestetään myös näissä kunnissa. Kuuleminen useamman kunnan alueella on mahdollista niin YVA-lain kuin maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti.

YVA-direktiivin velvoitteista johtuen on laissa säädetty²², että yhteysviranomaisella on mahdollisuus kuulla YVA-suunnitelmasta myös itsenäisesti, mikäli kaavoituksesta vastaavan viranomaisen kuuleminen ei olisi riittävän kattava. Tarkoituksenmukaista kuitenkin on, että kuulemisen laajuudesta voidaan sopia eikä lisäkuulemisiin olisi tarvetta.

YVA-suunnitelman sisältävä OAS asetetaan aina julkisesti nähtäville ja osallisille varataan mahdollisuus esittää siitä mielipiteensä. Normaalisti kaavoitusmenettelystä poiketen OASin nähtävilläpito on YVAan liittyvissä yhdistämistilanteissa aina pakollista ja nähtävilläololle on säädetty määräaika. Aikaa mielipiteiden jättämiselle varataan YVA-menettelyn tavoin 30 päivää tai erityisesti syystä enintään 60 päivää. Erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi Espoon sopimuksen soveltamista, jossa kuullaan toista valtiota²³. Kaavoituksesta vastaavan viranomaisen tulee toimittaa YVA-suunnitelmasta annetut mielipiteet viipymättä yhteysviranomaiselle.

Yhteysviranomainen ohjaa menettelyä sisällöllisesti. Se arvioi asiantuntijaviranomaisena, mitä tietoja hankkeesta vastaavan on sisällytettävä arviointiselostukseen ja antaa lausuntonsa YVA-suunnitelmasta suoraan hankkeesta vastaavalle. Lausunto tulee antaa kuukauden kuluessa siitä, kun mielipiteiden jättämiselle varattu aika on päättynyt. Jotta yhteysviranomainen voi antaa lausuntonsa, sen pitää saada ajoissa käyttöönsä sekä hankkeesta vastaavan tekemä YVA-suunnitelma että siitä OASin nähtävilläpitoaikana jätetyt mielipiteet. Kaavoituksesta vastaavan viranomaisen tulee tämän vuoksi lähettää YVA-suunnitelma yhteysviranomaiselle tiedoksi mahdollisimman pian sen saatuaan ja mielipiteet heti, kun OASin nähtävilläpitoaika on kulunut loppuun. Näistäkin yhteistyöhön liittyvistä asioista on tärkeä sopia menettelyn aikaisessa vaiheessa. Yhteysviranomaisen tulisi tehdä hanketta koskeva sivu myös yhteismenettelyhankkeista ymparisto.fi/yva-sivuille.

²² MRA 30 a §

²³ Ks. 6.1.

	Hankkeesta vastaava	Kaavoituksesta vastaava viranomainen ²⁴	Yhteys- viranomainen
Sovelletaanko yhteismenettelyä	Tekee YVA-lain 5 § 3 mom mukaisen aloitteen yhteysviranomaiselle	Yhteysviranomainen sopii kaavoittajan kanssa onko edellytykset yhteismenettelylle. Jos ei edellytyksiä > tavallinen YVA-menettely	
			Järjestää YVA-lain mukaisen ennakkoneuvottelun hankevastaavan ja kaavoittajan kanssa menettelyistä
Yhteis- menettely		Käydään läpi YVA-lain vaatimukset ja suunnitellaan menettelyn kulku	
Kaavoituksen vireilletulo OAS	Toimittaa YVA-suunnitelman kaavoittajalle	Liittää YVA-suunnitelman laatimansa OASin liitteeksi ja toimittaa sen yhteysviranomaiselle	Tutustuu YVA-suunnitelmaan
		Ilmoittaa kaavan vireilletulosta ja pyytää kirjalliset lausunnot ja mielipiteet	Varaa ao. viranomaisille mahdollisuuden ilmaista kantansa suunnitelmasta -ei tarpeen, jos kuuleminen OASista riittävää
		Järjestää aloitusvaiheen viranomaisneuvottelun ja asukastilaisuuden	Osallistuu viranomaisneuvotteluun ja asukastilaisuuteen
		Toimittaa kannanotot ja mielipiteet yhteysviranomaiselle	Antaa lausunnon YVA-suunnitelmasta hankkeesta vastaavalle

²⁴ kuvassa käytetään kaavoituksesta vastaavasta viranomaisesta nimitystä kaavoittaja

Kaavan valmisteluaineiston laatiminen	Toimittaa YVA-selostuksen kaavoittajalle	Liittää YVA-selostuksen liitteeksi laatimaansa kaavan valmisteluaineistoon ja toimittaa sen yhteysviranomaiselle	Tutustuu YVA-selostukseen
		Ilmoittaa valmisteluaineiston nähtävilläolosta ja pyytää kirjalliset lausunnot ja mielipiteet	Huolehtii kuulemisen kattavuudesta yhdessä kaavoittajan kanssa
		Järjestää valmisteluvaiheen asukastilaisuuden	Osallistuu asukastilaisuuteen
		Toimittaa kannanotot ja mielipiteet yhteysviranomaiselle	Antaa perustellun päätelmän YVA-selostuksesta hankkeesta vastaavalle

Kuva 13 Kuvaus hankkeesta vastaavan, kaavoituksesta vastaavan viranomaisen ja yhteysviranomaisen tehtävistä yhteismenettelyssä.

Muiden viranomaisten kuuleminen tulisi yhteismenettelyssä tapahtua erillisin lausuntopyynnöin. Kaavoitusmenettelyssä on mahdollista järjestää kuuleminen kaavaa koskevassa MRL 66 §:n 2 momentin mukaisessa viranomaisneuvottelussa tai muussa tarkoituksenmukaisessa tilaisuudessa. Usein kaavoitusmenettelyssä järjestetään matkan varrella useampiakin tilaisuuksia, joissa viranomaiset kokoontuvat saman pöydän ääreen keskustelemaan hankkeesta yhteisen ymmärryksen saavuttamiseksi ja eri viranomaisten näkemysten valottamiseksi. Tällaiseen YVA-hanketta koskevaan kaavaneuvotteluun tai muuhun tilaisuuteen on usein tarpeen kutsua mukaan myös hankkeesta vastaava. Koska YVA-menettelyssä viranomaisten lausunnot ovat keskeisessä asemassa, on suosituksena, että yhteismenettelyssä viranomaisilta pyydetään aina lisäksi myös kirjallinen lausunto. Tämä lisää menettelyn läpinäkyvyyttä, kun viranomaistenkannat välittyvät yhteysviranomaisen lausunnon kautta niin hankkeesta vastaavalle kuin menettelyyn osallistujille.

Vaikka yhteysviranomaisen lausunnonantovelvoite määräytyy yhdistetyssä menettelyssä maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kautta, sen sisältö ja tarkoitus on sama kuin YVA-lain mukaisesta arviointiohjelmasta annettavalla lausunnolla²⁵. Lausunnolla on siis pyrittävä ohjaamaan hankkeesta vastaavaa laatimaan YVA-lain vaatimukset täyttävä arviointiselostus. Lausunto YVA-suunnitelmasta julkaistaan yhteysviranomaisen verkkosivuilla (YVAL 18 §).

²⁵ Arviointiohjelmalausunto ks 4.4.3.

Arviointiselostuksen vaatimusten täyttämisen osalta yhteysviranomaisen on syytä pitää yhteyttä sekä kaavoituksesta vastaavaan viranomaiseen että hankkeesta vastaavaan. Yhteysviranomaisen tehtävä on lopulta arvioida arvioinnin laatu ja riittävyys sekä antaa perusteltu päätelmänsä. Sujuvuuden kannalta ohjaus kannattaa aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kaavan valmisteluaineiston laatiminen

Kun kaavoituksesta vastaava viranomainen tekee kaavan valmisteluaineistoa, laatii hankkeesta vastaava tässä vaiheessa arviointiselostuksen. Selostus sisältää YVA-asetuksen 4 §:ssä tarkoitettut tiedot ja sen tulee perustua hankkeesta vastaavan laatimaan YVA-suunnitelmaan ja yhteysviranomaisen YVA-suunnitelmasta antamaan lausuntoon (MRA 30 b §). Vaihtoehdot ovat mukana tässä kaavan laatimisvaiheessa, joten se on tarkoituksenmukainen vaihe YVA-selostuksen laatimiseen ja käsittelyyn.

Hankkeesta vastaava toimittaa arviointiselostuksen kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle, joka puolestaan toimittaa sen yhteysviranomaiselle. Yhteysviranomaisen tulisi ennen kuuluttamista esitarkistaa, onko arviointiselostus puutteellinen niin olennaisella tavalla, ettei yhteysviranomaisen olisi mahdollista tehdä sen pohjalta perusteltua päätelmäänsä. Tällaisessa tapauksessa hankkeesta vastaavaa pyydetään täydentämään selostusta ja kuuluttaminen hoidetaan vasta täydentämisen jälkeen.

Kaavoituksesta vastaava viranomainen liittää arviointiselostuksen erilliseksi liitteeksi mutta osaksi nähtävillä pidettävää kaavan valmisteluaineistoa. Se asettaa aineiston nähtäville vähintään 30 päiväksi (enimmäisaikaa ei ole säädetty) ja varaa mahdollisuuden mielipiteiden esittämiseen. Kaavoituksesta vastaava viranomainen on vastuussa YVA-selostukseen liittyvien tarpeellisten viranomaiskannanottojen pyytämisestä muilta viranomaisilta. Tässäkin vaiheessa on kaavoituksesta vastaavan ja yhteysviranomaisen tehtävä yhteistyötä ja sovittava lausunnonantajista ja muista tahoista, joilta pyydetään lausuntoja ja mielipiteitä. Kaavoituksesta vastaavan viranomaisen tulee toimittaa saadut mielipiteet ja lausunnot tiedoksi yhteysviranomaiselle. Muiden viranomaisten kannat arviointiselostuksesta pitäisi pyytää kirjallisina YVA-menettelyssä vaikiintuneen käytännön mukaan, vaikka MRL 66 § 2 momentti antaa mahdollisuuden esittää kantoja viranomaisneuvottelussa tai muussa tarkoituksenmukaisessa tilaisuudessa. Muilta osin menettelystä on voimassa, mitä kaavan valmistelusta ja mielipiteiden esittämisestä säädetään (MRA 30 §). Käytännössä kaavoituksesta vastaavan viranomaisen on yhteismenettelyssä odotettava arviointiselostuksen valmistumista ennen kuin kaava pannaan nähtäville.

Arviointiselostus voidaan perustellusta syystä liittää vasta kaavaehdotukseen, jolloin mielipiteiden annolle on varattava mahdollisuus samalla, kun kaavaehdotus asetetaan julkisesti nähtäville. Perustellun syyn olemassaolo tulee todeta tapauskohtaisesti.

Perusteltu päätelmä yhteismenettelyssä

Yhteysviranomaisen tehtävänä on tarkistaa arviointiselostuksen laatu ja riittävyys ja antaa siitä YVA-lain 23 §:n mukainen perusteltu päätelmä²⁶. Päätelmä on samanlainen kuin tavallisessa YVA-menettelyssä. Aikaa perustellun päätelmän tekemiselle on kaksi kuukautta siitä, kun kaavan valmisteluaineiston nähtävilläpitoaika on päättynyt.

Kuten YVA-menettelyssäkin, yhdistetyssä menettelyssä yhteysviranomainen julkaisee perustellun päätelmän verkkosivuillaan julkisella kuulutuksella ja toimittaa sen tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille, hankkeen vaikutusalueen kunnille, tarvittaessa maakuntien liitoille ja muille asianomaisille viranomaisille. perusteltu päätelmä liitetään myös hankkeen ymparisto.fi –sivuille.

Perusteltu päätelmä on julkaistava hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla. Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin YVA-asetuksen 5 §:ssä.

Perustellussa päätelmässä ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan 30 päivää päätyttyä.

Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen. Vaikutusalueella asuville tai toimiville varataan näin mahdollisuus saada riittävän varhain tieto hankkeesta sekä siitä, miten hankkeesta ja sen vaikutuksista on mahdollista esittää mielipiteitä.

Kuulutuksen nähtävilläpitoaika on 30 päivää. Perusteltu päätelmä jätetään viranomaisen verkkosivuille, mutta siitä poistetaan nähtävilläpitoajan jälkeen henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintitiedot.

Riippumatta siitä, onko arviointiselostus valmistunut yhdistetyssä vai erillisessä menettelyssä, selostus ja perusteltu päätelmä on otettava huomioon lupapäätöksenteossa. Hankkeesta vastaava voi hakea hankkeelle lupia saatuaan perustellun päätelmän ja liittää lupahakemukseen lisäksi myös arviointiselostuksen.

²⁶ Perusteltu päätelmä ks. 4.5.4.

Puutteellisen arviointiselostuksen täydentäminen yhteismenettelyssä

Jos yhteysviranomaisen ei voi tehdä perusteltua päätelmää ympäristövaikutusten arviointiselostuksen puutteellisuuden vuoksi, sen on ilmoitettava hankkeesta vastaavalle mitä lisätietoja tämän on toimitettava. Lisätietoja voidaan pyytää YVA-asetuksen 4 §:ssä mainituista kohdista niiltä osin, kun tietoja tarvitaan perustellun päätelmän tekemiseksi.

Kun lisätiedot ja –selvitykset on saatu, niistä on tarpeen kuulla osallisia ja viranomaisia. Yhteysviranomaisen on toimitettava lisätiedot viipymättä tiedoksi kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle, jonka on pyydettävä lisätiedoista osallisten mielipiteet ja viranomaisten kannanotot samalla tavalla kuin alkuperäisestä arviointiselostuksesta. Yhteysviranomaisen ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen on tärkeää keskustella etukäteen, miten lisäselvitysten hankkiminen ja kaavoituksen aikataulut voidaan parhaiten sovittaa yhteen. Lisätiedoista voidaan kuulla erikseen tai kuuleminen voidaan järjestää esimerkiksi ehdotusvaiheessa nähtävillä pidettävän aineiston yhteydessä.

5.3 Ympäristövaikutusten arvioinnin ja lupamenettelyn yhteensovittaminen

5.3.1 Selvitysten yhteensovittaminen

YVA-menettelyn ja hanketta koskevan lupamenettelyn selvitystarpeet tulee lähtökohtaisesti sovittaa yhteen päällekkäisten selvitysten välttämiseksi (YVAL 4 §). Selvitysten yhteensovittamisen tavoitteena on hankkeesta vastaavan kustannusten ja hallinnollisen taakan pienentäminen.

Yhteensovittamisessa on otettava huomioon se, että eri menettelyihin liittyvät selvitystarpeet voivat sisältövaatimuksiltaan ja ympäristökasitteen erojen vuoksi poiketa toisistaan sekä se, että menettelyssä vaadittavan tiedon yksityiskohtaisuudessa tai kohdentumisessa voi olla eroja riippuen hankkeen suunnitteluvaiheesta. Ympäristötiedon yksityiskohtaisuuden tarve on erilainen suunnittelun eri vaiheissa, ei selvitysten yhteensovittaminen ole aina tarkoituksenmukaista.

YVA-menettely ja luonnonsuojelulain mukainen Natura-arviointi on pääsääntöisesti yhdistettävä (LSL 65 §). Asiaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 5.1.

1.9.2020 voimaan tulleen YVA-lain 22 a §:ssä täsmennetään selvitysten yhteensovittamisen mahdollisuutta. Sen mukaan YVAN ja hanketta koskevan lupamenettelyn selvitystarpeet tulee tarpeen mukaan sovittaa arviointiohjelmassa yhteen. Yhteensovittamisessa on jatkossakin otettava huomioon se, että eri menettelyihin liittyvät selvitystarpeet voivat sisältövaatimuksiltaan poiketa toisistaan sekä se, että menettelyssä vaadittavan tiedon yksityiskohtaisuudessa tai kohdentumisessa voi olla eroja riippuen hankkeen suunnitteluvaiheesta.

5.3.2 YVA-menettelyn ja ympäristölupamenettelyn yhteensovittaminen

1.9.2020 voimaan tulleiden YVA-lain 22 a §:n ja ympäristönsuojelulain 44 a §:n mukaan arviointiselostuksesta voidaan kuulla lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä, jos ympäristönsuojelulain mukainen lupahakemus ja samaa hanketta koskeva YVA-menettely ovat samaan aikaan vireillä ja mikäli seuraavat edellytykset täyttyvät:

- hanketta koskeva ympäristölupahakemus kuuluu valtion ympäristölupaviranomaisen ratkaistavaksi,
- hankkeelle ei ole sen sijainnin, laajuuden ja teknisten ominaisuuksien kannalta muuta toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa kuin mikä on esitetty hanketta koskevassa lupahakemuksessa.

Toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona ei pidetä arviointimenettelyyn liittyvää niin sanottua nolla-vaihtoehtoa. Yhteensovittaminen tulee kysymykseen todennäköisimmin olemassa olevan toiminnan muutoksen yhteydessä, ja se on tarkoitettu koskemaan kokonaan uusia hankkeita vain poikkeustapauksessa.

Yhteensovittamisesta sovitaan yhteysviranomaisen ja lupaviranomaisen kesken hankkeesta vastaavan aloitteesta. Sopimus kuulemisten yhdistämisestä voidaan sisällyttää yhteysviranomaisen lausuntoon arviointiohjelmasta. Mikäli yhteensovittamisesta ei yhteysviranomaisen ja lupaviranomaisen kesken päästä sopimukseen, esimerkiksi jos molemmat tai jompikumpi ei pidä yhteensovittamista hyvänä ratkaisuna, sovelletaan normaalia YVA-menettelyä.

Lupaviranomaisen tulee huolehtia kuulemisten yhteensovittamistilanteissa YVA-lain 20 §:n 2 momentin mukaisten lausuntojen pyytämisestä ja tilaisuuden varaamisesta mielipiteiden esittämiselle. Tätä varten yhteysviranomainen toimittaa hankkeesta vastaavalta saamansa arviointiselostuksen lupaviranomaiselle. Mielipiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielipiteet lupahakemuksesta on ympäristönsuojelulain 44 a §:n mukaan toimitettava lupaviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 45 päivää ja enintään 60 päivää.

Lupaviranomaisen tulee noudattaa kuulutuksen julkaisemisessa ja sisällössä on noudatettava YVA-laissa ja -asetuksessa arviointiselostuksesta kuulemiselle asetettuja velvoitteita. Tiedottaminen tapahtuu näin ollen samassa laajuudessa ja samalla tavalla kuin silloin, kun kuuleminen toteutetaan erillisesti.

Arviointiselostuksen ja ympäristölupahakemuksen kuulemiset voidaan yhteensovittaa myös YVA-lain 27 §:ssä tarkoitetussa arviointiselostuksen täydentämisestä kuulemisessa.

Ennakkoneuvottelun rooli muodostuu erityisen tärkeäksi YVA-menettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittamistilanteissa. Neuvotteluun tulisi osallistua molempien menettelyjen viranomaiset.

5.3.3 YVA-menettelyn ja vesilupamenettelyn yhteensovittaminen

1.9.2020 voimaan tulleiden vesilain 11 a §:n ja YVA-lain 27 §:n mukaan, jos vesilain mukainen lupahakemus ja samaa hanketta koskeva YVA-lain lain 27 §:n mukainen arviointiselostuksen täydentäminen ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi kuulla arviointiselostuksesta vesilupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä.

Lupaviranomaisen tulee huolehtia kuulemisten yhteensovittamistilanteissa YVA-lain 20 §:n 2 momentin mukaisten lausuntojen pyytämisestä ja tilaisuuden varaamisesta mielipiteiden esittämiseen. Yhteysviranomaisen tulisi ennen kuuluttamista esitarkistaa, että arviointiselostus ei olisi enää puutteellinen niin olennaisella tavalla, ettei yhteysviranomaisen olisi mahdollista tehdä sen pohjalta perusteltua päätelmäänsä.

Mielipiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielipiteet lupahakemuksesta on yhteensovittamistilanteissa vesilain 11 a §:n toimitettava lupaviranomaiselle vähintään 45 päivän ja enintään 60 päivän kuluessa lupaviranomaisen määräämästä päivästä. Lupaviranomaisen tulee noudattaa kuulutuksen julkaisemisessa ja sisällössä on noudatettava YVA-lain arviointiselostuksesta kuulemiselle asetettuja velvoitteita. Tiedottaminen tapahtuu näin ollen samassa laajuudessa ja samalla tavalla kuin silloin, kun kuuleminen toteutetaan erillisesti.

6 Valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset

Kun yhteysviranomainen tunnistaa hankkeella olevan todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia toisen valtion alueelle, on sen varauduttava siihen, että toinen valtio osallistuu Suomen YVA-menettelyyn. Asiasta on sovittu Espoon sopimuksessa²⁷ (SopS 67/1997 ja muutos SopS 81/2017). Ympäristöministeriö on Espoon sopimuksentoimivaltainen viranomainen Suomessa, ja vastaa sopimuksen toimialaan kuuluvista tehtävistä. Valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista on lisäksi tehty kahdensivulinen sopimus Suomen ja Viron välillä (SopS 51/2002).

Espoon sopimus edellyttää, että edellä mainituissa hankkeissa Suomi antaa toisen valtion viranomaisille, järjestöille ja asukkaille mahdollisuuden osallistua oman maansa arviointimenettelyyn. Laissa puhutaan Suomen lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella toteutettavasta hankkeesta ja sillä tarkoitetaan Suomen valtion aluetta ja talousvyöhykettä. Hankkeen todennäköiset ympäristövaikutukset vaikuttavat siihen, miten laajalle Espoon sopimuksen mukainen ilmoitus lähetetään. Hanke voi sijaita yhdessä maassa tai olla kahden (Tallinnan tunneli) tai useamman maan yhteinen (Itämeren kaasuputki).

Jos toinen valtio osallistuu Suomen menettelyyn, hoidetaan osallistumismenettelyt pääsääntöisesti kansallisen lainsäädännön aikarajojen puitteissa. Myös Suomella on vastaava oikeus osallistua toisen valtion YVA-menettelyyn. Asiasta on säädetty YVA-lain 5. luvussa. Espoon sopimuksen hankkeet ja lisätietoa sopimuksesta löytyy ympäristöministeriön verkkosivuilta www.ym.fi/yva.

²⁷ YK:n Euroopan talouskomission alainen sopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista.

6.1 Suomessa olevalla hankkeella on rajat ylittäviä vaikutuksia

6.1.1 Ilmoitus toiselle valtiolle YVA-menettelyn alkamisesta - notifiointivaihe

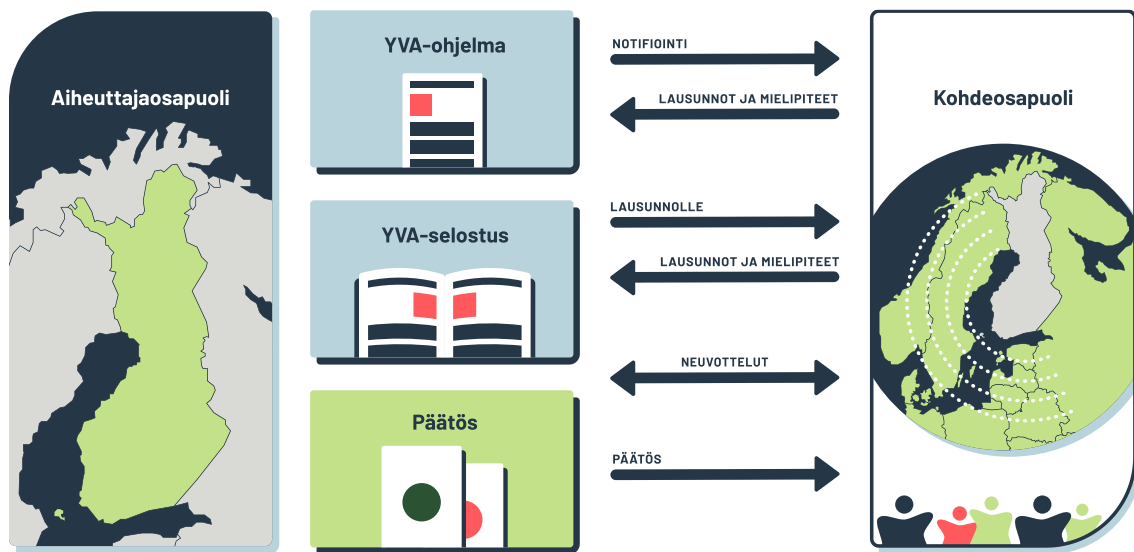
Ympäristöministeriön tulee toimittaa ilmoitus (notifiointi) arviointimenettelyn aloittamisesta ja kysely osallistumishalukkuudesta toiselle valtiolle viimeistään silloin, kun yhteysviranomaisen kuuluttaa arviointiohjelmasta Suomessa. Toiselle valtiolle lähetettävä aineisto pitää siis valmistella hyvissä ajoin ennen kuuluttamista ja yhteysviranomaisen olisikin oltava yhteydessä ympäristöministeriöön mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Yhteysviranomaisen ja ympäristöministeriö sopivat käytännön järjestelyistä ja aikataulusta, kun tieto hankkeesta on tullut yhteysviranomaiselle. Jos kansainvälinen menettely on hankkeesta vastaavalle entuudestaan tuntematon, voidaan järjestelyt sopia yhteisessä tapaamisessa hankkeesta vastaavan, yhteysviranomaisen ja ympäristöministeriön kanssa. Hanketta koskevassa kotimaassa julkaistavassa kuulutuksessa on oltava maininta siitä, että hankkeeseen sovelletaan valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia koskevan YVA-lain 5 lukua (YVAA 5 §).

Ympäristöministeriö tarvitsee ilmoituksen laatimista varten kuvauksen hankkeesta erikseen sovitavalla kielellä (ruotsi tai englanti). Ilmoituksen mukana lähetetään seuraavat asiakirjat:

- Arviointiohjelma suomeksi. Ohjelman kääntäminen muille kielille riippuu hankkeesta ja sen tarpeesta sovitaan erikseen.
- Kohdemaan näkökulmasta laadittu lyhennetty versio arviointiohjelmasta, jossa kuvataan hanke ja ennakoitavat ympäristövaikutukset maan alueelle, mitä kyseiseen maahan kohdistuvia vaikutuksia ehdotetaan arvioitavaksi ja millä menetelmillä. Aineiston laatimisessa huomioidaan Espoon sopimuksen arviointiselostuksen sisältövaatimukset (sopimuksen liite II). Tämä asiakirja käännetään kyseisen maan kielelle ja se on tarkoitettu ennen kaikkea vaikutusalueen asukkaiden (yleisön) kuulemiseen.

Lähtökohtaisesti yhteysviranomaisen ohjaa hankkeesta vastaavaa riittävän ja laadukkaan materiaalin laadinnassa. Kohdeosapuolelle lähetettävä materiaali lähetetään ELY-keskukseen ennakkotarkastukseen ja tämän jälkeen myös ympäristöministeriöön kommenteille ennen käännättämistä. Käännösten tekemiseen on varattava riittävä aika. Hankkeesta vastaava maksaa käännöskulut (YVAL 38 §). Käännösten tulisi olla valmiina ennen kuin voidaan varmistaa arviointiohjelman tarkka kuulutusaika.

Kuva 14 Kansainvälisen kuulemisen kulku, kun Suomessa suunnitellulla hankkeella on valtion rajat ylittäviä vaikutuksia.

Kohdeosapuolen samanaikainen kuuleminen edellyttää aikataulun suunnittelua. Kohdeosapuolen kuulemisaika pitäisi voida olla yhtä pitkä kuin Suomessa järjestettävän kuulemisen, koska sopimus edellyttää yhtäläistä mahdollisuutta osallistua arviointimenettelyyn. Notifiointi on toimitettavaviimeistään samana päivänä, kun kotimaan kuuleminen alkaa. Kansainvälistä kuulemistä varten tarvittavat materiaalit tulisi olla toimitettuna kohdeosapuolen yhteystaholle jo etukäteen, jotta kuuleminen käytännössä voidaan aloittaa samanaikaisesti myös kyseisessä maassa.

Yhteysviranomainen toimittaa arviointiohjelman ja liitemateriaalit virallisella kirjeellä ympäristöministeriöön kansainvälisen kuulemisen aloittamiseksi. Jos hankkeen YVA tehdään kaavoituksen yhteydessä, toimittaa kirjeen sekä yhteysviranomainen että kaavoituksesta vastaava viranomainen²⁸. Ministeriö toimittaa materiaalin ilmoituskirjeen liitteenä kohdeosapuolelle.

Ympäristöministeriö informoi yleensä kohdeosapuolta etukäteen alkavasta menettelystä ja sopii tarvittaessa muun muassa osallistumisen järjestämisen periaatteista, kuten yleisötilaisuuden tarpeesta. Kohdeosapuolelle annetaan vähintään viikko aikaa koota oma lausuntonsa kuulemisaajan päättymisen jälkeen ja toimittaa se Suomeen. Suomen ja Viron välisen sopimuksen mukaan vastaukselle on varattava ainakin kaksi kuukautta ilmoituksen vastaanottamisesta.

Vastaukset tulevat kohdeosapuolelta ympäristöministeriöön. Ympäristöministeriö toimittaa toisen valtion vastauksen sekä annetut lausunnot ja mielipiteet yhteysviranomaiselle huomioidettavaksi arviointiohjelmassa koskevassa lausunnossa. Palaute pyritään toimittamaan yhteysviranomaiselle välittömästi sen saapumisen jälkeen.

²⁸ Yhteysviranomainen toimii YVA-lain mukaan (hanke) ja kaavoituksesta vastaava viranomainen toimii maankäyttö- ja rakennuslain mukaan (hankekaavan vaikutusten arviointi, jota strategisesta ympäristöarvioinnista tehty pöytäkirja ja direktiivi tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista).

Yhteysviranomainen kuvaa omassa lausunnossaan ne valtiot, joille notifiointi on lähetetty ja mitkä niistä osallistuvat menettelyyn. Annettu palaute otetaan huomioon lausunnossa, ennen kaikkea esitetyt lisäselvitystarpeet.

6.1.2 Arviointiselostus kommenteille –neuvotteluvaihe

Kun arviointiselostuksen valmistumisaikataulu on selvillä, on yhteysviranomainen taas hyvissä ajoin yhteydessä ympäristöministeriöön. Yhteysviranomainen pitää huolta siitä, että kohdeosa-puolen kannalta tarpeellinen materiaali käännetään kyseisen maan kielelle. Suomen arviointi-selostus voi sisältää rajat ylittävät vaikutukset kootusti omassa kappaleessa, joka on helppo käännettävä. On huomioitava, että riittävät tiedot on käännettävä myös mm. hankkeen kuvauk-sesta ja menetelmistä. Espoon sopimuksen määrittelemä arviointiselostuksen sisältö on otet-tava huomioon sisältöä määriteltäessä (sopimuksen liite II). Periaatteena on, että maan asuk-kaat saavat riittävät tiedot hankkeesta ja sen rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista omalla kie-lellään. Arviointiohjelmavaiheessa annettuun palautteeseen ja lisäselvitystarpeisiin on myös löy-dyttävä vastaukset käännetystä materiaalista.

Yhteysviranomainen toimittaa arviointiselostuksen ja tarvittavat käännökset kirjeellä ympäristö-ministeriölle. Ministeriö toimittaa ne toiselle valtiolle nähtäville panoa ja palautteensaantia var-ten. Ministeriö on myöntänyt toiselle valtiolle 1–2 viikkoa aikaa koota kuulemispalaute ja antaa oma lausuntonsa arviointiselostusmateriaalista. Ympäristöministeriö toimittaa saamansa kuule-mispalautteen yhteysviranomaiselle, joka ottaa sen huomioon laatiessaan perusteltua päätel-mää.

Kirjallisen palautteen lisäksi valtiolle on Espoon sopimuksen mukaan tarjottava mahdollisuutta neuvotella erityisesti hankkeen vaikutuksista ja niiden vähentämis- tai poistamiskeinoista. Mikäli hankkeessa päädytään neuvottelukokouksiin, toimittaa ympäristöministeriö tässä tapauksessa annetun muun palautteen lisäksi myös neuvotteluasiakirjat yhteysviranomaiselle. Ministeriö toi-mittaa asiakirjat hankkeesta vastaavalle sekä lupaviranomaiselle siinä tapauksessa, jos kan-sainvälinen kuuleminen ja neuvottelut ovat jatkuneet yhteysviranomaisen perustellun päätelmän antamisen jälkeen. Hankkeesta vastaavan on liitettävä asiakirjat lupahakemukseensa. Neuvot-teluvaihe voi tarvittaessa jatkua luvan antamiseen saakka, mutta näin käy vain hyvin harvoissa hankkeissa. Jos neuvottelut hoidetaan perustellun päätelmän antamisen jälkeen, on hankkeesta vastaavan tai lupaviranomaisen varmistettava perustellun päätelmän ajantasaisuus yhteysviran-omaiselta.

6.1.3 Luvan toimittaminen toiselle valtiolle

YVA-laki edellyttää, että lupaviranomainen toimittaa päätöksensä ympäristöministeriölle YVAan osallistuneelle valtiolle toimittamista varten. Ympäristöministeriö hoitaa toimittamisen. Espoon sopimuksen soveltaminen kaavoituksen ja YVAn yhteismenettelyssä

Jos YVA tehdään hankekaavoituksen yhteydessä ja hankkeella sekä kaavalla on valtion rajat ylittäviä vaikutuksia, sovelletaan YVA-menettelyn osalta YVA-lain lukua 5 ja kaavan osalta maankäyttö- ja rakennuslakia. Yhteysviranomainen toimittaa asiakirjat ympäristöministeriölle toiselle valtiolle tehtävää ilmoitusta ja arviointiselostuksen kuulemista varten. Kunta tai maakunnan liitto puolestaan toimittaa kaavaa koskevat toiselle valtiolle toimitettavat tiedot ympäristöministeriölle. Ympäristöministeriössä yhteismenettelyä hoitaa rakennetun ympäristön osasto ja se lähettää kummankin menettelyn asiakirjat yhtä aikaa toiselle valtiolle. Kaavoituksesta vastaavan viranomaisen, yhteysviranomaisen ja ympäristöministeriön tulee sopia aikataulusta ja käytännön järjestelyistä yhteismenettelyn suunnittelun yhteydessä.

6.1.4 Käännöskustannukset valtioiden rajat ylittävissä hankkeissa

Valtioiden rajat ylittävien vaikutusten arviointiin liittyvien velvoitteiden täytäntöönpanoa varten tarvittavien käännösten kustannuksista vastaa hankkeesta vastaava (YVAL 38 §). Hankkeissa, joissa hanke on suunniteltu Suomen valtion alueelle ja joiden ympäristövaikutusten arviointimenettely kohdistuu sekä Suomen että Ruotsin valtioiden alueelle ja kuluja ruotsiksi kääntämisestä syntyy ainoastaan Ruotsin valtion alueella tapahtuvan tiedottamisen vuoksi, vastaa asiakirjojen käännöskuluista hankkeesta vastaava. Niiltä osin, kun kääntämistä ruotsin kielelle tarvitaan Suomen alueella tapahtuvaan kuulemiseen ja tiedottamiseen, kuuluvat kustannukset käännöksistä näiltä osin asiassa viranomaisille.

6.2 Toisen valtion hankkeella on vaikutuksia Suomeen

Kun Suomi saa toiselta valtiolta ilmoituksen hankkeesta, jolla voi olla todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia Suomen alueella, ympäristöministeriö huolehtii Espoon sopimuksen mukaisten tehtävien hoidosta toisen valtion ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. ELY-keskus on tärkeä lausunnonantaja tällaisissa hankkeissa, joissa ympäristövaikutukset kohdistuvat Suomeen.

Saatuaan asianomaiset tiedot ympäristöministeriö:

- vastaa toiselle valtiolle, aikooko Suomi osallistua hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn ja toimittaa ilmoituksen tiedoksi ulkoministeriölle;
- huolehtii siitä, että toisen valtion toimittamista valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointiin liittyvistä asiakirjoista tiedotetaan Suomessa hankkeen todennäköisellä vaikutusalueella ja varataan mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen ja pyydetään tarvittavat lausunnot;
- toimittaa lausunnot ja mielipiteet toiselle valtiolle;
- vastaa neuvotteluista toisen valtion kanssa sekä vahvistaa kohtuullisen määräajan neuvottelujen kestolle;
- huolehtii, että toisen valtion toimittama hanketta koskeva lupa on sähköisesti saatavilla.

7 YVAn huomioon ottaminen lupamenettelyssä ja luvassa

Hankkeen lupakäsittelyssä voidaan joutua tunnistamaan sekä YVA-menettelyn tarve, että tarkastelemaan tehdyn arvioinnin ajantasaisuutta ja riittävyyttä.

7.1 YVA-menettelyn ja lupapäätöksenteon suhde

YVA on ennakollinen vuorovaikutus- ja arviointimenettely, jossa ei tehdä hankkeeseen liittyviä ympäristöllisiä lupapäätöksiä. YVA-menettelyssä tuotetut asiakirjat eli arviointiselostus, siitä annetut mielipiteet ja lausunnot sekä yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä pitää ottaa huomioon lupamenettelyssä sekä sisällyttää perusteltu päätelmä lupaan (YVAL 14 §:n 6 kohta). YVA-menettely ulottuu näin ollen lupamenettelyyn saakka.

YVA-menettelyn tulokset on oltava käytettävissä lupia myönnettäessä. Hankkeesta riippuen lupatarpeet voivat olla erilaisia, ja sektorilainsäädännön aineelliset vaatimukset määrittävät pitkälti sitä, kuinka YVAn tulokset voidaan lopulta ottaa huomioon luvissa.

YVA-menettelyn aikainen lupatarpeiden selvittäminen on tärkeää, koska myös muusta kuin YVA-lainsäädännöstä johtuu erilaisia ennakollisia vaikutusten selvittämismahdollisuuksia. Yhteensovitus muiden selvitysten kanssa on tärkeää ympäristösääntelyn kokonaistoimivuuden kannalta, ja päällekkäisiä selvityksiä tulee pyrkiä välttämään. Tämä edellyttää viranomaisten yhteistyötä. YVAssa voidaan selvittää tiettyjä asioita jo lupamenettelyjen edellyttämällä tarkkuudella, mutta lupaa varten voidaan joutua tekemään vielä lisäselvityksiä. Perustellut päätelmän pitää olla ajan tasalla lupaharkintaa tehtäessä.

7.2 Hanketta koskevat luvat ja muut päätökset

Yhteysviranomaisen tulee toimittaa arviointiselostuksesta antamansa perusteltu päätelmä tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille. Perusteltu päätelmä liitetään myös kokonaisuudessaan lupaan, näin ollen YVA-direktiivi edellyttämä kuulemisten tulosten välittyminen lupaan voidaan hoitaa.

YVA-menettelyn edellyttämä hanke voi vaatia useita erillisiä lupia tai hyväksymispäätöksiä, joiden tarpeellisuus on selvitettävä tapauskohtaisesti. Suurin osa YVAa edellyttävistä hankkeista vaatii ainakin ympäristöluvan. Ympäristöluvan ja vesiluvan myöntäjänä on aluehallintovirasto (AVI) tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kunnan rakennusvalvonta toimii viranomaisena maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa rakennus- ja toimenpideluvissa. Kunta vastaa

myös asema- ja yleiskaavoituksesta ja maakuntaliitto maakuntakaavoituksesta. Kunta ratkaisee pääsääntöisesti myös maa-ainelain mukaiset maa-ainesten ottoluvat. Muita keskeisiä viranomaisia ovat Väylävirasto tiehankkeiden yleissuunnitelmien osalta, liikenne- ja viestintävirasto Traficom ilmailulain mukaisten rakentamislupien lentopaikalle osalta, turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES laajamittaisten vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn lupien osalta sekä malminetsintä- ja kaivoslupien osalta.

Monilupaisessa järjestelmässä arviointiselostus, siitä annettu palaute ja perusteltu päätelmä on liitettävä kaikkiiin hanketta koskeviin lupamenettelyihin.

Alla olevassa taulukossa on esitetty YVA-hankkeita koskevia lupia tai niihin rinnastettavia muita päätöksiä ja niitä tekeviä viranomaisia:

Laki	Lupa tai päätös	Viranomainen
Ilmailulaki (1194/2009)	Lain 82 §:n mukainen rakentamislupa lentopaikalle tai muulle alueelle	Liikenteen turvallisuusvirasto (liikenne- ja viestintäministeriö voi pidättää yksittäistapauksessa asian ratkaistavakseen)
Kaivoslaki (621/2011)	Kaivoslupa (16 §) ja kullanhuuhtontalupa (22 §)	Kaivosviranomainen on TUKES, valtioneuvosto ratkaisee kaivosalue-lunastuslupa-asian ja uraanin tai toriumin tuottamista koskevan kaivoslupa-asian.
Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta (603/1977)	Lunastuslupa	Lähtökohtaisesti valtioneuvoston yleisistunto
Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Lain 23 §:n mukainen lupa vaarallisten kemikaalien laajamittaiseen teolliseen käsittelyyn ja varastointiin	TUKES
Maa-ainelaki (555/1981)	Laissa tarkoitettuun ottamiseen on aina oltava lupa (4 §)	Kunta

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)	Esimerkiksi rakennuslupa (125 §) ja toimenpidelupa (126 §)	Kunnan rakennusvalvontaviranomainen
Maantielaki (503/2005)	Tiehanketta koskeva yleissuunnitelma	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Sähkömarkkinalaki (588/2013)	Lupa sähköverkkotoiminnalle (4-luku 2 §)	Energiavirasto (jos johto ylittää maan rajan niin Työ- ja elinkeinoministeriö)
Vesilaki (587/2011)	Lain mukaiset hakemusasiat	AVI. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ojitustoimituksen toimivallasta ojitusasioissa säädetään 5 luvussa. Tässä laissa tarkoitettuna kalatalousviranomaisena toimii se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualue, jolle kalatalousasiat kuuluvat.
Ympäristönsuojelulaki (86/2000)	28 §:n mukainen ympäristölupa	AVI (kunnassa kunnan ympäristölupaviranomaiset)

7.3 YVAn tuloksien huomioon ottaminen luvassa

Arviointiselostus ja perusteltu päätelmä tulee olla lupaviranomaisen käytössä ennen luvan myöntämistä, ja ne tulee liittää hanketta koskevaan lupahakemukseen. Lupaviranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen ennen arviointiselostuksen, perustellun päätelmän ja valtioiden rajat ylittäviin vaikutuksiin liittyvien kansainvälistä kuulemista koskevien asiakirjojen saamista käyttöönsä (YVAL 25 §).

Lupapäätökseen on sisällytettävä perusteltu päätelmä, ja siinä on otettava huomioon arviointiselostusta koskevat ja mahdollisten kansainvälisten kuulemisten tulokset. Lupaviranomaisen päätöksestä tulee lisäksi käydä ilmi, miten arviointiselostus, perusteltu päätelmä ja mahdolliset kansainvälistä kuulemista koskevat asiakirjat on otettu huomioon (YVAL 26 §). Tämä edistää YVA-menettelyn asiakirjojen ja niistä annetun palautteen välittymistä lupaharkintaan.

7.4 Perustellun päätelmän ajantasaisuuden varmistaminen

Lupaviranomaisella on velvollisuus huolehtia, että perusteltu päätelmä on ajan tasalla lupasiaa ratkaistaessa (YVAL 27 §). Lupaviranomaisen tulee tarvittaessa ottaa yhteysviranomaiseen yhteyttä asian selvittämiseksi.

Jos yhteysviranomainen katsoo, että perusteltu päätelmä ei ole ajan tasalla, se ilmoittaa lupaviranomaiselle, miltä osin arviointiselostusta tulee täydentää, ja lupaviranomainen esittää täydennyspyynnön hankkeesta vastaavalle.

Myös hankkeesta vastaavalla on oikeus pyytää yhteysviranomaista arvioimaan perustellun päätelmän ajantasaisuus jo ennen lupahakemuksen jättämistä. Yhteysviranomaisen on tässä tapauksessa yksilöitävä, miltä osin päätelmä ei enää ole ajan tasalla, ja mitä tietoja sen ajantasaistamiseksi tarvitaan. Hankkeesta vastaava voi täydentää arviointiselostuksen tiedot tarvittaessa ennen lupahakemuksen jättämistä.

Perusteltua päätelmää voidaan joutua ajantasaistamaan esimerkiksi silloin, kun hankesuunnitelma on muuttunut arviointiselostuksen laatimisen jälkeen niin paljon, ettei lupahakemuksessa esitettyä hanketta voida pitää enää samana hankkeena. Jos arviointiselostuksen laatimisesta on kulunut aikaa, ovat ympäristöolosuhteet, ja sen johdosta ympäristövaikutukset, voineet muuttua olennaisesti. Arvioitavaksi tulee se, ovatko muutokset olennaisia merkittävien vaikutusten kannalta. Peruskysymys ajantasaisuutta arvioitaessa onkin se, vastaako hanke vaikutuksineen olennaisilta osiltaan hanketta, joka arvioitiin YVA-menettelyssä vai voisiko arvio merkittävistä vaikutuksista olla muutosten johdosta toisenlainen. Edellä mainittujen lisäksi myös YVA-menettelyyn osallistuneet ja vaikutuksen kohteena olevat tahot ovat voineet muuttua huomattavan paljon.

Täydennetyistä tiedoista järjestetään kuuleminen YVA-lain 20 §:n mukaisesti ja sen edellyttämässä laajuudessa. 1.9.2020 voimaan astuneiden lakien (768/2019, 765/2019 ja 766/2019) mukaisesti arviointiselostuksen täydentämisestä voidaan kuulla ympäristönsuojelulain tai vesilain (587/2011) mukaisen lupamenettelyn yhteydessä siten kuin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä ja vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädetään.

Kun yhteysviranomainen on saanut kuulemisen yhteydessä annetut mielipiteet ja lausunnot käyttöönsä, se antaa tämän jälkeen ajantasaistetun perustellun päätelmänsä 23 §:n mukaisesti. Määräaika ajantasaistetun perustellun päätelmän antamiseksi on kaksi kuukautta lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä.

Arviointiselostuksen ajantasaisuus vanhan lain mukaisissa hankkeissa

Yhteysviranomaisen voi joutua ottamaan kantaa myös siihen, onko ns. vanhan lain aikana (468/1994) annettu YVA-selostus vielä ajan tasalla, kun hankkeelle ollaan hakemassa lupaa. Tarkastelussa on huomioitava, onko kyseessä sama hanke, mistä YVA on tehty, onko ympäristö muuttunut ja onko vaikutusten arviointi ajan tasalla.

8 Erityisteemat

8.1 Hankekokonaisuuden määrittely

Hankekokonaisuuden määrittelyllä voi joskus olla merkittävä vaikutus hankkeesta vastaavan velvollisuuksiin.

Hankkeen käsitettä ei ole YVA-laissa määritelty, mutta oikeuskäytännön mukaan YVA-laissa (ja YVA-direktiivissä) tarkoitettuun hankkeeseen tulee liittyä töitä tai kajoamista, jolla muutetaan paikan fyysistä olotilaa. Näin ollen esimerkiksi olemassa olevan hankkeen muutos, jossa ainoastaan korotetaan toiminnan kapasiteettia, mutta ei tehdä paikan fyysiseen olotilaan kajoavia töitä, ei täytä YVA-lainsäädännön viitekehyksessä tarkoitettua hankkeen muutosta, joka edellyttää YVA-menettelyä.

Myös hankkeen laajuuden määrittely on asia, johon tulee kiinnittää huomiota. Erityisesti tämä tulee ajankohtaiseksi itse päähankkeesta erillisenä toteutettavien liitännäishankkeiden osalta. Esimerkiksi kaivoshankkeen ulkopuolella, erillisenä toimintona toteutettava rikastamo saattaa sisältyä itse päähankkeeseen, jos sen katsotaan kuuluvan menettelyn kohteena olevaan hankkeeseen. EU:n komission ohjeistuksen mukaan liitännäishankkeiden kuulumista YVA-menettelyn piiriin tulisi arvioida "centre of gravity" -testin avulla²⁹. Siinä arvioidaan, ovatko liitännäiset hankkeet tai toimet YVA-menettelyn kohteena olevan hankkeen kannalta keskeisiä tai siihen suoraan liittyviä. Mikäli näin on, nämä toimet tai liitännäishankkeet kuuluvat hankekokonaisuuteen ja näin ollen myös YVA-menettelyn piiriin.

Arvioinnissa tulee komission näkemyksen mukaan ottaa huomioon muun muassa mahdollisen liitännäishankkeen tarkoitus, luonne, piirteet, sijainti sekä yhteydet päähankkeeseen. Komission näkemyksen mukaan liitännäishanke on päähankkeen kannalta keskeinen tai siihen suoraan liittyvä esimerkiksi silloin, jos liitännäishanke määrittelee päähankkeen sijainnin tai jos sen ainoa tarkoitus on palvella päähankkeen tarkoitusta.

²⁹ Commission Note, Subject: Interpretation line suggested by the Commission as regards the application of Directive 85/337/EEC to associated/ancillary works. 5.3.2012

8.2 Kokonaisvaikutusten arviointi

Tietyn tyyppiset hankkeet suunnitellaan ja toteutetaan useassa pienemmässä osassa. Osa hankkeista voi sijoittua myös eri valtion alueelle. Esimerkkejä tällaisista hankkeista ovat mm. väylät, voimajohdot ja maakaasuputket. Ympäristövaikutusten arvioinnin tulee kuitenkin kattaa kaikki suunnittelukokonaisuuden jaksot "A:sta Ö:hön", jotta hankkeen kokonaisvaikutusten arviointi on mahdollista³⁰. Tämä voi aiheuttaa haasteita sellaisessa hankkeessa, jossa toteuttamisaikataulu on tiukka, ja yhden vaiheen YVA-menettelyssä haluttaisiin edetä ennen kuin seuraavia jaksoja on vielä suunniteltu. Yhteysviranomaisella on keskeinen rooli kokonaisarvioinnin tarpeen korostamisessa jo hankkeen suunnittelussa.

Usean eri valtion alueella toteutettavan hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin tulee täyttää kunkin valtion lainsäädännön mukaiset vaatimukset. Tällaisissa tilanteissa käytäntönä on usein se, että hankkeesta vastaava valmistelee kunkin valtion alueella olevasta hankkeen osasta oman, kansallisen lainsäädännön mukaisen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen, ja tämän lisäksi on suositeltavaa valmistella yhteinen ympäristövaikutusten arviointiasiakirja, joka kattaa hankkeen vaikutukset kokonaisuudessaan.

8.3 Digi-YVA

YVA-lain mukaisia asiakirjoja ovat ympäristövaikutusten arviointiohjelma ja –selostus, arviointiohjelmasta annettu lausunto, perusteltu päätelmä (arviointiselostuksesta annettu lausunto³¹) sekä päätös arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa. Nämä annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella paitsi arviointiohjelmalausunto, joka julkaistaan yhteysviranomaisen internetsivuilla.

YVA-laissa tai hallintolaissa ei ole varsinaisia vaatimuksia asiakirjojen formaattiin liittyen, mutta molempien lakien yleisistä säännöksistä voidaan todeta seuraavaa:

- YVA-lain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on lisätä kaikkien tiedon saantia ja osallistumismahdollisuuksia.
- Hallintolaki asettaa viranomaiselle yleisiä vaatimuksia, kuten
 - 6 §:n mukainen vaatimus kohdella hallinnossa asioivia tasapuolisesti.
 - 7 §:n mukainen palveluperiaate, jonka mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita.

³⁰ Euroopan unionin tuomioistuimen päätökset

³¹ Lausunto arviointiselostuksesta annetaan, jos ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on tiedotettu kuuluttamalla ennen 16.5.2017.

Hallintovaliokunta ja ympäristövaliokunta ovatkin julkisten kuulutusten sähköistämistä koskevien säännösehdotusten valmistelun yhteydessä todenneet, että kaikilla kansalaisilla ei ole kykyä tai mahdollisuuksia käyttää sähköisiä tiedonsaantikanavia, eikä heitä voida tähän velvoittaa. Esi-merkiksi uudet kuulutussäännökset pitävät pääsääntönä kuulutusten julkaisemista tietoverkossa, mutta ne mahdollistavat myös muunlaista tiedottamista. Säännösten valmistelussa on todettu, että säännösten mahdollistamaa harkintavaltaa käytettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota vastaanottajien oikeusasemaan ja tiedonsaannin tarpeeseen ja yhteiskuntakehitykseen.

Myös eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri ovat pitäneet hallintolain muutoksen yhteydessä tärkeänä, että hallintolaki mahdollistaa kuulutusmenettelyn toteuttamisen myös siten, että asiakirjoihin voi tutustua viranomaisen luona. Arviointiohjelman ja –selostuksen tulisi niiden asiakirjaluonteen vuoksi olla sellaisessa formaatissa, että ne on mahdollista tulostaa ja niihin tutustuminen myös fyysisinä asiakirjoina on mahdollista, ja tällainen mahdollisuus viranomaisen luona tarjotaan. YVA-hankkeissa on ollut käytäntönä, että arviointiohjelma ja -selostus ovat kuulemisajan fyysisinä asiakirjoina nähtävillä hankkeen vaikutusalueen kunnissa, ELY-keskuksessa ja esim. kirjastoissa, ja tätä toimintatapaa suositellaan myös jatkossa.

Sähköistymiskehityksen edetessä viranomainen voi sopeuttaa harkinnanvaraisia tiedottamiskäytäntöjään muuttuneeseen tilanteeseen sopivaksi, mutta lähtökohdan tulee tällöinkin olla asiakas (YVAan osallistuva), eli kaikilla tulisi olla mahdollisuus halutessaan osallistua menettelyihin ja saada hallintoasioista tietoa –riippumatta omista it-kyvyistä ja -mahdollisuuksista.

YVA-ohjelman ja –selostuksen vireilläolosta pitää YVA-lain 17 ja 20 §:n mukaisesti tiedottaa myös ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Malli tiedottamiseen löytyy Ympäristöhallinnon ohjaus ja kehittäminen –työtilasta Tiimeristä³².

8.4 Maanpuolustusta ja siviilivalmiutta koskevat erityissäännökset

YVA-lain 36 § koskee erikoistilannetta, jossa ELY-keskus voi hankkeesta vastaavan esityksestä päättää, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelleta sellaisiin hankkeisiin, joiden yksinomaisena tarkoituksena olisivat puolustukseen tai siviilivalmiuteen liittyvät toimet, mikäli lain soveltaminen vaarantaisi niiden tarkoituksen. Ennen päätöksen tekemistä on pyydettävä lausuntoa asianomaisilta viranomaisilta. Tavoitteena on varmistaa, ettei hanketta koskevia luottamuksellisia tietoja paljastu siten, että siitä aiheutuisi maanpuolustukselle haittaa.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä on yleinen salassa pidettäviä asiakirjoja koskeva säännös. Sen mukaisesti salassa pidettäviä suoraan lain nojalla ovat muun mu-

³² Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2.

assa tietyin edellytyksin asiakirjat, jotka koskevat onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua taikka turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaista tutkintaa, suojelupoliisin ja muiden viranomaisten asiakirjat, jotka koskevat valtion turvallisuuden ylläpitämistä, sekä asiakirjat, jotka koskevat sotilastiedustelua, puolustusvoimien varustamista, kokoonpanoa, sijoitusta tai käyttöä taikka muuta sotilaallista maanpuolustusta taikka maanpuolustusta palvelevia keksintöjä, rakenteita, laitteita tai järjestelmiä taikka maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita taikka puolustusvalmiuteen varautumista. YVA-lain säännös mahdollistaa poikkeamisen asiakirjajulkisuudesta laajemmin kuin mainittu julkisuuslain 24 §, kuitenkin niin, että poikkeamisesta tehdään aina kussakin tapauksessa oma päätöksensä. Pykälän soveltamisessa on otettava huomioon sen poikkeussäännösluonne.

8.5 YVA-lain muutoksenhakusäännökset

8.5.1 Valitusoikeus arvioinnin puuttumisen tai puutteellisuuden perusteella

ELY-keskuksella on YVA-lain 34 §:n mukaan oikeus valittaa lain 3 §:ssä tarkoitettua hanketta koskevasta lupa-asian ratkaisusta tai muusta hankkeen toteuttamisen kannalta olennaisesta päätöksestä sillä perusteella, että hanketta koskien ei ole suoritettu YVA-menettelyä tai että se on suoritettu olennaisilta osiltaan puutteellisesti. Valitusoikeus ei koske päätöstä tätä laajemmin, ellei ELY-keskuksella ole oikeutta valittaa muun lain perusteella.

Myös muu sellainen taho, jolla on valituksen alaista päätöstä koskevan lain mukaan oikeus hakea päätökseen muutosta, voi valituksessaan vedota siihen, ettei YVA-menettelyä ole suoritettu tai että se on suoritettu olennaisilta osiltaan puutteellisesti. Hanketta koskevan asian ratkaisemista säätelevässä erityislaissa säädetään myös valitusoikeuden laajuudesta. Yhtä hanketta voi koskea usea eri laki, ja niiden säännökset valitusoikeuden perusteesta ja laajuudesta voivat vaihdella.

YVA-lain 34 §:n mukainen valitusoikeus kattaa myös tilanteet, joissa hankkeen ympäristövaikutukset arvioidaan YVA-lain 3 luvun mukaisen menettelyn sijaan MRL 9 §:n mukaisessa YVAn ja kaavoituksen yhteismenettelyssä. Valitusoikeus tarkoittaa YVAn ja kaavan yhteismenettelytapauksissa sitä, että ympäristövaikutusten arvioinnin riittävyyttä ja sen ajantasaisuutta tarkastellaan vasta hankkeen toteuttamista koskevan lupamenettelyn yhteydessä, eikä vielä kaavan hyväksymispäätöstä tehtäessä. Hanketta koskeva kaavapäätös ei ole sellainen lupaan rinnastettava päätös, jossa voitaisiin arvioida ympäristövaikutusten arvioinnin puutteellisuutta tai perustellun päätelmän ajantasaisuutta. Samoin vasta lupamenettelyä koskevassa muutoksenhaussa asianosaiset ja muut muutoksenhakuun oikeutetut voivat vedota ympäristövaikutusten arvioinnin mahdollisiin puutteellisuuksiin.

8.5.2 Muutoksenhaku arviointimenettelyn soveltamista koskevaan päätökseen

Hankkeesta vastaavalla on oikeus hakea YVA-lain 13 §:n ja 36 §:n nojalla tehtyyn ELY-keskuksen päätökseen muutosta valittamalla oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti. Muut tahot voivat valittaa YVA-lain 13 §:n mukaisesta YVA-päätöksestä vasta lupapäätöksestä valittamisen yhteydessä.

ELY-keskuksen päätöksestä valitettaessa toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopöytäkirjassa pääosa kysymyksessä olevasta hankkeesta tai toiminnasta sijaitsee.

Tapauksessa, jossa hallinto-oikeus on kumonnut ELY-keskuksen YVA-lain 13 §:n mukaisen YVA-päätöksen, kyseinen ELY-keskus voi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

8.6 Pakkokeinot

YVA-lain 35 §:ssä säädetään, että ELY-keskuksella on oikeus sakon uhalla määrätä hankkeen toteuttaminen keskeytettäväksi siihen saakka, kunnes arviointimenettely on suoritettu. Edellytyksenä on, että hanke kuuluu YVA-lain 3 §:n mukaan lain soveltamisalaan, eikä sen toteuttaminen edellytä muun lain mukaista lupaa tai siihen rinnastettavaa päätöstä, ja että hankkeen toteuttamiseen on ryhdytty ennen YVA-menettelyn suorittamista.

8.7 Kansalliset kielikysymykset

Kielilain (423/2003) tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetty jokaisen oikeus käyttää viranomaisessa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Oikeusministeriö on antanut suosituksen kielilain soveltamisesta ympäristövaikutusten arvioinnissa³³. Seuraavassa on kuvattu suosituksen keskeisimmät asiat.

Viranomaisten kielellinen asema määräytyy kielilain 6 §:n mukaan. Kielellinen asema perustuu virka-alueen kieleen. Yksikielisiä ovat valtion ympäristöviranomaiset, joiden virka-alueeseen kuuluu ainoastaan samankielisiä yksikielisiä kuntia. Kaksikielisiä ovat valtion ympäristöviranomaiset, joiden virka-alueeseen kuuluu sekä suomen- että ruotsinkielisiä kuntia tai kaksikielisiä kuntia. Valtioneuvoston asetuksessa virka- ja itsehallintoalueiden kielellisestä jaotuksesta säädetään yksikielisistä suomen- tai ruotsinkielisistä kunnista sekä kaksikielisistä kunnista ja näiden kuntien enemmistön kielestä.

³³ Oikeusministeriö 2007. Suositus kielilain soveltamisesta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa asioissa sekä ympäristövaikutusten arvioinnissa (OM 3/58/2007).

Kielilain 10 §:n mukaan luonnollisilla henkilöillä on valtion viranomaisessa asioidessaan oikeus käyttää valintansa mukaan suomea tai ruotsia. Tämä oikeus on riippumaton esimerkiksi viranomaisen kielellisestä asemasta, henkilön äidinkielestä tai henkilön kotikunnan kielestä.

Kielilain 11 §:n mukaan oikeushenkilöillä, kuten yksityisillä yhtiöillä ja laitoksilla, on oikeus käyttää viranomaisessa asioidessaan pöytäkirjakieltään, joko suomea tai ruotsia. Oikeushenkilöihin on sovellettava soveltuvien osin luonnollisten henkilöiden kielellisistä oikeuksista annettuja säännöksiä. Kaksikielisen oikeushenkilön on kuitenkin viranomaisessa käsiteltävässä asiassa vastattava sillä kielellä, jolla asia on pantu vireille.

8.7.1 YVA-päätös

Ennen yksittäistapauksessa tehtävää päätöstä on hankkeesta vastaavalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi kielilain 10 §:n mukaisesti valitsemallaan kielellä, suomeksi tai ruotsiksi. Päätös annetaan todisteellisesti tiedoksi hankkeesta vastaavalle kielilain 19 §:n 3 momentin mukaan tämän kielellä. Kuulutuksissa käytetään kielilain 32 §:n 1 momentin mukaisesti kunnan tai kuntien kieltä. Kaksikielisille tai erikielisille alueille kohdistuvassa tiedottamisessa käytetään näin ollen molempia kieliä ja yksikielisille alueille kohdistuvassa tiedottamisessa alueen kieltä.

8.7.2 Arviointiohjelman ja arviointiselostuksen kieli

Hankkeesta vastaavalla on oikeus kielilain 10 ja 11 §:n mukaisesti toimittaa arviointiohjelma sekä arviointiselostus viranomaiselle omalla kielellään. Arviointiohjelmaan ja –selostukseen liittyvät asiakirjat voivat kielilain 19 §:n 2 momentin mukaan olla osittain suomeksi ja osittain ruotsiksi.

8.7.3 Arviointiohjelmasta ja arviointiselostuksesta tiedottaminen ja kuuleminen

Kuulutus. Kuulutuksissa käytetään kielilain 32 §:n 1 momentin mukaisesti vaikutusalueen kunnan tai kuntien kieltä. Kaksikielisille tai erikielisille alueille kohdistuvassa tiedottamisessa käytetään näin ollen molempia kieliä ja yksikielisille alueille kohdistuvassa tiedottamisessa alueen kieltä. Lehti-ilmoitukseen valitaan kuulutuksen kielellä ilmestyvä lehti tai lehdet.

Lausunnot. Viranomaisen on huolehdittava siitä, että kunnille ja muille viranomaisille varataan mahdollisuus antaa asiassa lausuntonsa. Kielilain 27 §:n 3 momentin mukaan kaksikielinen viranomainen tai kunta antaa lausuntonsa asian käsittelykielellä ja yksikielinen viranomainen tai kunta saa käyttää lausunnossa omaa kieltään.

Hankkeen yleisö- tai esittelytilaisuuudet. Viranomaisen on varmistettava, että hankkeesta esittelytilaisuuudet järjestetään kielilain 32 §:n mukaisesti, tarvittaessa esimerkiksi tulkkauksen välityksellä, jos asiaa esitellään eri kieliä käyttäville. Vastuu esittelystä kielilain mukaisesti molemmilla kansalliskielillä säilyy viranomaisella huolimatta siitä, millaisin järjestelyin tiedottaminen hoidetaan.

8.7.4 Asiakirjojen kääntäminen

Yhteysviranomaisen tulee varmistaa, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tiedotetaan riittävässä laajuudessa molemmilla kielillä silloin, kun vaikutukset voivat ilmetä kaksi- tai erikielisissä kunnissa. Asiakirjoja on tiedottamisen yhteydessä käännettävä siinä laajuudessa, että olennaiset tiedot annetaan molemmilla kielillä.

Viranomainen huolehtii asiakirjojen kääntämisestä tarvittavassa laajuudessa. Myös hankkeesta vastaava voi tehdä tarvittavat käännökset, jolloin yhteysviranomainen vastaa käännöskustannuksista. Viranomainen on tällöinkin vastuussa siitä, että asiakirjoja on käännetty siinä laajuudessa, että sekä suomen- että ruotsinkielisillä on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä.

8.7.5 Yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta ja perusteltu päätelmä

Yhteysviranomainen antaa lausuntonsa arviointiohjelmasta ja perustellun päätelmän arviointiselostuksesta kielilain 19 §:n 3 momentin mukaan hankkeesta vastaavan kielellä. Lausunnot toimitetaan kielilain 27 §:n mukaan suomen kielellä, jollei vastaanottava viranomainen ole yksikielisesti ruotsinkielinen tai vastaanottava kunta ruotsinkielinen tai kaksikielinen enemmistön kielellään ruotsinkielinen. Näin ollen yhteysviranomainen toimittaa lausunnot kaksikielisille valtion viranomaisille suomen kielellä, mutta esimerkiksi kaksikielisille, enemmistöltään ruotsinkielisille kunnille ruotsin kielellä.

8.7.6 Saamen kieli

Oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään saamen kielilaissa (1086/2003). Saamen kielilaki koskee pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea. Saamelaisella on aina oikeus käyttää kotiseutualueella viranomaisessa asioidessaan valintansa mukaan suomen tai saamen kieltä.

Viranomaisen on kotiseutualueella käytettävä saamelaiselle asiakkaalle lähetettävissä kirjeissä ja muissa asiakirjoissa oma-aloitteisesti tämän äidinkieltä, mikäli se on kohtuudella selvitettävissä. Saamelaisen omaa äidinkieltä on käytettävä myös silloin, kun saamelainen on itse ottanut yhteyttä saamen kielellä, tai kun hän pyytää asiakirjan käännöstä saameksi. Viranomaisen tulee kotiseutualueella oma-aloitteisesti osoittaa palvelevansa yleisöä saameksi.

Esimerkiksi:

- erilaiset kutsut ja kirjeet on laadittava saamen kielellä, taikka suomeksi ja saameksi,
- erilaiset ilmoitukset, tiedotteet, opasteet ja lomakkeet on laadittava myös saamen kielellä,
- viranomaisen verkkosivuilla tulee antaa tietoa saamen kielellä.

Saamelaisella on myös kotiseutualueen ulkopuolella oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisissa. Kotiseutualueen ulkopuolella oikeus käyttää saamen kieltä on rajattu henkilön omaan asiaan tai asiaan, jossa häntä kuullaan. Tietyissä tilanteissa saamelaisella on oikeus saada maksuton käännös hänen asiaansa koskevista asiakirjoista. Oikeus on vain niissä viranomaisissa, joihin lakia sovelletaan.

Liite 1. Arviointiohjelmalausunnon tarkistuslista

Tarkistuslistan tarkoituksena on tarjota yhteysviranomaisille yhtenäinen ja kattava jäsenitys arviointiohjelman tarkistamisen ja lausunnon laatimisen tueksi. Kaikkia asioita ei tarvitse käsitellä lausunnossa.

Kursiivilla on merkitty sellaiset hyvän käytännön mukaiset asiat, joita YVA-asetus ei suoraan vaadi.

1. Kuvaus hankkeesta

- Onko ohjelmassa esitetty hankkeen nimi ja hankkeesta vastaava ja mahdollinen konsultti?
- Onko ohjelmassa kuvattu hanke ja sen tarkoitus? Onko hankkeen tarpeen perustelut esitetty? Ovatko perustelut päteviä ja uskottavia?
- Onko kuvattu hankkeen sijainti, koko ja maankäyttötarve, *muut keskeiset ominaisuudet ja tekniset ratkaisut ja kuvaus toiminnasta kuvattu hankkeen elinkaaren mukaisesti?*
- Onko hankekokonaisuus määritelty oikein? Onko hanke osa laajempaa kokonaisuutta ja kuvataanko kaikki osat ohjelmassa?
- Onko edellä mainitut seikat kuvattu niin yksityiskohtaisesti, että vaikutusten tunnistaminen ja selvittäminen on mahdollista?
- Onko ohjelmassa esitetty tiedot hankkeen liittymisestä muihin hankkeisiin?
- Onko ohjelmassa esitetty tiedot hankkeen *suunnitteluvaiheesta* ja arvio suunnittelu- ja toteuttamisaikataulusta?

2. Hankkeen vaihtoehdot

- Onko arvioinnissa mukana sellaiset kohtuulliset vaihtoehdot, jotka ovat hankkeen ja sen erityisominaisuuksien kannalta varteenotettavia? Onko arvioitavien vaihtoehtojen muodostaminen ja rajaus perusteltu pätevästi? Onko erilaisia vaihtoehtotyyppejä mukana riittävästi? Onko perusteltua esittää muita kohtuullisia lisävaihtoehtoja annetun palautteen tai yhteysviranomaisen oman arvion perusteella?
- Onko hanketta ei toteuteta (hankkeen toteuttamatta jättäminen) -vaihtoehto eli ns. nollavaihtoehto määritelty ja kuvattu oikein? Onko sen mahdollinen tarpeettomuus perusteltu pätevästi?
- Onko vaihtoehdot kuvattu täsmällisesti?
- Tullaanko varsinaiseen arviointiin valittujen vaihtoehtojen vaikutuksia selvittämään tasapuolisesti? Onko vaihtoehtojen mahdollinen eritasoinen käsittely perusteltua?
- Onko käytettävä vaihtoehtojen vertailumenetelmä esitetty ja sen periaatteet kuvattu? Onko se perusteltu ja käyttökelpoinen?

3. Ympäristön nykytila ja kehitys

- Onko ohjelmassa esitetty oikein tiedot hankkeen toteuttamisen edellyttämistä suunnitelmista, luvista ja päätöksistä?

4. Ympäristön nykytila ja kehitys

- Onko todennäköisen vaikutusalueen ympäristön nykytila ja kehitys esitetty riittävällä tarkkuudella, jotta vaikutusten tunnistaminen ja lisäselvitystarpeet voidaan määritellä? Ovatko ympäristöä koskevat olemassa olevat tiedot riittäviä?
- Onko tarkasteltavan todennäköisen vaikutusalueen rajausta esitetty? Onko perusteltua esittää eri vaikutusten osalta erilaisia vaikutusalueerajauksia? Ovatko nämä vaikutusalueet perusteltuja? Onko vaikutusalueerajauksissa otettu huomioon vaikutusten mahdollinen ulottuminen maan rajojen ulkopuolelle?

5. Tunnistetut ja arvioitavat ympäristövaikutukset

- Onko vaikutukset ja yhteisvaikutukset tunnistettu systemaattisesti ja kattavasti? Voidaanko perustelu päätelmä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista antaa suunnitellun arvioinnin perusteella? Ovatko esitetyt vaikutukset YVA-lain ympäristövaikutuskäsitteen mukaisia? Onko jokin merkittävä vaikutus jäämässä arvioinnin ulkopuolelle? Voivatko vaikutukset ylittää valtion rajat?
- Onko esitetty vaikutusten ryhmittely toimiva? Onko hankekokonaisuus ja hankkeen elinkaari otettu tunnistamisessa huomioon?
- Onko esitetty riittävät perustelut arvioitavien ympäristövaikutusten rajaukselle?

6. Tiedot laadituista ja suunnitelluista selvityksistä

- Onko esitetty tiedot jo olemassa olevista ja suunnitelluista vaikutuksia koskevista selvityksistä? Onko suunnitellut selvitykset (ml. ympäristön tilaa koskevat uudet selvitykset) kohdennettu oikein ja perustellusti merkittäviin vaikutuksiin? Ovatko olemassa olevat ja suunnitellut selvitykset riittävän perusteellisia ja yksityiskohtaisia kunkin tarkasteltavan vaikutuksen osalta? Onko suunniteltujen selvitysten ajankohta ja aikataulu realistinen? Onko jokin merkittävä vaikutus jäämässä arvioinnin ulkopuolelle?
- Onko käytettävät menetelmät kuvattu? Onko niihin sisältyvät oletukset esitetty? Ovatko ne päteviä ja käyttökelpoisia?
- Ovatko käytettävät aineistot/lähteet ajantasaisia ja kattavia ja soveltuvia? Onko niissä puutteita?

7. Arviointiohjelman laatijoiden pätevyys

- Onko arviointiohjelmassa esitetty tiedot arviointiselostuksen laatijoista ja heidän asiantuntemuksestaan? Ovatko laatijat päteviä?

8. Arviointimenettelyn ja osallistuminen järjestäminen, näiden liittyminen hankkeen suunnitteluun YVAn aikataulu

- *Jos osallistumista järjestetty jo ennen arviointiohjelman valmistumista, onko se kirjattu arviointiohjelmaan?*
- Onko arviointiohjelmassa esitetty suunnitelma arviointimenettelyn ja siihen liittyvän osallistumisen järjestämisestä? Onko ohjelmassa kuvattu näiden liittyminen hankkeen suunnitteluun? Mahdollistavatko suunnitellut osallistumisjärjestelyt riittävän kattavat ja tasapuoliset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet? Tuleeko osallistumisjärjestelyjä joiltain osin parantaa?
- Sisältyykö ohjelmaan arvio arviointiselostuksen valmistumisajankohdasta? Onko YVA-selostuksen laatimisen aikataulu realistinen? Ehditäänkö tarvittavat selvitykset tehdä suunnitellussa aikataulussa? Onko aikataulu sellainen, että suunnitteluun pystyy aidosti vaikuttamaan?

9. Raportointi

- *Onko arviointiohjelma raportoitu laadukkaasti?*
- *Sisältääkö arviointiohjelma yhteenvedon? Onko yhteenvedo laadukas?*

10. Ohjeet jatkotyöhön/ yhteenvedo

- *yhteenvedo hyvin tehdyistä asioista*
- *yhteenvedo keskeisistä puutteista ja tarkistustarpeista sekä ohjeet jatkotyöhön perusteluineen*
- *muut ohjeet jatkotyöhön. Tässä voidaan*
 - *korostaa, esimerkiksi osallistumisjärjestelyjä, vaihtoehtojen vertailua, haitallisten vaikutusten ehkäisemistä, vaikutusten merkittävyyden systemaattista käsittelyä ja arvioinnin laadukasta raportointia*
 - *edellyttää, että arviointiselostusluonnos toimitetaan yhteysviranomaiselle tarkistettavaksi ja että tämä otetaan huomioon alustavan aikataulun tarkistamisessa.*

Liite 2. Perustellun päätelmän tarkistuslista

Tarkistuslistan tarkoituksena on tarjota yhteysviranomaisille yhtenäinen ja kattava jäsenitys arviointiselostuksen tarkistamisen ja perustellun päätelmän laatimisen tueksi. Perustellusta päätelmästä on laadittu mallipohja, jota suositellaan käytettävän valtakunnallisen yhtenäisyyden varmistamiseksi.

Kursiivilla on merkitty sellaiset hyvän käytännön mukaiset asiat, joita YVA-asetus ei suoraan vaadi.

Yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä

1. Kuvaus hankkeesta

- Onko selostuksessa esitetty hankkeen nimi ja sijainti?
- Onko selostuksessa kuvattu hanke, sen tarkoitus ja suunnitteluvaihe?
Onko hankkeen tarpeen perustelut esitetty? *Ovatko perustelut päteviä ja uskottavia?*
- Onko hankekokonaisuus määritelty oikein? Onko hankekokonaisuus sama kuin ohjelmassa kuvattu?
- Onko esitetty hankkeen maankäyttötarve, muut tärkeimmät ominaisuudet³⁴ ottaen huomioon hankkeen elinkaari: rakentamis- ja käyttövaiheet, mahdollinen purkaminen ja poikkeustilanteet mukaan lukien *Onko edellä mainitut seikat kuvattu niin yksityiskohtaisesti, että vaikutusten tunnistaminen ja selvittäminen on ollut mahdollista?* Jos hankkeen YVA tehdään aikaisessa vaiheessa, onko hankkeen suunnittelun epävarmuudet tunnistettu?

2. Tiedot hankkeesta vastaavasta, suunnittelusta ja luvista

- Onko selostuksessa esitetty tiedot hankkeesta vastaava (*ja mahdollinen konsultti*)?
- Onko selostuksessa esitetty tiedot hankkeen suunnittelu- ja toteuttamisaikataulusta?
- Onko selostuksessa esitetty oikein tiedot hankkeen toteuttamisen edellyttämistä suunnitelmista, luvista ja niihin rinnastettavista päätöksistä?
- Onko selostuksessa esitetty tiedot hankkeen liittymisestä muihin hankkeisiin?

3. Selvitys yhteydestä maankäyttö- ja muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin

- Onko esitetty selvitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen suhteesta maankäyttösuunnitelmiin sekä hankkeen kannalta olennaisiin luonnonvarojen käyttöä ja ympäristönsuojelua koskeviin suunnitelmiin ja ohjelmiin?

³⁴ mukaan lukien energian hankinta ja kulutus, materiaalit ja luonnonvarat, todennäköiset päästöt ja jäämät kuten melu, tärinä, valo, kuumuus ja säteily sekä sellaiset päästöt ja jäämät, jotka voivat aiheuttaa veden, ilman, maaperän ja pohjamaan pilaantumista, sekä syntyvän jätteen määrä ja laatu

4. Ympäristön nykytila

- Onko esitetty kuvaus ympäristön nykytilasta ja sen todennäköisestä kehityksestä (tilanteessa, jossa hanketta ei toteuteta) tehty riittävällä tarkkuudella vaikutustarkastelujen perustaksi? Onko tarkasteltavat vaikutusalueet esitetty ja onko ne perusteltu? Onko vaikutusaluearajauksissa otettu huomioon vaikutusten mahdollinen ulottuminen maan rajojen ulkopuolelle?

5. Mahdolliset onnettomuudet

- Onko esitetty arvio mahdollisista onnettomuuksista ja niiden seurauksista? Onko arvioissa otettu huomioon hankkeen alttius suuronnettomuus- ja luonnonkatastrofiriskeille? Onko näihin liittyvät hätätilanteet huomioitu? Onko esitetty toimenpiteet, mukaan lukien ehkäisy- ja lieventämistoimet, näihin tilanteisiin varautumisesta?

6. Hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutukset

Vaihtoehtojen käsittely

- Onko arvioinnissa mukana sellaiset kohtuulliset vaihtoehdot, jotka ovat hankkeen ja sen erityisominaisuuksien kannalta varteenotettavia? Onko arvioitavien vaihtoehtojen muodostaminen ja rajaaminen perusteltu pätevästi? Onko yhteysviranomaisen esittämät vaihtoehdot otettu mukaan arviointiin? Jos yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunnossa esittämiä vaihtoehtoja ei ole arvioitu, onko niiden poisjättäminen ollut perusteltua?
- Onko hanketta ei toteuteta -vaihtoehto eli ns. nollavaihtoehto määritelty oikein? Onko nollavaihtoehdon mahdollinen tarpeettomuus perusteltu pätevästi?
- Onko vaihtoehdot kuvattu täsmällisesti?
- Onko varsinaiseen arviointiin valittujen vaihtoehtojen vaikutuksia selvitetty tasapuolisesti? Onko vaihtoehtojen mahdollinen eritasoinen selvittäminen tai käsittely ollut perusteltua?

Ympäristövaikutusten selvittäminen ja merkittävyyden arviointi

- Onko vaikutuksia koskevat selvitykset kohdennettu oikein ja perustellusti todennäköisesti merkittäviin vaikutuksiin? Onko vaikutusten tarkastelussa otettu huomioon hankekokonaisuus ja hankkeen elinkaari?
- Ovatko esitetyt vaikutukset YVA-lain ympäristövaikutuskäsitteen mukaisia?
- Ovatko selvitykset riittävän perusteellisia ja yksityiskohtaisia kunkin tarkasteltavan vaikutuksen osalta mukaan lukien ihmisiin kohdistuvat vaikutukset?
- *Onko arvioitu yhteisvaikutukset muiden olemassa olevien ja hyväksytyjen hankkeiden kanssa?nin ja kuvauksen on katettava hankkeen välittömät ja välilliset, kasautuvat, lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät ja väliaikaiset, myönteiset ja kielteiset vaikutukset*
- Onko yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunnossa vaikutusten selvittämistä koskevat tarkistusvaatimukset otettu huomioon? Onko tarkistusvaatimusten mahdollinen huomiotta jättäminen ollut perusteltua?
- Onko eri vaikutusten merkittävyyden perustelut esitetty avoimesti ja pätevästi? Onko vältetty ottamasta kantaa jonkin vaikutuksen merkittävyyteen? Onko jonkin vaikutuksen merkittävyyttä vääristelty?

7. Valtioiden rajat ylittävät vaikutukset (tapauksen mukaan)

- Onko hankkeen rajat ylittävät vaikutukset arvioitu ja kuvattu riittävällä tarkkuudella? Saavatko toisen valtion asukkaat, viranomaiset ja muut tahot selkeän kuvan oman valtionsa aluelle ulottuvista vaikutuksista? Onko arviointiohjelmasta annettu valtion palaute otettu huomioon? Onko esitettyihin huomioihin, kysymyksiin ja täydennystarpeisiin vastattu?

8. Vaihtoehtojen vertailu

- Onko käytettävä vaihtoehtojen vertailumenetelmä esitetty ja sen periaatteet kuvattu? Onko se perusteltu ja käyttökelpoinen? Onko vertailumenetelmää käytetty oikein?
- Esitetäänkö vaihtoehtojen ympäristövaikutukset tasapuolisesti? Onko jonkun vaihtoehdon tiedot esitetty myönteisemmässä tai kielteisemmässä valossa kuin toisten?
- Onko vertailuun valittu tarkoituksenmukaiset tekijät? Onko esitetty johtopäätöksiä vaihtoehdoista? Ovatko johtopäätökset yhtäpitäviä vertailun kanssa? Voisiko vertailusta saada toisenlaiset johtopäätökset, jos vertailtavat tekijät olisi valittu toisin?

9. Vaihtoehtojen valinta

- Onko esitetty tiedot toteuttavaksi valitun vaihtoehdon tai vaihtoehtojen valintaan johtaneista syistä? Onko valintaa perusteltu myös ympäristövaikutuksilla? Ovatko valinnan syyt perusteltuja?

10. Haitallisten vaikutusten ehkäisy ja lieventäminen

- Onko merkittävien haitallisten vaikutusten ehkäiseminen, rajoittaminen tai poistaminen otettu riittävästi huomioon jo itse hankkeessa?
- Tarvitaanko erillisiä haitallisten vaikutusten ehkäisytöitä? Onko niitä ehdotettu? Ovatko ne toteuttamiskelpoisia? Onko ehkäisytöiden vaikutukset esitetty? Vähentävätkö esitetyt ehkäisytöimet riittävästi haitallisia vaikutuksia?
- Onko ehkäisytöihin sitouduttu ja esitetäänkö niiden toteuttamisen vastuusuhteet ja aikataulu?

11. Seuranta (tapauksen mukaan)

- Onko selostuksessa tarpeen esittää ehdotus merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten seurantajärjestelystä? Onko siinä esitetty riittävät asiat?

12. Arviointimenettelyn vaiheet

- Onko arviointimenettely ja osallistumisjärjestelyt kuvattu arviointiselostuksessa? Onko arviointimenettely ja osallistuminen liittyneet riittävällä tavalla hankkeen suunnitteluun?
- Olivatko osallistumisjärjestelyt riittäviä ja vaikuttavia?

13. Lähteet

- Onko esitetty arvioinnissa käytetty keskeiset lähteet, joita on käytetty selostukseen sisältyvien kuvausten ja arviointien laadinnassa?
- Onko käytetyt menetelmät kuvattu riittävästi, joita on käytetty merkittävien ympäristövaikutusten tunnistamisessa, ennustamisessa ja arvioinnissa? Onko menetelmiin sisältyvät oletukset esitetty? Ovatko käytetyt menetelmät päteviä ja onko niitä sovellettu oikein?
- Onko tietojen puutteita ja tärkeimpiä epävarmuustekijöitä tarkasteltu avoimesti ja riittävällä tarkkuudella?

14. Arviointiselostuksen laatijoiden pätevyys

- Onko selostuksessa esitetty tiedot arviointiselostuksen laatijoista ja heidän asiantuntemuksestaan? Ovatko laatijat päteviä?

15. Arviointiohjelmalausunnon huomioon ottaminen

- Onko arviointiselostuksessa esitetty selvitys siitä, miten yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunto on otettu huomioon?

16. Tiivistelmä

- Sisältääkö arviointiselostus yhteenvedon? Onko yhteenvedo laadukas?

17. Lopuksi

- Onko arviointiselostus riittävä ja laadukas? Pystyykö yhteysviranomainen antamaan sen perusteella perustellun päätelmänsä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista?
- Onko yhteysviranomainen samaa mieltä esitettyjen ympäristövaikutusten merkittävyydestä kuin hankkeesta vastaava?
- *Onko arviointiselostus raportoitu laadukkaasti?*

Luettavaa

Ympäristöhallinnon YVA-sivut, www.ymparisto.fi/yva

YVA-oikeus - Uudistunut ympäristövaikutusten arviointimenettely. Ismo Pölönen - Juha Perho. Edita, 2018.

Kuvitettu YVA-opas, yvary.fi/yva-opas/

Ohjeita ja oppaita

Oikeusministeriö 2007. Suositus kielilain soveltamisesta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa asioissa sekä ympäristövaikutusten arvioinnissa (OM 3/58/2007)

Ympäristövaikutusten selvittäminen ja arviointi

Hyviä käytäntöjä ympäristövaikutusten arvioinnissa - IMPERIA-hankkeen yhteenveto, Mika Marttunen et al. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2015.

Kulttuuriympäristö vaikutusten arvioinnissa, Suomen Ympäristö 14/2013.

Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa, Suomen ympäristökeskus, Ympäristöopas 109.

Opas luontoselvitysten laadintaan ja luontovaikutusten arviointiin (Luopas) – tekeillä.

Maakunnallisesti arvokkaat lintualueet, Yhdistysten MAALI-raportit

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille

Valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat, Suomen ympäristö 14/2007

Hankkeisiin liittyvät oppaat

1. Eläinten pito ja kalankasvatus

Kotieläintalouden ympäristönsuojeluohje, Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2010 [päivitettävänä]

Kalankasvatuksen ympäristönsuojeluohje, Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:22.

Turkistarhauksen ympäristönsuojeluohje, Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2018.

2. Luonnonvarojen otto ja käsittely

Ympäristövaikutusten arviointimenettely kaivoshankkeissa. Työ- ja elinkeinoministeriön oppaat ja muut julkaisut 3/2015.

Maa-ainesten ottaminen – opas ainesten kestäväään käyttöön. Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:24.

Kiviaineshankkeiden ympäristövaikutusten arviointi, Suomen Ympäristö 27/2012

Turvetuotannon ympäristönsuojeluohje. Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2015.

3. Vesistön rakentaminen ja säännöstely

4. Metalliteollisuus

5. Metsäteollisuus

6. Kemianteollisuus

7. Energian tuotanto

Tuulivoimarakentamisen suunnittelu. Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2016.

Linnustovaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa. Suomen ympäristö 6/2016.

Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa. Suomen ympäristö 1/2016.

Tuulivoimaloiden melun mallintaminen. Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2014.

Tuulivoimaloiden melupäästön todentaminen mittaamalla. Ympäristöhallinnon ohjeita 3/2014.

Guidelines for consideration of bats in wind farm projects.

Tuulivoimalaohje, Ohje tuulivoimalan rakentamisesta liikenneväylien läheisyyteen, Liikenneviraston ohjeita 8/2012.

8. Energian ja aineiden siirto ja varastointi

Ympäristö ja voimajohdot, Fingridin esitteitä ja oppaita

Yleisön altistuminen pientaajuisille sähkö- ja magneettikentille Suomessa, Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:12

9. Liikenne

Ympäristövaikutusten arviointi rata- ja tiehankkeissa, Väyläviraston ohjeita 2/2021 TULOSSA

10. Vesihuolto

11. Liikenne

Muut hankkeet

Selvitys geotermisen energian syväreikäpöytäkirjasta, siihen liittyvistä ympäristönäkökohdista sekä riskienhallinnasta – Opastavaa tietoa lupaviranomaisille. Institute of Seismology, University of Helsinki. Reports S-68. Helsinki 2019.

Ampumaratojen ympäristölupa – Opas toiminnanharjoittajille sekä lupa- ja valvontaviranomaisille. Suomen ympäristö 23/2012

Euroopan komissio

Komission YVA-sivut (englanti)

YVA-direktiivi (2011/92/EU) ja sen muutosdirektiivi (2014/52/EU) yhdistettynä (eri kielillä, myös suomeksi)

Komission oppaat (englanniksi):

- Environmental assessments of plans, programmes and projects - Rulings of the Court of Justice of the European Union
- EIA guidance - Screening (2017)
- EIA guidance - Scoping (2017)
- EIA guidance - EIA report (2017)
- Interpretation of definitions of project categories of annex I and II of the EIA Directive (pdf ~641K) (2015)
- Streamlining environmental assessment procedures for energy infrastructure Projects of Common Interest (PCIs) (pdf ~1Mb) (2013)
- Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large- scale Transboundary Projects (pdf ~1,2Mb) (2013)
- Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment (pdf ~1,5Mb) (2013)
- Interpretation suggested by the Commission as regards the application of the EIA Directive to ancillary/associated works (pdf ~550K) (2012)
- Application of the EIA Directive to projects related to the exploration and exploitation of unconventional hydrocarbon (pdf ~600K) (2012)
- Application of EIA Directive to the rehabilitation of landfills (pdf~18K) (2010)
- Espoon sopimuksen kotisivu
- Ympäristöministeriön kansainvälisten hankkeiden sivut www.ym.fi/yva

